

Arleta Fischer

**Program nauczania
języka niemieckiego
dla klas I-III liceum ogólnokształcącego
i klas I-IV technikum**

IV etap edukacyjny – zakres rozszerzony

Poziom IV.1 – dla kontynuujących naukę

Informacja o autorce

Arleta Fischer – absolwentka filologii germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Studium Podyplomowego *Szkoła Kontaktów Interpersonalnych* w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, nauczyciel dyplomowany z 11-letnim doświadczeniem pracy w liceum ogólnokształcącym i gimnazjum, egzaminator OKE we Wrocławiu, dyplomowany edukator nauczycieli języka niemieckiego (teacher-trainer).

Spis treści

1. Charakterystyka programu	4
1.1. Uwagi ogólne	4
1.2. Koncepcja programu	4
1.3. Nauczyciele	6
1.4. Uczniowie	7
1.5. Warunki lokalowo-organizacyjne i wyposażeniowe	8
2. Cele kształcenia	9
2.1. Ogólne cele kształcenia	9
2.2. Cele wychowawcze	10
2.3. Cele szczegółowe	11
3. Treści nauczania	14
3.1. Zakresy tematyczne	14
3.2. Materiał gramatyczny	15
3.3. Intencje komunikacyjne	17
3.4. Przykładowa realizacja treści nauczania	24
4. Sposoby realizacji celów nauczania	32
4.1. Techniki pracy	32
4.1.1. Techniki pracy nad elementami języka	32
4.1.2. Techniki pracy nad sprawnościami receptywnymi	38
4.1.3. Techniki pracy nad sprawnościami produktywnymi	42
4.2. Aktywizowanie uczniów	45
4.2.1. Przykłady metod aktywizujących	45
4.2.2. Projekty	46
4.2.3. Przykłady realizacji i oceniania projektów	47
4.3. Przygotowanie ucznia do egzaminu maturalnego	54
4.4. Przygotowanie ucznia do samokształcenia	61
4.5. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych	63
4.5.1. Uczeń uzdolniony	63
4.5.2. Uczeń dyslektyczny	63
4.6. Integracja międzyprzedmiotowa	65
4.6.1. Przykłady zadań	65
4.7. Przykładowe scenariusze lekcji	66
4.7.1. Lekcja z wykorzystaniem metod aktywizujących	66
4.7.2. Lekcja z wykorzystaniem internetu	69
4.7.3. Scenariusz sekwencji lekcji	73
5. Standardy osiągnięć	80
5.1. Sprawności językowe	80
5.2. Kompetencje lingwistyczne	81
6. Sposoby kontroli i oceny osiągnięć ucznia	82
6.1. Wdrażanie do samooceny	86
7. Wykaz materiałów nauczania	88
Bibliografia	89

1. Charakterystyka programu

1.1. Uwagi ogólne

Prezentowany program nauczania języka niemieckiego został przygotowany do realizacji w szkołach ponadgimnazjalnych na IV. etapie edukacyjnym. Opiera się on na założeniach nowej *Podstawy programowej kształcenia ogólnego* opisanych dla poziomu IV.1 (na podbudowie wymagań poziomu III.1 dla III. etapu edukacyjnego). Oznacza to, że jest on przeznaczony dla uczniów, którzy w szkole ponadgimnazjalnej kontynuują naukę języka niemieckiego w liczbie 2-3 godzin w tygodniu w cyklu trzy- (liceum) lub czteroletnim (technikum). Uczniowie realizują założenia podstawy programowej w zakresie rozszerzonym zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 stycznia 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych* i przygotowują się do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym. Przyjęte treści nauczania odpowiadają pod względem kręgów tematycznych oraz struktur gramatycznych wymaganiom egzaminacyjnym ujętym w *Informatorze o egzaminie maturalnym z języka obcego nowożytnego*. Kolejnym dokumentem, na którym opiera się przedstawiony program, jest *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Uczniowie, realizując założenia programowe dla poziomu IV.1 w zakresie rozszerzonym, jednocześnie osiągają poziom B2 według opracowanej przez Radę Europy skali biegłości językowej. Program jest zgodny z *Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*, ponieważ rozwija umiejętność porozumiewania się w językach obcych, umiejętność uczenia się oraz elementy pozostałych kompetencji.

Do osiągnięcia założonych celów zestawiono listę treści nauczania, które pojawiają się w proponowanym materiale w układzie spiralnym. Powrót do znanych treści daje zarówno możliwość powtórki wprowadzonego materiału, jak i poszerzenia zdobytych wcześniej umiejętności.

Pośród znanych metod nauczania warto polecić podejście komunikacyjne o silnie eklektycznym charakterze. Wykorzystuje ono elementy różnych metod, np. sprawdzone techniki, które skutecznie umożliwiają realizację nadrzędnego celu, czyli opanowanie umiejętności efektywnego porozumiewania się stosownie do danej sytuacji.

W podejściu komunikacyjnym, w którym podkreśla się umiejętność skutecznego uzyskiwania i przekazywania informacji, ważna jest wielość i różnorodność sytuacji komunikacyjnych, w jakich na lekcji może uczestniczyć uczeń. Dlatego, aby umożliwić każdemu uczącemu się pełne korzystanie z proponowanych aktywności, należałoby prowadzić zajęcia w grupach maksymalnie 24-osobowych. Ułatwi to nie tylko pracę w różnych formach socjalnych, ale również stosowanie urozmaiconych metod nauczania. Pracując z mniejszymi grupami, nauczyciel może przede wszystkim indywidualnie podejść do każdego ucznia, odpowiednio wcześniej rozpoznać jego potrzeby oraz właściwie na nie zareagować.

Podręcznikiem, który uwzględnia założenia prezentowanego programu, jest seria *Direkt Deutsch hautnah neu* Wydawnictwa LektorKlett. Jest to pięciotomowy kurs do nauki języka niemieckiego dla szkół ponadgimnazjalnych, realizujący wymagania podstawy programowej w zakresie rozszerzonym. Uzupełnieniem wymienionej serii jest *Direkt. Repetytorium maturalne. Poziom rozszerzony*. Repetytorium może być realizowane w ostatniej klasie jako materiał do intensywnego przygotowania do egzaminu maturalnego. Z repetytorium można również korzystać równoległe z bieżącym tomem podręcznika kursowego, aby rozszerzać prezentowane treści, a jednocześnie sukcesywnie zaznajamiać uczniów z egzaminem.

1.2. Koncepcja programu

W procesie nauczania, według niniejszego programu, w centrum uwagi znajduje się uczeń, a zatem jego:

- potrzeby i zainteresowania (czego i jak chce się nauczyć),
- zahamowania (czego nie może lub nie chce się nauczyć),
- potencjalny dyskomfort psychiczny i fizyczny (stres, zmęczenie, poczucie nieradzenia sobie, poczucie mniejszej wartości),
- motywacja do nauki (aby nauka stanowiła w pełni satysfakcjonujące ucznia wyzwanie). (por. Hamer, 1994)

Pisząc prezentowany program, autorka pragnie zwrócić szczególną uwagę jego odbiorców na sposoby motywowania ucznia do uczenia się, ponieważ to właśnie motywacja odgrywa w skutecznym nauczaniu rolę kluczową. Jak pisze Hanna Hamer: „Bez chęci do nauki nie można tak naprawdę nauczyć się niczego”.

Aby tę chęć w uczniach wyzwolić, należy poznać możliwie wiele sposobów motywowania, którymi nauczyciel może posłużyć się nie tylko na lekcji, ale także w sytuacjach pozalekcyjnych. Motywując ucznia, nauczyciel przestaje być wyłącznie ekspertem, a staje się doradcą, animatorem, obserwatorem i słuchaczem, uczestnikiem procesu dydaktycznego i partnerem. Uwzględniając zmianę roli oraz właściwie wykorzystując swoje kompetencje, **nauczyciel może** podjąć szereg skutecznych działań motywujących ucznia do nauki:

w ramach kompetencji specjalistycznej:

- zafascynować ucznia, zaszcześcić w nim entuzjazm do nauczanego języka, kultury danego obszaru językowego, społeczeństwa posługującego się językiem niemieckim jako ojczystym (poprzez np. kontakt z literaturą, sztuką, filmem, wyjazdy),
- zainteresować poprzez przekazywanie nowych i aktualnych treści,
- zaciekawiać ucznia i rozwijać jego zainteresowania,
- wykorzystywać materiały realioznawcze dotyczące państw niemieckiego obszaru językowego do porównania ze znanymi uczniowi realiami polskimi;

w ramach kompetencji dydaktycznej:

- dobrze przygotowywać się do lekcji,
- właściwie planować zajęcia,
- wyraźnie określać cele i omawiać z uczniami konkretne korzyści, jakie mogą odnieść z każdej lekcji,
- stosować urozmaicone metody i techniki nauczania (ze wskazaniem na metody aktywizujące), dostosowane do typów i stylów uczenia się uczniów,
- stosować dodatkowe materiały edukacyjne oraz różne pomoce naukowe, np. środki audiowizualne,
- wykorzystywać nowoczesne technologie informacyjne,
- odnosić treści nauczania do rzeczywistości tak, aby praktyka uzupełniała teorię,
- reagować na zaistniałe potrzeby uczniów,
- zachęcać uczniów do samodzielności;

w ramach kompetencji psychologicznej:

- okazywać uczniom życzliwość,
- stosować zasady skutecznego porozumiewania się,
- określać jasne reguły postępowania obowiązujące wszystkich uczniów (np. wymagania i konsekwencje ich niespełnienia),
- uczyć wytrwałego, systematycznego i odpowiedzialnego dążenia do celu (przez podkreślanie roli tych cech w osiąganiu sukcesów życiowych, dokładne egzekwowanie wymagań, uczenie pokonywania trudności),
- uczyć wyciągania pozytywnych wniosków z porażek,
- podkreślać najmniejsze postępy i sukcesy uczniów przez stosowanie pochwał,
- dostosowywać własny styl kierowania do stopnia dojrzałości uczniów,
- tworzyć bezpieczną, swobodną i wesołą atmosferę na lekcji,
- budować zgrany zespół (o wspólnych celach, współpracujący ze sobą w klimacie zaufania i zachęty do wyrażania własnego zdania i uczuć),
- obniżać u uczniów poziom napięcia i lęku,
- kontrolować własny poziom stresu.

Przedstawione w poszczególnych rozdziałach programu sposoby realizacji założonych celów także sprzyjają motywowaniu ucznia:

- **Techniki pracy** nad poszczególnymi sprawnościami i podsystemami języka (4.1.) są źródłem pomysłów na atrakcyjną formę lekcji i urozmaicenie stosowanych ćwiczeń.
- **Sposoby aktywizowania uczniów z przykładami projektów** (4.2.) poszerzają paletę stosowanych metod o takie, które w ciekawy sposób angażują ucznia w nabywanie poszczególnych umiejętności.
- **Przygotowanie do egzaminu maturalnego** (4.3.) nie wywołuje u ucznia lęku, gdyż jest przemyślane i odbywa się już od pierwszych lekcji. Obejmuje ono m.in. odpowiednio wczesną informację o strukturze i formie egzaminu oraz wymaganiach egzaminacyjnych oraz systematyczne realizowanie zadań wchodzących w skład treningu maturalnego.
- **Przygotowanie ucznia do samokształcenia** (4.4.) podaje sposoby podwyższania motywacji ucznia, która w samokształceniu pełni rolę najważniejszą, a zebrane przykłady technik samodzielnego uczenia się zachęcają ucznia do samodzielności w nauce.

- **Integracja międzyprzedmiotowa** (4.5.) wskazuje na sposoby powiązania treści nauczania innych przedmiotów z treściami języka obcego tak, aby także uczniowie językowo słabsi, ale uzdolnieni w innych dziedzinach rozwijali w sobie poczucie własnej wartości i poczuli się docenieni.
- **Przykładowe scenariusze lekcji** (4.6.) ilustrują sposoby praktycznego zastosowania na lekcjach aktywizujących metod pracy oraz zorganizowania zajęć z wykorzystaniem internetu.
- **Sposoby kontroli i oceny osiągnięć ucznia** (6.) podkreślają umiejętne przekazywanie uwag dotyczących ocenianych umiejętności i wagę formułowanych przez nauczyciela wniosków do dalszej pracy. Przyjazny uczniom konstruktywny komentarz nauczyciela w powiązaniu z uczniowską samooceną działa mobilizująco.

Efektownością postaw nauczyciela i podejmowanych przez niego działań jest wysoko zmotywowany uczeń, który:

- czuje się ważny i doceniony,
- ma wysokie poczucie własnej wartości,
- rozumie cele i dostrzega korzyści, jakie przynosi mu każda lekcja,
- widzi związek uczenia się z rzeczywistością,
- chętnie uczestniczy w proponowanych zajęciach, ponieważ są atrakcyjne, różnorodne i dostosowane do typów i stylów uczenia się, a atmosfera na lekcji jest swobodna,
- aktywnie współdziała w pracach grupowych i zadaniach wykonywanych w parach,
- ma świadomość swoich mocnych i słabych stron i wie, jak nad nimi pracować,
- określa swoje potrzeby i wyznacza sobie realne cele,
- zna techniki uczenia się i potrafi je stosować zgodnie z własnymi cechami indywidualnymi, aby osiągać założone cele,
- wyciąga pozytywne wnioski z porażek,
- uczy się efektywnie.

Według Ursuli Oppolzer „motywacja i postępy w nauce wzmacniają się wzajemnie”. A zatem każdy najmniejszy sukces ucznia nie może pozostać niezauważony, a pochwała sympatycznego nauczyciela, zabawna lekcja, pozytywne relacje w grupie dodatkowo sprawiają, że uczeń jeszcze bardziej zainteresuje się zrozumiałe i przystępnie podanym materiałem nauczania i efektywnie się go nauczy.

1.3. Nauczyciele

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w porozumieniu z Ministrem Edukacji Narodowej z dn. 17.01.2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 17.04.2012 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2012 r., poz. 426) określają standardy kształcenia i szczegółowo opisują wymagane kwalifikacje dotyczące wykształcenia nauczycieli.

Jednak poza dyplomem ukończenia odpowiedniego kierunku studiów (kwalifikacjami) nauczyciel powinien posiadać kompetencje niezbędne do wykonywania zawodu. Należą do nich **kompetencje specjalistyczne**, czyli w przypadku nauczyciela języka obcego kompetencje językowe. Ich przejawem są:

- dobra znajomość języka (poprawność i płynność wypowiedzi, bogactwo stosowanych struktur gramatycznych i leksykalnych),
- znajomość kultury danego obszaru językowego, zainteresowanie językiem i życiem społeczeństwa, które posługuje się tym językiem jako ojczystym,
- kontakt z kulturą (lektura literatury, słuchanie audycji radiowych, oglądanie programów telewizyjnych itp.).

Kolejna grupa umiejętności, jakie powinien posiadać nauczyciel, to **kompetencje dydaktyczne**.

Wyrażają się one m.in. w:

- nabywanej (proporcjonalnie do doświadczenia) pewności siebie,
- znajomości typowych sytuacji w szkole,
- umiejętności właściwego rozplanowania zajęć,
- precyzowaniu celów, przedstawianiu ich uczniom na początku lekcji,
- stosowaniu urozmaiconych metod i form pracy (aktywizujących uczniów),
- korzystaniu na lekcji z pomocy audiowizualnych i dodatkowych materiałów edukacyjnych,
- wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjnych,
- zachęcaniu uczniów do samodzielności,
- reagowaniu na potrzeby uczniów.

Ostatnią grupę stanowią **kompetencje psychologiczne**. Znajdą się wśród nich umiejętności interakcyjne dotyczące sposobu kontaktowania się z uczniami, umiejętności menedżerskie oraz umiejętności motywowania uczniów do nauki. Warte wyróżnienia są:

- pozytywne nastawienie do uczniów,
- umiejętność okazywania uczniom życzliwości,
- umiejętność skutecznego porozumiewania się,
- określenie jasnych reguł postępowania obowiązujących wszystkich uczniów (np. wymagań i konsekwencji ich niespełnienia),
- podkreślanie najmniejszych sukcesów uczniów przez stosowanie pochwał,
- umiejętność budowania zgranego zespołu,
- elastyczność w dostosowaniu własnego stylu kierowania do stopnia dojrzałości uczniów,
- umiejętność kontrolowania stresu.

Od nauczyciela oczekuje się także **postaw**: gotowości do służenia wsparciem w trudnych sytuacjach uczniów, lojalności, zachowania dyskrecji (w prywatnych i rodzinnych sprawach uczniów), wysokiej kultury osobistej oraz sprawiedliwości. Przykład nauczyciela mającego poczucie własnej wartości, dynamicznego, przedsiębiorczego, kreatywnego i gotowego do samokształcenia jest dla uczniów najlepszą motywacją do działania, do podejmowania wysiłku, którym niewątpliwie jest dla nich nauka.

Ponieważ niniejszy program kładzie szczególny nacisk na motywowanie i aktywizowanie uczniów, nauczyciel odchodzi, jak już wspominałam, od swojej dotychczasowej roli nauczyciela – eksperta w kierunku nauczyciela:

- **doradcy** – który jest do dyspozycji, gdy uczniowie mają problemy z rozwiązaniem trudnego zadania lub gdy czegoś nie rozumieją, a także wtedy, gdy są niepewni;
- **animatora** – który inicjuje metody i objaśnia ich znaczenie dla procesu uczenia się, przedstawia cele uczenia się i przygotowuje materiał do pracy;
- **obserwatora i słuchacza** – który obserwuje uczniów przy pracy i dzieli się z nimi tymi obserwacjami;
- **uczestnika procesu dydaktycznego** – który nie musi być doskonały i jest przykładem osoby, która uczy się przez całe życie;
- **partnera** – który jest gotowy modyfikować przygotowaną wcześniej lekcję w zależności od sytuacji w klasie. (por. Brudnik, Moszyńska, Owczarska, 2000)

1.4. Uczniowie

Jednym z odbiorców prezentowanego programu są uczniowie. Specyfika tej grupy – młodzieży szkół ponadgimnazjalnych – pozwala się opisać poprzez grupę cech. Nauczyciel świadomy ich istnienia potrafi każdą z cech właściwie wykorzystać i przełożyć na podejmowane działanie tak, aby nie tylko nie zakłócały one procesu nauczania i uczenia się, lecz wspierały go i podnosiły jego skuteczność.

Cechy uczniów	Wnioski dla nauczyciela
Dominacja pamięci logicznej nad mechaniczną i myślenia abstrakcyjnego nad konkretnym	Możliwość: • pracy nad poprawnością gramatyczną wypowiedzi uczniów, • wprowadzania objaśnień i komentarzy gramatycznych, • wprowadzania terminologii gramatycznej i wyjaśniania reguł funkcjonowania systemu językowego, • wprowadzania trudniejszej tematyki zajęć.
Wydłużenie okresów koncentracji i wzmocnienie trwałości pamięci	Możliwość: • przedłużenia poszczególnych aktywności językowych, • stopniowego ograniczania częstotliwości powtórzeń.
Rozwój umiejętności korzystania z tekstu oraz sprawności czytania i pisanie	Możliwość: • wsparcia pamięci przez zapisywanie przykładów, robienie notatek, korzystanie z podręcznika, • przeniesienia pracy nad utrwalaniem i powtarzaniem materiału do pracy indywidualnej i domowej ucznia.
Niechęć do wszystkiego, co jest przymusem szkolnym	• Dobór tematów pozwalających na swobodne wypowiadanie własnych opinii, • Umożliwienie uczniom wyboru tematów lub tekstów, nad którymi będą pracować.

Silna presja grupy rówieśniczej (wyrażająca się przez niechęć do prezentowania własnego zdania z obawy przed reakcją rówieśników)	• Wykorzystanie pracy w parach do doskonalenia umiejętności mówienia, • Skłanianie uczniów do prezentacji swoich poglądów poprzez wprowadzanie częstszych nie ocenianych wypowiedzi pisemnych.
Potrzeba bycia zauważonym	• Zwracanie się do uczniów indywidualnie, • Zapewnienie uczniom uwagi poprzez pochwały, zwracanie się po imieniu, kierowanie pytań, prośbę o pomoc w sprawach organizacyjnych itp.
Zmienność poziomu dojrzałości	• Konieczność dobrej obserwacji uczniów, • Wysoka elastyczność w stosowaniu technik pracy.
Zmiana czynników motywujących: a. kompetencja nauczyciela b. treści nauczania	a. Uświadomienie sobie własnych cech motywujących uczniów i szanowanych przez nich: kompetencji, uczciwości, sprawiedliwości. b. Uzyskanie informacji dotyczących zainteresowań uczniów oraz podporządkowanie nauki systemu językowego (wymowy, pisowni, gramatyki) treściom wypowiedzi.

Oprócz przedstawionych w tabeli cech właściwych uczniom w wieku 16-18 lat warto pamiętać, że uczniowie często wykazują się także potrzebami charakteryzującymi młodsze grupy wiekowe. Nierzadko potrzebują więc:

- wsparcia uwagi poprzez krótsze i zróżnicowane aktywności językowe,
- większej liczby bodźców wspomagających koncentrację (obrazka, wiersza, piosenki, scenki teatralnej),
- życzliwej, wspierającej atmosfery stwarzanej przez nauczyciela,
- chwili relaksu i nauki przez zabawę. (por. Komorowska, 2005)

1.5. Warunki lokalowo-organizacyjne i wyposażeniowe

Realizacja programu według przedstawionych założeń nie wymaga szczególnych warunków lokalowych. Efektywne nauczanie nie zależy od wielkości pomieszczenia czy jego funkcjonalności. Niemal w każdej sali lekcyjnej możliwa jest praca uczniów w różnych formach socjalnych (indywidualna, w parach czy w grupach) stosowanych zgodnie z celem zadania. Niewielkim wysiłkiem pracy z tradycyjnie ułożonych ławek powstanie krąg, w którym wszyscy uczniowie są równouprawnieni (nikt nie zajmuje „najbezpieczniejszych” miejsc na końcu sali), chętniej angażują się w proponowane zadania, a także ze względu na zachowany tu kontakt wzrokowy wszystkich uczniów chętniej dyskutują.

Natomiast wyposażenie sali lekcyjnej niewątpliwie wpływa na jakość pracy i efektywność nauczania. Do podstawowych środków technicznych, w jakie powinna być wyposażona sala lekcyjna, należą:

- tablica,
- tablica (np. korkowa) do przypinania pomocy dydaktycznych lub prac uczniów,
- odtwarzacz płyt CD,
- rzutnik pisma,
- telewizor z odtwarzaczem płyt DVD,
- przynajmniej jedno stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu.

Poza tym warto zadbać o:

- słowniki jedno- i dwujęzyczne,
- mapy świata i krajów niemieckojęzycznych,
- plansze edukacyjne (do nauki słownictwa, gramatyki),
- materiał ilustracyjny (plakaty, kartki pocztowe, zdjęcia, filmy) do nauki realioznawstwa,
- materiały autentyczne (np. gazety, czasopisma, bilety),
- materiały biurowe (np. arkusze papieru, pisaki, nożyce, klej) do pracy warsztatowej.

2. Cele kształcenia

2.1. Ogólne cele kształcenia

Podstawa programowa kształcenia ogólnego, a na niej opiera się niniejszy program nauczania, określa cele edukacyjne, do których realizacji zobowiązana jest szkoła i nauczyciele wszystkich nauczanych przedmiotów.

Celem kształcenia ogólnego na IV. etapie edukacyjnym jest:

- 1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- 2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Szkoła stawia sobie także za cel wykształcenie u uczniów **umiejętności**:

- czytania – rozumianego jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadzącej do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- myślenia matematycznego – umiejętności wykorzystania narzędzi matematyki tam, gdzie wymagają tego potrzeby codziennego życia oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- myślenia naukowego – umiejętności wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody lub społeczeństwa;
- komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi;
- wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
- pracy zespołowej.

Ważnym celem działalności szkoły jest **skuteczne nauczanie języków obcych**.

Program ten jest programem nauczania języka niemieckiego na IV. etapie edukacyjnym dla poziomu IV.1 – na podbudowie wymagań poziomu III.1. w zakresie rozszerzonym, podstawa programowa formułuje główne cele kształcenia dla tego etapu następująco.

1. W zakresie znajomości środków językowych:

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań w zakresie 15 zakresów tematycznych: człowiek, dom, szkoła, praca, życie rodzinne i towarzyskie, żywienie, zakupy i usługi, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, zdrowie, nauka i technika, świat przyrody, państwo i społeczeństwo, elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym.

2. W zakresie rozumienia wypowiedzi:

Uczeń rozumie wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej tematyce, formie i długości w różnych warunkach odbioru, w stopniu opisanym w wymaganiach szczegółowych.

3. W zakresie tworzenia wypowiedzi:

Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe dłuższe wypowiedzi ustne na różnorodne tematy oraz dłuższe wypowiedzi pisemne na wiele tematów, bogate i spójne pod względem treści, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

4. W zakresie reagowania na wypowiedzi:

Uczeń reaguje płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach.

5. W zakresie przetwarzania wypowiedzi:

Uczeń potrafi zmienić formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wymagania szczegółowe, o których mowa w rozdziale 2.3., dotyczące każdego z pięciu zakresów określają realizację przedstawionych ogólnych celów kształcenia.

Wymagania IV etapu edukacyjnego realizowanego na poziomie IV.1 w zakresie rozszerzonym odpowiadają wymaganiom poziomu B2 w skali biegłości językowej. Dlatego główne cele nauczania uwzględniają działania zmierzające do wykształcenia osoby, która według wspomnianej skali dla poziomu B2:

- rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne, łącznie z rozumieniem dyskusji na tematy techniczne z zakresu jej specjalności,
- porozumiewa się na tyle płynnie i spontanicznie, by prowadzić normalną rozmowę z rodzimym użytkownikiem języka, nie powodując przy tym napięcia u którejkolwiek ze stron,
- formułuje w szerokim zakresie tematów przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne lub pisemne,
- wyjaśnia swoje stanowisko w sprawach będących przedmiotem dyskusji, rozważając wady i zalety różnych rozwiązań.

2.2. Cele wychowawcze

Zajęcia języka obcego z racji przekazywanych treści nauczania, stosowanych metod i form pracy stwarzają dogodną sytuację do realizacji celów ogólnowychowawczych. Znajdują się wśród nich postawy przygotowujące ucznia do sprawnego i odpowiedzialnego funkcjonowania we współczesnym świecie, sprzyjające jego rozwojowi indywidualnemu i społecznemu. Do wspomnianych postaw należą: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, kultura osobista, ciekawość poznawcza, przedsiębiorczość, kreatywność, gotowość do podejmowania inicjatyw, umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość do pracy zespołowej.

Podstawa programowa przypisuje kształtowaniu postawy obywatelskiej szczególną rolę w prawidłowym rozwoju społecznym. Podkreśla także postawę poszanowania tradycji i kultury własnego narodu oraz szacunku dla innych kultur i tradycji.

Cele ogólnowychowawcze stanowiące pomost pomiędzy ogólnymi celami kształcenia a szczegółowymi celami językowymi to według H. Komorowskiej przede wszystkim:

- kształtowanie pozytywnych postaw i motywacji względem języka obcego oraz społeczności nim władającej,
- wyrobienie technik samodzielnej pracy nad językiem,
- kształtowanie kompetencji interkulturowej.

Na **kompetencję interkulturową** składają się szczegółowe postawy i umiejętności:

- dostrzeganie podobieństw i różnic między własną kulturą a kulturą społeczeństwa, którego język jest nauczany,
- umiejętność analizowania nowych zjawisk kulturowych oraz tradycji i zachowań przedstawicieli innej społeczności,
- umiejętność patrzenia na ludzi i sprawy oczyma członków innej kultury i zrozumienie ich punktu widzenia, rozumienie ich tradycji kulturowej w odróżnieniu od tradycji własnej społeczności, znajomość ich korzeni historycznych,
- użycie tej wiedzy do uzyskania bardziej zobiektywizowanego obrazu własnej kultury, zwyczajów, tradycji i sposobów myślenia,
- tolerancja i umiejętność bezkonfliktowego kontaktowania się z przedstawicielami innej kultury,
- umiejętność radzenia sobie w sytuacji kontaktu z przedstawicielami innej kultury i innych grup etnicznych, w tym także radzenia sobie w sytuacji nieporozumień międzykulturowych. (por. Komorowska, 2005)

2.3. Cele szczegółowe

Szczegółowe cele kształcenia określają realizację celów ogólnych ujętych w pięciu zakresach. Według *Podstawy programowej kształcenia ogólnego* przedstawiają się one następująco:

1. W zakresie znajomości środków językowych:

Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

- 1) **człowiek** (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, problemy etyczne),
- 2) **dom** (np. miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania),
- 3) **szkoła** (np. przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne, system oświaty),
- 4) **praca** (np. zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy),
- 5) **życie rodzinne i towarzyskie** (np. okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy),
- 6) **żywienie** (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety),
- 7) **zakupy i usługi** (np. rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklamacja, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia),
- 8) **podróżowanie i turystyka** (np. środki transportu, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki),
- 9) **kultura** (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media),
- 10) **sport** (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy),
- 11) **zdrowie** (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawności, uzależnienia, ochrona zdrowia),
- 12) **nauka i technika** (np. odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologia informacyjno-komunikacyjna),
- 13) **świat przyrody** (np. klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna),
- 14) **państwo i społeczeństwo** (np. struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka),
- 15) **elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym**, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

2. W zakresie rozumienia wypowiedzi:

Uczeń rozumie ze słuchu teksty o różnorodnej tematyce, formie i długości (np. rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru oraz:

- 1) określa główną myśl tekstu,
- 2) określa główne myśli poszczególnych części tekstu,
- 3) znajduje w tekście określone informacje,
- 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu,
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników),
- 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu,
- 7) oddziela fakty od opinii.

Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej tematyce, formie i długości (np. artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie) oraz:

- 1) określa główną myśl tekstu,
- 2) określa główne myśli poszczególnych części tekstu,
- 3) znajduje w tekście określone informacje,
- 4) określa intencje nadawcy/autora tekstu,
- 5) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu),
- 6) rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu,
- 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu,
- 8) oddziela fakty od opinii.

3. W zakresie tworzenia wypowiedzi:

Uczeń tworzy płynne i zrozumiałe dłuższe **wypowiedzi ustne**, a w nich:

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności,
- 2) opowiada o wydarzeniach życia codziennego i komentuje je,
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości,
- 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia,
- 6) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
- 7) opisuje doświadczenia swoje i innych osób,
- 8) przedstawia opinie innych osób, wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości,
- 9) prosi o instrukcje i wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automat do napojów, bankomat),
- 10) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji,
- 11) objaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach),
- 12) przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

Uczeń tworzy dłuższe **wypowiedzi pisemne** (np. list formalny, rozprawka, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja), bogate i spójne pod względem treści, a w nich:

- 1) opisuje ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności,
- 2) opisuje wydarzenia życia codziennego i komentuje je,
- 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości,
- 4) relacjonuje wydarzenia z przeszłości (narracja),
- 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie, poglądy i uczucia,
- 6) opisuje intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość,
- 7) opisuje doświadczenia swoje i innych osób,
- 8) wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości,
- 9) przedstawia opinie innych osób,
- 10) wyjaśnia sposób obsługi prostych urządzeń (np. automat do napojów, automat telefoniczny),
- 11) stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze,
- 12) poprawnie stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji,
- 13) objaśnia sposób obsługi bardziej skomplikowanych urządzeń oraz procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach),
- 14) przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

4. W zakresie reagowania na wypowiedzi:

Uczeń **reaguje ustnie** w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach:

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia się i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób),
- 2) rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę,
- 3) stosuje formy grzecznościowe,
- 4) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
- 5) prowadzi proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru),
- 6) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie,
- 7) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
- 8) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych,
- 9) prosi o radę i udziela rady,
- 10) wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie),
- 11) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby,
- 12) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny,
- 13) prosi o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca,
- 14) prowadzi negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezastufowane oskarżenie, spowodowanie szkody),
- 15) aktywnie uczestniczy w rozmowie i dyskusji (przedstawia opinie i argumenty, odpiiera argumenty przeciwne),
- 16) komentuje, zgadza się lub kwestionuje zdanie innych uczestników dyskusji,

- 17) przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań, poglądów; ocenia je,
- 18) spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych,
- 19) wysuwa i rozważa hipotezy.

Uczeń **reaguje w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego** (np. opis, rozprawka, opowiadanie, recenzja) w sytuacjach formalnych i nieformalnych:

- 1) nawiązuje kontakty towarzyskie (np. przedstawia się i inne osoby, udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy i innych osób),
- 2) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
- 3) prowadzi proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu),
- 4) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje i sugestie,
- 5) prosi o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
- 6) wyraża swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pyta o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadza się i sprzeciwia,
- 7) prosi o radę i udziela rady,
- 8) wyraża emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie),
- 9) wyraża prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby,
- 10) wyraża skargę, przeprasza, przyjmuje przeprosiny,
- 11) ustosunkowuje się do opinii innych osób,
- 12) przedstawia opinie i argumenty, odpiiera argumenty przeciwne,
- 13) komentuje, akceptuje lub kwestionuje zdanie innych,
- 14) przedstawia zalety i wady różnych rozwiązań, poglądów,
- 15) spekuluje na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych,
- 16) wysuwa i rozważa hipotezy.

5. W zakresie przetwarzania wypowiedzi:

Uczeń **przetwarza tekst ustnie lub pisemnie**:

- 1) przekazuje informację usłyszaną lub przeczytaną w języku obcym,
- 2) przekazuje informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach),
- 3) przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim,
- 4) przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym,
- 5) streszcza usłyszany lub przeczytany tekst,
- 6) rozwija notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe,
- 7) stosuje zmiany struktur leksykalno-gramatycznych, stylu lub formy tekstu.

6. W zakresie pozostałych umiejętności:

- 1) Uczeń dokonuje samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym).
- 2) Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.
- 3) Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. encyklopedie, media, instrukcje obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- 4) Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) oraz kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.
- 5) Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

3. Treści nauczania

Materiał nauczania jest ściśle związany z przedstawionymi w rozdziale 2. celami kształcenia, jakie chcemy osiągnąć, realizując niniejszy program. Doboru materiału nauczania dokonano, opierając się na treściach nauczania określonych w podstawie programowej. Opanowanie podanego materiału jest warunkiem dobrego przygotowania do matury zdawanej na poziomie rozszerzonym, a jednocześnie osiągnięcia umiejętności właściwych poziomowi B2 według *ESOKJ*.

3.1. Zakresy tematyczne

Zakresy tematyczne	Treści szczegółowe
człowiek	dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, problemy etyczne
dom	miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania
szkoła	przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne, system oświaty
praca	zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy
życie rodzinne i towarzyskie	okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy
żywienie	artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety
zakupy i usługi	rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklamacja, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia
podróżowanie i turystyka	środki transportu, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki
kultura	dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media
sport	dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy
zdrowie	samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia
nauka i technika	odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologia informacyjno-komunikacyjna
świat przyrody	klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna
państwo i społeczeństwo	struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka
elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym , z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności	

3.2. Materiał gramatyczny

1. Składnia

- Zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające i rozkazujące
- Szyk wyrazów: prosty, przestawny, szyk zdania podrzędnie złożonego
- Przeczenia *nein, nicht, kein, nie, niemals, nirgends, keinesfalls* i ich miejsce w zdaniu
- Zdania złożone współrzędnie ze spójnikami: *aber, denn, oder, und, sondern, deshalb, sonst, trotzdem* i bezspójnikowe
- Zdania podrzędnie złożone:
 - Zdania podmiotowe
 - Zdania dopełnieniowe ze spójnikami: *dass, ob, wer, was, wo, wie* itd.
 - Zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikami: *weil, da*
 - Zdania okolicznikowe czasu ze spójnikami: *wenn, als, bevor, ehe, bis, nachdem, seitdem, sobald, solange, sooft, während*
 - Zdania warunkowe rzeczywiste ze spójnikiem *wenn* (użycie czasu Präsens)
 - Zdania warunkowe nierzeczywiste ze spójnikiem *wenn* oraz bezspójnikowe (użycie form trybu Konjunktiv Präteritum, Konjunktiv Plusquamperfekt)
 - Zdanie przyzwalające ze spójnikami: *obwohl, obgleich, obschon, obzwar*
 - Zdanie okolicznikowe celu ze spójnikiem *damit*; konstrukcja bezokolicznikowa *um ... zu*
 - Zdanie przydawkowe z zaimkiem względnym *der, die, das*
 - Zdania okolicznikowe sposobu ze spójnikami: *indem, dadurch dass, ohne dass, anstatt dass*; konstrukcje bezokolicznikowe *ohne ... zu, anstatt ... zu*
 - Zdania skutkowe ze spójnikami: *so dass, als dass*
 - Zdania porównawcze ze spójnikami: *so ... wie, als, je ... desto*
 - Zdania porównawcze nierzeczywiste ze spójnikami: *als, als ob*
 - Zdania nierzeczywiste wyrażające życzenie (z wykorzystaniem *wenn* oraz *bez wenn*)
- Konstrukcje imiesłowowe
- Przydawka rozwinięta
- Mowa zależna
- Zdania ze spójnikami złożonymi: *entweder ... oder, nicht nur ... sondern auch, sowohl ... als auch, weder ... noch, zwar ... aber* oraz przysłówkami *einerseits ... andererseits, erstens ... zweitens*
- Konstrukcje bezokolicznikowe z *zu* i *bez zu* (w czasach Präsens, Präteritum, Perfekt)

2. Czasownik

- Strona czynna czasownika: Präsens, Futur I, Futur II, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt
- Czasowniki posiłkowe: *sein, haben, werden*
- Czasowniki zwrotne
- Czasowniki rozdzielnie złożone
- Czasowniki nierozdzielnie złożone
- Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone z przedrostkami: *hinter-, über-, um-, unter-, durch-, wieder-, wider-, voll-*
- Czasowniki modalne w trybie oznajmującym Präsens, Futur I, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt
- Czasowniki modalne w trybie przypuszczającym
- Czasownik *lassen*
- Formy imiesłowowe czasownika: imiesłów czynny i bierny
- Imiesłowy w funkcji przydawki
- Strona bierna czasownika (Vorgangspassiv): Präsens, Futur I, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt
- Strona bierna z czasownikiem modalnym: Präsens, Futur I, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt
- Strona bierna w zdaniach podrzędnie złożonych
- Strona bierna stanu (Zustandspassiv)
- Formy konkurencyjne dla strony biernej: *lassen + sich + bezokolicznik, sein + zu + bezokolicznik*
- Tryb rozkazujący
- Tryb przypuszczający: Konjunktiv I (Präsens, Perfekt, Futur I); Konjunktiv II (Präteritum, Plusquamperfekt)
- Konjunktiv I i II w mowie zależnej
- Tryb warunkowy, forma Konditional I
- Rekcja czasownika

3. Rzeczownik

- Typy odmian rzeczownika: odmiana mocna, słaba i mieszana
- Użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego, użycie rzeczownika bez rodzajnika
- Rzeczowniki złożone
- Rzeczowniki zdrobniałe z końcówkami: *-chen, -lein*
- Rzeczowniki określające zawód i wykonawcę czynności
- Rzeczowniki z przyrostkami: *-e, -ei, -heit, -keit, -ler, -schaft, -ion, -tät, -in, -um, -ung, -ium, -ment, -ling*
- Rzeczowniki z przedrostkami: *Miss-, Un-, Ge-*
- Rzeczowniki tworzone od:
 - nazw miast, krajów i części świata
 - bezokoliczników
 - przymiotników, imiesłówów i liczebników
- Odmiana imion własnych
- Rzeczownik po określeniu miary i wagi
- Rekcja rzeczownika
- Homonimy

4. Zaimek

- Odmiana zaimków:
 - osobowych
 - wskazujących
 - dzierżawczych
 - zwrotnych
- Zaimek nieosobowy *es*
- Zaimki nieokreślone: *alle, einige, etwas, jeder, jemand, einer, keiner, man, niemand, nichts, alles*
- Zaimki względne: *der, die, das, welcher, welche, welches*
- Zaimki pytające: *wer?, was?, welcher?, welche? welches?, was für ein/eine? Was für ...?*
- Zaimek wzajemny *einander*
- Zaimki *einer, eine, eins* z dopełniaczem

5. Przymiotnik

- Przymiotnik jako orzecznik
- Przymiotnik jako przydawka:
 - po rodzajniku określonym i zaimku wskazującym *dieser, jener, derselbe*
 - po rodzajniku nieokreślonym, zaimku dzierżawczym i przeczeniu *kein*
 - bez rodzajnika
 - po zaimkach pytających, nieokreślonych
 - po zaimkach liczebnych: *alle, beide, viele, wenige, manche, andere, einige, folgende*
 - po liczebniku
 - w formie stopnia wyższego lub najwyższego
- Regularne i nieregularne stopniowanie przymiotnika
- Przymiotniki w porównaniach
- Rekcja przymiotnika
- Przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów i części świata
- Przymiotniki z przedrostkiem *un-*
- Przymiotniki z przyrostkami: *-los, -bar, -isch, -sam, -voll, -reich, -arm, -wert*

6. Przysłówek

- Przysłówki zaimkowe w pytaniu i odpowiedzi
- Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówek
- Przysłówki określone czasu i miejsca

7. Liczebnik

- Liczebniki główne
- Liczebniki porządkowe
- Liczebniki mnożne i nieokreślone
- Liczebniki ułamkowe i dziesiętne
- Użycie liczebników w oznaczeniu miar, wag, powierzchni, objętości itd.

8. Przyimek

- Przyimki z celownikiem: *aus, bei, mit, nach, seit, von, zu, gegenüber, ab, außer, entgegen*
- Przyimki z biernikiem: *durch, gegen, für, ohne, um, entlang, bis*
- Przyimki z celownikiem i z biernikiem: *an, auf, in, hinter, neben, unter, über, vor, zwischen*
- Przyimki z dopełniaczem: *während, trotz, wegen, statt, anlässlich, außerhalb, diesseits, jenseits, hinsichtlich, infolge*

9. Partykuły

- Użycie ważniejszych partykuł: *denn, mal, doch, etwa, ja*

3.3. Intencje komunikacyjne

Treści nauczania przewidziane do realizacji według prezentowanego programu obejmują także akty mowy. U. Engel sklasyfikował je według intencji mówiącego. Główny podział dotyczy aktów odnoszących się do mówiącego oraz takich, które skierowane są do partnera rozmowy. Abstrahując od podziałów i kryteriów, jakie przyjmują językoznawcy, tworząc i nazywając kolejne typy aktów mowy, najważniejsze dla ucznia są poszczególne intencje oraz środki językowe, służące do wyrażania tych intencji.

Poszczególne intencje wyrażają tzw. rutyny językowe, czyli gotowe formułki, które pomagają sprostać niemal każdej sytuacji językowej, gdyż większość z tych sytuacji jest powtarzalna. Rutyny językowe przywoływane są niemal automatycznie, jeśli doświadczamy dużej liczby interakcji. Ponieważ sytuacja na lekcji ogranicza liczbę inicjowanych przez nauczyciela symulowanych sytuacji językowych, wspomniane schematy warto opanować w takim stopniu, by były przywoływane niemal nieświadomie, a jednocześnie pełniły właściwe im funkcje.

Funkcje rutyn językowych:

- zapewniają sprawną komunikację (częste ich użycie prowadzi do automatyzacji aktów komunikacyjnych),
- odciążają mówiącego (stosując je zyskują czas do zaplanowania kolejnego etapu rozmowy),
- odciążają słuchającego (rozmówcy koncentrują się na rzeczywistym celu rozmowy, ponieważ wiedzą, które elementy komunikacji mają znaczenie, a które jedynie ją organizują),
- wpływają na płynność i naturalność wypowiedzi (bez nich rozmówcy zachowują się językowo nieporadnie, często nawet narażają się na niezrozumienie).

Trzeba pamiętać o tym, że granice pomiędzy poszczególnymi aktami mowy są bardzo płynne, a te same środki językowe wyrażają często różne intencje zależnie od sytuacji.

Poniższa tabela zawiera wybrane intencje opatrzone szeregiem propozycji ich wyrażenia. Podana lista nie jest pełna, a stanowi jedynie zestawienie najczęściej używanych rutyn językowych realizujących daną intencję.

INTENCJE KOMUNIKACYJNE	PRZYKŁADY WYRAŻANIA INTENCJI (rutyny językowe)
AKTY MOWY ODNOSZĄCE SIĘ DO MÓWIĄCEGO	
Wyrażanie niezadowolenia	Wahnsinn! Mist! Was für eine Idiotie! Da haben wir eine Bescherung! Das ist ja eine Sauerei! Das ist gemein/frech/... .

Wyrażanie zdziwienia, zaskoczenia	Na, so was! Wirklich? Tatsächlich? Unmöglich! Nicht zu glauben! Das wundert mich. Das gibt es doch nicht! Das darf doch nicht wahr sein! Das ist doch nicht möglich! Was für eine Überraschung! Das hat mich völlig überrascht! Wer hätte das gedacht! Das hätte ich nicht erwartet. Ist das wirklich wahr? Ach du meine Güte! Was du nicht sagst.
Wyrażanie rezygnacji (obojętności)	Da kann man nichts machen. Das hat keinen Zweck/Sinn. Das ist mir egal/gleich. Das geht mich nichts an. Meinetwegen. Von mir aus.
AKTY MOWY SKIEROWANE DO PARTNERA ROZMOWY	
Powitanie, pozdrawianie	Hallo! Grüß dich! Servus! Guten Morgen! Guten Tag! Guten Abend! Mahlzeit! Grüß Gott! Herzlich willkommen (in ...)!
Przedstawianie siebie i innych	Guten Tag, darf ich mich vorstellen? Mein Name ist ... Hallo, ich heiße ... Sind Sie Herr/Frau ...?
Reakcja na przedstawienie (kogoś)	Sehr angenehm, ich heiße ... Freut mich, ich habe schon von dir gehört. Es ist nett, Sie kennen zu lernen.
Pytanie o samopoczucie	Wie geht es dir/Ihnen? Wie geht's? Geht es dir gut? Wie sieht's aus? Wie steht's?
Reakcja na pytanie o samopoczucie	Danke, sehr gut/prima/ausgezeichnet, und dir? Es geht, danke. Soweit ganz gut. Ich kann nicht klagen, danke. Leider schlecht/nicht gut. Danke, aber es geht mir nicht besonders gut. Gut wäre übertrieben. Wie soll's denn gehen?

Przepraszanie, usprawiedliwianie się, wyrażanie żalu	Entschuldigung! Es tut mir (sehr/furchtbar/schrecklich) leid! Es ist mir so peinlich. Verzeihen Sie bitte! Verzeihung! Das habe ich nicht gewollt. Das war doch keine Absicht! Das war nicht mit Absicht! Das war doch nicht absichtlich. Entschuldigung, das war aus Versehen/ein Versehen!
Reakcja na przeprosiny	Bitte, bitte! Keine Ursache! Macht nichts. Ach, lassen Sie doch! Das tut/macht/schadet doch nichts. Es war nicht so schlimm/wichtig. Das ist ja nicht der Rede wert! Das hat mir doch nichts ausgemacht. Sie brauchen sich nicht zu entschuldigen. Machen Sie sich deshalb keine Gedanken/Sorgen. Verziehen und vergessen. Ist schon gut.
Podziękowanie	Danke! Vielen/Besten Dank! Tausend Dank! Herzlichen Dank! Ich bin dir/Ihnen sehr dankbar. Vielen Dank für Ihre Auskunft! Vielen Dank für Ihre Aufmerksamkeit!
Reakcja na podziękowanie	Bitte, bitte! Keine Ursache! Nichts zu danken. Gern geschehen. Ich habe zu danken. Das ist ja nicht der Rede wert! Das hat mir doch nichts ausgemacht. Das habe ich doch gerne (für Sie) getan.
Wyrażanie prośby	Darf/Dürfte ich ...? Kann/Könnte ich ...? Hast du vielleicht ... für mich? Gib/Geben Sie mir bitte ...! Bitte, eine Fahrkarte ... Können Sie mir bitte ...? Ich möchte/hätte gern ... Entschuldigen Sie bitte, gibt es hier ...? Würden Sie/könnten Sie (mir) bitte ...? Hätten Sie ... für mich? Wäre es möglich, dass ...?
Uzyskiwanie informacji (formułowanie pytań)	Entschuldigen Sie, darf ich Sie etwas fragen? Entschuldigen Sie bitte, können Sie ...? Wissen Sie etwas über ...? Können Sie mir etwas von ... erzählen? Mich würde interessieren, ob ... Wissen Sie zufällig, was/wo ... Könnte ich (mit) Frau/Herrn ... sprechen? Gestatten Sie, dass ich ...?

	Haben Sie gehört, dass ...? Wie finden Sie ...? Wie gefällt es Ihnen? Ich wüsste gern, ... Ich möchte gern wissen, ... Kennen Sie ...?
Wyrażanie opinii, udzielanie informacji	Ich glaube/finde/meine/denke ... Ich bin der Meinung/Ansicht, (dass) ... Meiner Meinung nach, ... Ich stehe auf dem Standpunkt, dass ... Ich halte das für ... Ich würde sagen, dass ... Ich informiere dich, dass ... Ich sage dir, dass ... Ich möchte Ihnen mitteilen, dass ... Das scheint mir ... Seltsam/... finde ich, dass ... Ich habe das Gefühl, dass ...
Wyrażanie przypuszczeń	Ich glaube, ... Wahrscheinlich ... Es ist möglich, dass ... Mir scheint, dass ... Ich schätze, dass ...
Formułowanie planów i zamierzeń	Ich möchte ... Ich werde ... Ich habe vor/plane/beabsichtige ... Ich könnte mir vorstellen, ... Ich habe Absicht/...
Wyrażanie zainteresowania	Aha, sehr interessant! Ach so! So? Na, so was! Wie bitte? Na, und? Und dann? Das ist aber interessant/spannend! Was ist denn los? Das finde ich interessant! Ach, wie interessant! Ich habe gar nicht gewusst, wie spannend ... ist.
Wyrażanie niezrozumienia, prośba o powtórzenie	Wie bitte? Wie bitte, ich habe Sie nicht verstanden. Können Sie bitte wiederholen? Könnten Sie bitte noch einmal ...? Noch einmal, bitte langsam. Da verstehe ich ja nichts! Das ist mir nicht klar. Können Sie mir das noch einmal erklären? Das habe ich nicht verstanden, könnten/würden Sie mir das genauer erklären? Wenn ich dich richtig verstehe, würdest du ...
(Nie)wyrażanie zgody	Ja, klar. Okay/In Ordnung! Ja, gut!/Ja, das geht. Okay, das machen wir! Nein, danke!/Nein, tut mir leid.

	Genau! Natürlich! Einverstanden!/Sicherlich! Na klar, ich komme. Nein, überhaupt nicht! Ich bin dafür/dagegen. Ich bin völlig anderer Meinung. Das sehe ich auch so. Damit will ich nicht zu tun haben. Na gut! Wenn Sie meinen. Das würde ich bezweifeln. Da kann ich dir (nicht) zustimmen. Das ist völlig ausgeschlossen. Es kommt drauf an.
Składanie propozycji, oferowanie	Mein Angebot/Vorschlag: ... Ich schlage vor, ... Ich möchte einen Vorschlag machen, dass ... Was sagst du zu ...? Könnten wir vielleicht ...? Wie wäre es mit ... Wollen wir (nicht) ...? Wenn du nichts dagegen hast, ... Nehmen Sie einfach ...! Probieren Sie mal ...! Greifen Sie nur zu!
Przyjęcie propozycji	Ja, bitte! Ich habe nichts dagegen. Aber gerne. Mit Vergnügen. Einverstanden! Abgemacht! Das ist eine gute Idee.
Formułowanie poleceń	Ich bitte dich, ... Würdest du mal ...? Könntest du vielleicht ...? Du solltest ... Lass das Reden! Hör auf zu rauchen! Aufgepasst!
Udzielanie rad	Ich rate dir, ... Versuch mal ... Wenn ich du wäre, ... An deiner Stelle würde ich ... Du könntest vielleicht ... Du darfst auf keinen Fall ... Es wäre besser, wenn ... Am besten, du ...
Składanie obietnic	Das verspreche ich dir. Das kannst du mir glauben. Das tue ich bestimmt, da kannst du sicher sein. Du kannst dich darauf verlassen, dass wird morgen gemacht. Versprochen! Abgemacht!

Wyrażanie preferencji	Ich möchte lieber ... Am liebsten würde ich ... Ich bevorzuge ... Ehrlich gesagt, ...
Wyrażanie upodobania	Ich mag ... Mir gefällt es, wenn gefällt/gefallen mir sehr gut. Ich finde ... gut. ... macht mir Spaß. ... ist toll/prima/super.
Wyrażanie zadowolenia	Es ist gut, dass ... Ich freue mich, dass ... Ich bin froh/zufrieden/glücklich, dass ... Das freut mich sehr.
Wyrażanie rozczarowania, oburzenia	Ich bin enttäuscht. Das ist empörend/furchtbar! Wie konnte man ...? Da kann man wütend werden!
Wyrażanie przyzwolenia	... ist hier erlaubt/gestattet. Man erlaubt hier ... Hier darf man ... Du kannst/darfst hier ruhig ...
Formułowanie zakazów	... ist hier nicht erlaubt/gestattet. ... ist hier verboten. Hier darf man ... nicht ... Das verbiete ich dir.
Gratulowanie	Ich gratuliere dir herzlich zu ... Ich wünsche dir Glück/alles Gute/... zu ... Meine besten Glückwünsche zu ... Herzlichen Glückwunsch zu ... Alles Gute!
Składanie kondolencji	Mein Beileid! Mein herzliches Beileid! Es tut mir ja so leid. Ich kann es selbst nicht fassen. Das hat mich tief erschüttert.
Formułowanie zarzutów	Ich muss dir vorwerfen, dass ... Warum musstest du gerade ...? Das gefällt mir nicht. Das geht nicht so. So ein Unsinn! Du hast das getan. Du bist schuld. Du hättest doch ... tun müssen/sollen.
Wyrażanie ostrzeżenia	Ich warne dich, ... Du bist gewarnt. Das ist eine ernst gemeinte Warnung. Sei vorsichtig! Pass auf ... auf! Du darfst auf keinen Fall ...

Wyrażanie życzeń	Ich möchte/will ... haben. Ich möchte lieber ... Ich hätte gern ... Ich wünsche mir ... Ich habe einen Wunsch, und zwar ... Ich bräuchte ... Ich würde gern ... Wäre es möglich, dass ...? Hätten Sie ...? Über ... würde ich mich freuen. Wäre ich schon da! <u>Przed posiłkiem:</u> Mahlzeit! Guten Appetit! Lassen Sie es sich gut schmecken! <u>W chorobie:</u> Gute Besserung! Bleib gesund! Werden Sie bald gesund! <u>Z okazji świąt:</u> Frohes Fest! Schöne Feiertage! Ein gutes neues Jahr! Guten Rutsch ins neue Jahr! Frohe Weihnachten/Ostern! <u>Przed podróżą:</u> Gute Reise/Fahrt! Guten Flug! <u>Przed wyjściem:</u> Viel Vergnügen! Viel Spaß! <u>Przy pożegnaniu:</u> Einen schönen Tag noch! Ein schönes Wochenende!
Pożegnanie	Tschüs! Gute Nacht! Auf Wiedersehen! Auf Wiederhören! Bis dann/später/nachher! Mach's gut! Es war nett, Sie kennen zu lernen. Es hat mich sehr gefreut, Sie kennen gelernt zu haben. Besuchen Sie uns doch mal. Komm einmal vorbei! <u>W liście:</u> Mit besten Grüßen! Ich muss jetzt leider Schluss machen. Über Ihre Antwort würde ich mich freuen.
Przekazywanie pozdrowień	Viele Grüße an ...! Einen schönen Gruß an ...! Grüß ... von mir! Grüßen Sie zu Hause! Sag ..., ich lass ... grüßen. Bestellen Sie ... einen schönen Gruß (von mir)!

3.4. Przykładowa realizacja treści nauczania

Przykładowa realizacja zakresów tematycznych, zagadnień gramatycznych i funkcji komunikacyjnych w serii *Direkt Deutsch hautnah neu* oraz w tytule *Direkt. Repetitorium maturalne. Poziom rozszerzony*.

tom/rozdział	zakresy tematyczne	funkcje komunikacyjne	zagadnienia gramatyczne
1a			
1 Kannst du mir bitte helfen?	Zdrowie: niepełnosprawni w szkole Sport: popularne dyscypliny sportowe Podróżowanie i turystyka: środki transportu i informacja turystyczna	Informowanie o problemach i trudnościach, wyrażanie prośby o pomoc, odmawianie i uzasadnianie odmowy, wyrażanie żalu, pytanie o pozwolenie, wyrażanie opinii, uzyskiwanie i udzielanie informacji, negocjowanie	• Czasowniki modalne (3) • Znaczenie czasowników modalnych • Czasowniki modalne w zdaniu • Zdanie podrzędnie złożone (<i>weil</i>)
2 Was ist im neuen Jahrhundert schon passiert?	Kultura: znani twórcy i ludzie kultury Państwo i społeczeństwo: konflikty, wydarzenia w świecie	Relacjonowanie wydarzeń (w świecie) oraz wydarzeń przeszłych z własnego życia, przedstawianie życiorysu innych osób	• Czas przeszły Perfekt • Tworzenie Partizip Perfekt • Czasownik posiłkowy <i>haben</i> lub <i>sein</i> • Czas przeszły Präteritum czasowników <i>haben</i> i <i>sein</i> • Okoliczniki czasu (<i>am 11.9., im Mai, von bis, ab</i>)
3 Was tust du für deine Gesundheit?	Zdrowie: higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia Człowiek: uczucia i emocje Życie rodzinne i towarzyskie: styl życia	Informowanie o swoim samopoczuciu, pytanie o samopoczucie innych, formułowanie rad, informowanie o problemach, ich skutkach, proponowanie rozwiązania	• Czasowniki modalne (4) <i>sollen</i> • Odmiana zaimka zwrotnego (<i>mich, mir</i>) • Przysłówek <i>seit</i> • Tryb rozkazujący • Tworzenie form trybu rozkazującego
4 Ein Unfall	Podróżowanie i turystyka: wypadki	Relacjonowanie wydarzeń, opisywanie sytuacji, formułowanie przypuszczenia, określanie następstwa wydarzeń	• Przyimki łączące się z biernikiem lub celownikiem
5 Urlaubspläne: Meer und mehr ...	Podróżowanie i turystyka: środki transportu, baza noclegowa, zwiedzanie, sposoby spędzania wakacji Świat przyrody: klimat Życie rodzinne i towarzyskie: spędzanie czasu wolnego Żywnienie: lokale gastronomiczne	Wyrażanie preferencji, formułowanie propozycji, wyrażanie opinii, negocjowanie	• Określanie miejsca (pytania <i>wo, wohin</i>, przyimki <i>nach, in, auf, an</i>) • Zdanie podrzędnie złożone (2) (spójniki <i>dass, wenn</i>)

1b			
6 Menschen wie du und ich	Człowiek: wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia, emocje Praca: popularne zawody i czynności z nimi związane Kultura: Ludzie kultury	Opowiadanie o osobach, porównywanie cech osób, wyrażanie opinii, udzielanie rad, uzyskiwanie i udzielanie informacji, negocjowanie	• Zdania porównawcze (<i>so wie, als</i>) • Stopień wyższy przymiotników • Stopień najwyższy przymiotników • Przymiotniki w funkcji przydawki (po rodzajniku określonym i nieokreślonym) • Czasownik <i>gefallen</i>
7 Jobs und Berufe	Praca: popularne zawody i czynności z nimi związane, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy (bezrobocie, szukanie pracy) Szkoła: kształcenie pozaszkolne	Uzyskiwanie i udzielanie informacji, określanie cech charakteru, wyrażanie własnej opinii	• Czasownik <i>werden</i> • Odmiana rzeczownika (dopełniacz, dopełniacz nazw własnych, przymek <i>von</i>) • Odmiana słaba rzeczownika • Zdania okolicznikowe celu (<i>damit</i>, konstrukcja <i>um ... zu</i>) • Konstrukcje <i>statt ... zu</i>, <i>ohne ... zu</i>
8 Fakten und Zeitzeugen	Państwo i społeczeństwo: konflikty wewnętrzne, konflikty międzynarodowe (terrorizm) Nauka i technika: odkrycia naukowe Życie rodzinne i towarzyskie: okresy życia Szkoła: życie szkoły	Relacjonowanie minionych wydarzeń, udzielanie i uzyskiwanie informacji	• Czas przeszły Präteritum czasowników <i>haben</i> i <i>sein</i> • Czas przeszły Präteritum czasowników regularnych i modalnych • Czas przeszły Präteritum czasowników nieregularnych • Zdania czasowe ze spójnikami <i>als</i> i <i>wenn</i> • Zdania czasowe z <i>nachdem</i>, <i>bevor</i>, <i>während</i>
9 Zukunftsvisionen	Świat przyrody: zagrożenia, perspektywy Nauka i technika: odkrycia naukowe, wynalazki Człowiek: uczucia, emocje, plany na przyszłość	Formułowanie przypuszczeń, opowiadanie o planach, wyrażanie zamiaru, formułowanie obaw, wyrażanie własnej opinii, udzielanie i uzyskiwanie informacji	• Czas przyszły Futur I • Pytania niebezpośrednie (spójnik <i>ob</i>) • Zdania przyzwalające ze spójnikami <i>obwohl</i> i <i>trotzdem</i> • Przymek <i>trotz</i>
10 Partnerschaften	Życie rodzinne i towarzyskie: nawiązywanie kontaktów, styl życia Człowiek: cechy charakteru, emocje, wygląd zewnętrzny	Wyrażanie upodobań, określanie cech (charakteru), udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyrażanie przypuszczeń	• Przymiotnik w roli przydawki (2) • Zaimki pytające: <i>was für ein(e)...?, welcher?</i>

2a			
11 Gefühle und Emotionen	Człowiek: uczucia i emocje Życie rodzinne i towarzyskie: nawiązywanie kontaktów	Informowanie o emocjach, formułowanie rad, wyrażanie przypuszczenia, opisywanie osób i rzeczy, wyrażanie własnej opinii	• Tryb przypuszczający Konjunktiv II, <i>würde</i>-Form • Tryb przypuszczający czasowników <i>sein, haben, werden</i> • Tryb przypuszczający czasowników modalnych • Zdanie poboczne z zaimkiem względnym • Zaimek względny w dopełniaczu
12 Fantasien, Träume, Wünsche	Człowiek: plany i marzenia	Formułowanie planów i zamierzeń, wyrażanie życzeń, wyrażanie przypuszczeń, uzyskiwanie i udzielanie informacji, wyrażanie własnej opinii	• Rekcja czasownika • Pytanie o dopełnienie przyimkowe
13 Events	Kultura: wydarzenia kulturalne, prasa Elementy wiedzy o krajach niemieckiego obszaru językowego Sport: imprezy sportowe, dyscypliny sportu	Uzyskiwanie i udzielanie informacji, opisywanie i interpretowanie materiału ilustracyjnego, wyrażanie i uzasadnianie własnej opinii, wyrażanie życzeń	• Strona bierna • Zdania z zaimkiem <i>man</i> • Sprawca czynności w stronie biernej (<i>von, durch</i>) • Imięśtów czynny i bierny • Tworzenie imięśtów • Przydawka rozwinięta
14 Sprechen Sie Denglisch?	Kultura: język	Przekazywanie opinii innych osób, opisywanie i interpretowanie materiału ilustracyjnego, wyrażanie i uzasadnianie własnej opinii	• Zaimki nieokreślone • Mowa zależna i niezależna • Tryb przypuszczający Konjunktiv I • Przekształcanie mowy niezależnej na zależną • Rzeczowniki pochodzenia angielskiego
15 Welt, Umwelt, Umweltschutz	Świat przyrody: klimat, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe Państwo i społeczeństwo: organizacje międzynarodowe, wolontariat, partie proekologiczne	Opisywanie i interpretowanie materiału ilustracyjnego, interpretowanie statystyki, formułowanie rad, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii	• Rzeczowniki i przymiotniki złożone • Zdanie okolicznikowe sposobu ze spójnikiem <i>indem</i> • Rekcja rzeczownika i przymiotnika
2b			
16 Jugendszene	Człowiek: wzorce, autorytety, opis pokolenia Życie rodzinne i towarzyskie: okresy życia, styl życia Zdrowie: uzależnienia	Opisywanie (osób), określanie różnic, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, interpretowanie statystyki, formułowanie rad	• Czasownik <i>lassen</i> • Wyrażenia bezosobowe: <i>lassen + sich</i> + bezokolicznik, <i>sein + zu</i> + bezokolicznik

17 Von der Schulbank auf ins Berufsleben	Rynek pracy: wybór zawodu, zawody i związane z nimi czynności, miejsca pracy, rynek pracy Szkoła: problemy w szkole (mobbing), system oświaty, strategie uczenia się, wymagania, kształcenie pozaszkolne	Wyrażanie oczekiwań, opisywanie, wskazywanie różnic, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, interpretowanie statystyki	• Odmiana słaba rzeczownika • Odmiana mieszana rzeczownika • Odmiana rzeczowników utworzonych od przymiotników i imiesłówów
18 Natur pur	Świat przyrody: krajobraz, parki krajobrazowe Sport: sporty ekstremalne Życie rodzinne i towarzyskie: styl życia	Opisywanie i interpretowanie materiału ilustracyjnego, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, interpretowanie statystyki	• Spójniki złożone • Strona bierna stanu • Homonimy
19 Tierwelt unter Lupe	Świat przyrody: świat zwierząt Państwo i społeczeństwo: organizacje międzynarodowe, wolontariat, organizacje chroniące prawa zwierząt Człowiek: problemy etyczne: klonowanie, prawa zwierząt	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, wyrażanie propozycji rozwiązania problemu	• Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone • Zdania porównawcze z użyciem <i>je ... desto/umso</i>
20 Deutschland und die Deutschen	Państwo i społeczeństwo: struktura państwa, konflikty wewnętrzne, problemy cudzoziemców Człowiek: problemy etyczne: tolerancja, uprzedzenia Elementy wiedzy o krajach niemieckiego obszaru językowego	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, interpretowanie statystyki	• Zaimek wzajemny <i>einander</i> • Przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów i części świata • Przymiotniki z przyrostkami: <i>-arm, -voll, -reich, -los, -wert, -bar, -isch, -sam</i>
3			
21 Miteinander leben	Życie rodzinne i towarzyskie: członkowie rodziny, modele rodziny, relacje w rodzinie, okresy życia, samodzielność Człowiek: problemy etyczne, postawy życiowe	Wyrażanie przypuszczeń, opisywanie fotografii, opowiadanie o rodzinie, opowiadanie o przeszłości, wyrażanie swojej opinii, interpretowanie statystyki, wyrażanie porównań	• Odmiana przymiotnika • Zdania porównawcze

22 Gesellschaft und soziale Integration	Państwo i społeczeństwo: grupy społeczne, problemy społeczne, konflikty wewnętrzne, organizacje społeczne, problem obcokrajowców, przestępczość	Wyrażanie swojej opinii, interpretowanie ilustracji, wyrażanie porównań, interpretowanie statystyki	• Zdania względne z <i>was</i> i <i>wo(r)</i> + przyimek
23 Neuland entdecken	Podróżowanie i turystyka: informacja turystyczna, przygotowanie wyjazdu, wycieczki, załatwianie formalności	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, określanie preferencji, opowiadanie o podróżach, interpretowanie statystyki, relacjonowanie wydarzeń przeszłych	• Zaimki <i>deselbe, dieselbe, dasselbe</i> i <i>derjenige, diejenige, dasjenige</i> • Zdania porównawcze nierzeczywiste ze spójnikiem <i>als ob</i>
24 Auf der Suche nach alten und neuen Traditionen	Życie rodzinne i towarzyskie: święta i uroczystości, nowe tradycje Żywnienie: artykuły spożywcze, przepisy kulinarne	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, opowiadanie o świętach, wyrażanie porównań	• Określanie czasu: przyimki
25 Kultur live	Kultura: dziedziny kultury, uczestnictwo w kulturze, imprezy kulturalne, muzyka Człowiek: wygląd zewnętrzny, style życia, moda Żywnienie: diety	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, definiowanie/precyzowanie, przytaczanie opinii innych osób, wyrażanie porównań, interpretowanie statystyki, wyrażanie krytyki	• Mowa zależna • Czas teraźniejszy w mowie zależnej • Czas przeszły w mowie zależnej
26 Berliner Luft und die Großstadtkultur	Podróżowanie i turystyka: zwiedzanie, zabytki, oferta kulturalna wielkiego miasta Dom: miejsce zamieszkania, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, interpretowanie ilustracji, wyrażanie pewności, precyzowanie	• Tryb rozkazujący w mowie zależnej • Zdanie pytające i wykrzyknikowe w mowie zależnej
27 Konsumwelt	Zakupy i usługi: dobra konsumpcyjne, kupowanie, sprzedawanie, dobrobyt, środki płatnicze, reklama Człowiek: sposób ubierania się, styl życia, wygląd zewnętrzny	Opisywanie społeczeństwa, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, definiowanie/precyzowanie pojęcia, interpretowanie statystyki, wyrażanie porównań, udzielanie i uzyskiwanie informacji	• Konstrukcje bezokolicznikowe: <i>um ... zu, ohne ... zu, (an)statt ... zu</i>

28 Das Fernseh-, Computer- und Handyzeitalter	Nauka i technika: nowe i tradycyjne media, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, technologia informacyjno-komunikacyjna, wynalazki	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, udzielanie i uzyskiwanie informacji, opisywanie i interpretowanie ilustracji	• Bezokoliczniki i grupy czasownikowe
Direkt. Repetytorium maturalne. Poziom rozszerzony.			
1 Mensch	Człowiek: dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje, zainteresowania, problemy etyczne	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, interpretowanie tytułu, wyrażanie przypuszczeń, wyjaśnianie i precyzowanie, udzielanie i uzyskiwanie informacji, opisywanie osoby, formułowanie rad	• Zaimek pytający <i>wer</i> • Rekcja czasownika • Czasowniki rozdzielnie złożone • Czasownik modalny <i>sollen</i> • Tryb rozkazujący • Tryb przypuszczający • Przyimek <i>trotz</i> • Zdanie poboczne z <i>wenn, obwohl, dass, bevor, als ob</i> • Konstrukcja bezokolicznikowa z <i>zu</i>
2 Wohnen	Dom: miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania	Udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, formułowanie wad i zalet (dotyczących form zamieszkania, usamodzielnienia się), opisywanie miejsca (osiedla), określanie miejsca, interpretowanie statystyki	• Rekcja czasownika • Imiesłowy czasu teraźniejszego i przeszłego • Przeczenie <i>nicht, kein</i> • Przyimki • Zdanie poboczne z <i>nachdem, seitdem, bevor, obwohl, wenn, damit, solange</i> • Spójniki <i>denn, trotzdem</i> • Zdanie względne • Zdanie porównawcze z <i>je ... desto</i>
3 Schule	Szkoła: przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne, system oświaty	Wyrażanie planów, opisywanie wydarzeń przeszłych (wspomnienia ze szkoły), wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, formułowanie wad i zalet (dotyczących systemu oświaty), interpretowanie tytułu, udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyjaśnianie i precyzowanie	• Przyimki • Rekcja czasownika • Tryb rozkazujący • Zdanie poboczne z <i>wenn</i>
4 Arbeit	Praca: zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza, rynek pracy	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, formułowanie wad i zalet (dotyczących pracy w charakterze au-pair), informowanie o priorytetach, informowanie o wydarzeniach przeszłych (doświadczenia w pracy), wyrażanie planów, interpretowanie statystyki	• Strona bierna • Spójniki wieloczęłkowe • Zdania względne • Zdanie poboczne z <i>da</i>

5 Familie und Freunde	Życie rodzinne i towarzyskie: okresy życia, członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, udzielanie i uzyskiwanie informacji, formułowanie rad, opisywanie wydarzenia, komentowanie, wyrażanie emocji, formułowanie wad i zalet (dotyczących życia singla)	• Rekcja rzeczownika • Rekcja czasownika • Czas przeszły Perfekt • Zdanie poboczne z <i>wenn, da, weil, obwohl, dass</i> • Zdanie względne • Zdanie ze spójnikiem wieloczłonowym
6 Essen	Żywnienie: artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, lokale gastronomiczne, diety	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyjaśnianie i precyzowanie, opowiadanie o wydarzeniach przeszłych, formułowanie wad i zalet (wegetarianizmu), wyrażanie zaskoczenia, formułowanie rad	• Strona bierna • Zdanie względne • Zdanie ze spójnikiem wieloczłonowym • Zdania porównawcze • Zdanie poboczne z <i>da, anstatt dass</i> • Konstrukcja ze <i>statt zu</i> • Spójnik <i>sonst</i>
7 Einkaufen	Zakupy i usługi: rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług, środki płatnicze, banki, ubezpieczenia	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, udzielanie i uzyskiwanie informacji, formułowanie wad i zalet (małych sklepów), wyrażanie zaskoczenia, opowiadanie o wydarzeniach przeszłych, interpretowanie statystyki	• Przyimki • Zaimek nieokreślony <i>man</i> • Strona bierna • Spójniki <i>trotzdem, sobald, nachdem</i>
8 Reisen	Podróżowanie i turystyka: środki transportu, informacja turystyczna, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, wypadki	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, wyjaśnianie i precyzowanie, opowiadanie o wydarzeniach przeszłych, formułowanie wad i zalet (korzystania z różnych środków transportu)	• Zaimek nieokreślony <i>man</i> • Strona bierna • Przyimki • Zdanie względne • Zdanie poboczne z <i>da, obwohl, wenn</i>
9 Kultur	Kultura: dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, media	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, udzielanie i uzyskiwanie informacji, opowiadanie o wydarzeniach przeszłych, formułowanie recenzji, komentowanie, wyrażanie emocji	• Strona bierna • Przyimek <i>ohne</i> • Zdanie względne • Spójnik <i>sodass</i> • Konstrukcja <i>um ... zu</i>
10 Sport	Sport: dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, imprezy sportowe, sport wyczynowy	Udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, opowiadanie o wydarzeniach przeszłych (relacja), wyrażanie emocji, określanie miejsca	• Czasowniki rozdzielnie złożone • Zdanie poboczne z <i>dass</i> • Zdanie porównawcze z <i>je ... desto</i>

11 Gesundheit	Zdrowie: samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, higieniczny tryb życia, niepełnosprawni, uzależnienia, ochrona zdrowia	Udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii	• Rekcja czasownika • Strona bierna • Mowa zależna • Przyimki • Zdanie poboczne z <i>als, weil, als ob</i> • Konstrukcja bezokolicznikowa z <i>zu</i> • Zdanie względne
12 Technik	Nauka i technika: odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych, awarie, technologie informacyjno-komunikacyjne	Udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, formułowanie wad i zalet (telefonów komórkowych), wyrażanie priorytetów, interpretowanie powiedzenia	• Zaimek nieokreślony <i>man</i> • Strona bierna • Tryb rozkazujący • Rekcja czasownika • Przyimki • Zdanie poboczne z <i>bevor, ob, da</i>
13 Umwelt	Świat przyrody: klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, katastrofy, przestrzeń kosmiczna	Udzielanie i uzyskiwanie informacji, wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, informowanie o wydarzeniach przeszłych	• Strona bierna • Mowa zależna • Przyimki • Zdanie względne • Zdanie poboczne z <i>da, weil, obwohl, wenn, indem, dadurch dass</i> • Konstrukcja <i>um ... zu</i> • Spójnik <i>weder noch</i>
14 Politik	Państwo i społeczeństwo: struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna, gospodarka	Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii, formułowanie priorytetów, wyjaśnianie, precyzowanie, interpretowanie statystyki	• Zaimki dzierżawcze • Rekcja czasownika • Stopniowanie przysłówka • Zdanie poboczne z <i>wenn, falls</i> oraz z <i>weil, da</i>

4. Sposoby realizacji celów nauczania

4.1. Techniki pracy

Rozdział ten zawiera wybrane techniki pracy nad poszczególnymi elementami języka (wymową i intonacją, pisownią, słownictwem i gramatyką) oraz receptywnymi (słuchanie i czytanie ze zrozumieniem) i produktywnymi (mówienie i pisanie) sprawnościami językowymi. Mając na uwadze szczególnie podkreślane w programie sposoby motywowania ucznia do nauki, w doskonaleniu poszczególnych umiejętności warto korzystać z różnych technik i stosować je naprzemiennie.

Zebrałe techniki mogą być stosowane nie tylko do rozwijania wymienionych elementów języka i sprawności językowych. Każda z nich może także służyć do kontroli i testowania osiągnięć ucznia w obrębie rozwijanych umiejętności.

Każde zestawienie kończą przykłady ćwiczeń pochodzące z serii *Direkt Deutsch hautnah neu*.

4.1.1. Techniki pracy nad elementami języka

Wymowa i intonacja:

- rozpoznawanie i imitowanie dźwięków,
- słuchanie wyrazów pogrupowanych według określonego kryterium fonetycznego i powtarzanie ich,
- słuchanie i powtarzanie dłuższych fraz i całych zdań,
- powtarzanie łamańców językowych,
- dopasowanie usłyszanego wyrazu/zdania do jego graficznej formy,
- zaznaczanie odpowiednich głosek,
- zaznaczanie w tekście usłyszanego słowa,
- wyrażanie różnych intencji (np. prośby, rozkazu itp.) przy użyciu tych samych środków leksykalnych,
- zaznaczanie akcentu zdaniowego/wyrazowego,
- wystukiwanie akcentu zdaniowego/wyrazowego,
- odtwarzanie rytmu i melodii zdania,
- głośne czytanie,
- śpiewanie piosenek.

HÖREN/SPRECHEN CD8•3

12 • Hör zu und sprich nach.

Phonetik

Intonation

• Wie findest du deine Generation? • Eher unreif, sie ist zu stark von ihren Eltern abhängig.	• Wann greifen manche auf Drogen zurück? • Bei Problemen, die sich scheinbar ohne Drogen nicht bewältigen lassen.
• Bist du politisch engagiert? • Ja, ich engagiere mich gerne für politische Themen.	• Warum gehen manche mit der Gefahr von Rauschmitteln leichtsinnig um? • Weil die Folgen von Rauschmitteln schwer einzuschätzen sind.
• Welcher Mensch hat dich besonders beeinflusst? • Ich lasse mich selten von anderen beeinflussen.	

Pisownia:

- podpisywanie obrazków, diagramów, schematów,
- tworzenie wyrazów z rozsypanki literowej,
- uzupełnianie luk w wyrazach,
- rozwiązywanie krzyżówek,
- dyktando,
- wąż literowy,
- odwzorowywanie.

7 | • Ergänze die Endungen.

1. Laut der Studie bevorzugen Studierende..... schriftliche Prüfungen.
2. Die Demonstrierende..... forderten kleinere Klassen für Lernende.....
3. Berufstätige..... finden das Arbeitsklima sehr wichtig, für Karrieresüchtige..... sind ihre Kollegen gar nicht wichtig.
4. Mit meinen Bekannten..... und ihren Verwandten..... bin ich gestern ins Grüne..... gefahren.
5. Das Schönste..... war, dass wir das ganze Wochenende im Freien..... verbracht haben.
6. Ein Jugendliche..... hat viel Interessantes..... über sein Betriebspraktikum erzählt.
7. Das Beste..... war, was ein Beamter..... über ein Projekt für Behinderte..... gesagt hat.
8. Eine Deutsche..... hat mit einem Fremden..... gesprochen. Der Amerikaner..... hat leider nichts verstanden.

3 | • Komische Typen. Beschreibe sie.

Opisz te osoby.

- Nr. 1 hat vier Hände, ein Bein,
- Nr. 2 hat
- Nr. 3 hat

Słownictwo:

- przyporządkowywanie polskich znaczeń słowom niemieckim,
- przyporządkowywanie opisu/definicji znaczeniu słowa,
- grupowanie wyrazów według określonych kryteriów, np. rodzaju gramatycznego, znaczenia, tematu itp.,
- graficzne przedstawianie znaczenia wyrazów,
- odgadywanie znaczenia słów przedstawionych pantomimicznie,
- przyporządkowywanie słów przedmiotom, ilustracjom, gestowi, mimice itp.,
- sporządzanie kart do nauki słówek (tworzenie tzw. kartoteki),
- rozwiązywanie krzyżówek i rebusów,
- podawanie synonimów,
- podawanie antonimów,
- objaśnianie,
- definiowanie,
- domyślanie się znaczenia słowa z kontekstu,
- układanie zdań i wypowiedzi z użyciem nowym słów,
- skojarzenia tematyczne (sporządzanie asocjogramów, map umysłu),
- wskazywanie wyrazu nie pasującego do pozostałych,
- wypisywanie/zbieranie słownictwa związanego z ilustracją, sytuacją, nagraniem itd.,
- sporządzanie tematycznych słowniczków obrazkowych,
- szukanie rymów i skojarzeń dźwiękowych.

1 | • Wie lautet das entsprechende Adjektiv? Ergänze.

..... – das Selbstbewusstsein	 – der Pessimismus
..... – die Reife	 – der Tiefsinn
..... – der Optimismus	 – der Egoismus
..... – die Heimatlosigkeit	 – die Depression
..... – die Reizbarkeit	 – die Anfälligkeit
..... – die Empfindlichkeit	 – der Leichtsin
..... – die Kommunikationsfreude	 – das Gift

2 | • Wie lautet das entsprechende Nomen? Ergänze.

unehrlich – die	gefährlich – die
erfahren – die	zufrieden – die
gesund – die	misstrauisch – das
unverschämt – die	geborgen – die
fremdenfeindlich – die	verständnisvoll – das
hilfsbereit – die	süchtig – die
engagiert – das	interessiert – das

7 | • Was ist richtig? Unterstreiche.

1. der Korridor:	der Flur oder die Flur?
2. die Art:	der Weise oder die Weise?
3. das Meer:	die See oder der See?
4. das Gehalt:	der Verdienst oder das Verdienst?
5. das Lenkrad:	die Steuer oder das Steuer?
6. die Vokabeln:	die Wörter oder die Worte?
7. der Dummkopf:	der Tor oder das Tor?

LESEN

10 • Tiere, Tierbesitzer oder Tierheime? Lies die Sätze und kreuze an.

	Tiere	Tierbesitzer	Tierheime	
1.				sollen unbedingt vergrößert werden.
2.				könnten ihre Lieblinge bei Freunden und Verwandten unterbringen.
3.				werden selten von der Polizei erwischt und mit Bußgeld bestraft.
4.				machen Angebote, um die Ferienzeit zu überbrücken.
5.				werden an der Autobahn angeleint und an den Straßenecken ausgesetzt, sobald die Sommerferien beginnen.
6.				planen langfristig keine genauen Kosten für Futter u.ä. ein.
7.				sollen während der Urlaubszeit in Tierpensionen versorgt werden.
8.				verdursteten qualvoll, wenn sie in leeren Wohnungen zurückgelassen werden.
9.				sind zur Ferienzeit überbelegt.
10.				werden ihrer Lieblinge erst nach einiger Zeit überdrüssig.
11.				lassen ihre Tiere ohne ausreichend Wasser und Nahrung in Wohnungen zurück.
12.				werden aggressiv, wenn zu viele von ihnen auf engem Raum gehalten werden.
13.				schaffen sich Haustiere an, ohne sich vorher über Kosten und Pflichten zu informieren.
14.				nehmen auch Kleintiere auf, die an Bushaltestellen in Kartons abgestellt werden.
15.				vermitteln die ausgesetzten Tiere an neue Halter.

12 • Eine Wattwanderung. Schreibe die Verben.

versinken • bestellen • zurückfahren • erhöhen • gehen • geraten • haben • lenken
liegen • machen • organisieren • anschließen • werden • durchqueren

- einen Ausflug in den Nationalpark
- sich einer Gruppe
- einen Wattführer
- auf einer Wattwanderung barfuß
- mit dem Fernglas am Deich
- in Gefahr
- sich alleine auf den Weg
- Lust auf Abenteuer in Natur
- die Aufmerksamkeit auf die interessanten Lebewesen
- Priele
- das Gehtempo
- bis zu den Knien in Schlick
- ein begeisterter Nordseefan
- mit der Fähre zum Festland

Gramatyka:

- szukanie w tekście określonych form gramatycznych,
- uzupełnianie tabel,
- uzupełnianie zdań, części wyrazów,
- uzupełnianie zdań wyrazami w odpowiedniej formie gramatycznej,
- dopasowywanie do siebie fragmentów zdań,
- dopasowywanie do siebie struktur czy form gramatycznych,
- powtarzanie struktur gramatycznych z zastosowaniem innych środków leksykalnych,
- budowanie zdań z podanych wyrazów (rozsypanka),
- przekształcanie zdań,
- dopisywanie zakończenia zdań,
- uzupełnianie treści reguł gramatycznych,
- testy wielokrotnego wyboru:
 - wybór prawidłowego wariantu odpowiedzi,
 - wybór uzupełnienia zdania,
 - wybór dokończenia zdania.

7 | • **Was passt zusammen? Verbinde. Achtung: Zwei Satzteile passen hier nicht.**

- 1 Je ethischer Menschen mit Tieren umgehen,
- 2 Je mehr man mit dem Klonen ins Leben eingreift, ...
- 3 Je mehr Kampagnen gegen Pelzmäntel organisiert werden,
- 4 Je mehr ich über Tierschutzorganisationen weiß,
- 5 Je mehr Frauen Pelzimitationen tragen,

- A desto größere Lust habe ich, mitzumachen
- B desto aggressiver werden sie
- C desto mehr Stimmen hört man über das gesetzliche Verbot des Klonens.
- D desto besser wird unsere Gesellschaft
- E umso mehr Besitzer werden deswegen bestraft
- F desto weniger Tiere werden getötet
- G desto besser sieht man, wie sinnlos der Mord für ein Stück Pelz sinnlos ist

11 | • **Wie sagst du das anders? Schreibe Sätze mit *lassen* + *sich* + Infinitiv.**

1. Es kann viel für den Hunger in der Welt getan werden.
.....
2. Ohne Handy ist das Leben nicht mehr vorstellbar.
.....
3. Manche Situationen können ohne Drogen scheinbar nicht bewältigt werden.
.....
4. Junge Menschen glauben, sie lösen ihre Probleme nur mit Hilfe der Droge.
.....
5. Der Konflikt kann schnell gelöst werden.
.....
6. Das Projekt kann innerhalb einer Woche durchgeführt werden.
.....

6 | • **Bilde Sätze.**

1. ich • unter Bekannten • sich fühlen • wohl • in meiner Familie • noch • weder

.....

.....

2. gegessen • er • einen Salat • eine große Pizza • als auch • haben • sowohl

.....

.....

3. besuchen • eine Donau-Radtour • oder • entweder • machen • wir • den Adventure Park • wir

.....

.....

4. sein • einerseits • meine Generation • für Hilfebedürftige • interessiert • an Materiellem • sich engagieren • sie • andererseits

.....

.....

5. ich • mitmachen • nicht nur • sondern auch • für Tierrechte • bei Umweltaktionen möchte • kämpfen

.....

.....

6. zwar • der Canyoningkurs • aber • ein gutes Angebot • man • sein • brauchen gute körperliche Form

.....

.....

4.1.2. Techniki pracy nad sprawnościami receptywnymi

Słuchanie ze zrozumieniem

Techniki poprzedzające słuchanie:

- formułowanie hipotez dotyczących tekstu na podstawie ilustracji, dźwięków, tytułu, słów-kluczy itp.,
- rozmowa na temat związany z tekstem (np. nawiązanie do doświadczeń uczniów),
- wyrażanie skojarzeń z tematem (zapis ich np. w formie asocjogramu),
- wprowadzenie nowego materiału językowego występującego w tekście.

Techniki towarzyszące słuchaniu:

■ rozumienie ogólne

- identyfikowanie sytuacji, miejsca, osób itp.,
- łączenie słuchania z czytaniem tekstu pisanego lub oglądaniem obrazka,
- układanie historyjki obrazkowej.

■ rozumienie szczegółowe

- odpowiedzi na szczegółowe pytania (w języku ojczystym lub obcym),
- wybór prawdziwej informacji (tak/nie, prawda/fałsz),
- wypełnianie tabel,
- uzupełnianie luk w tekście,
- ustalanie prawidłowej kolejności zdarzeń,
- korygowanie kolejności zdarzeń,
- robienie notatek,
- wykonywanie czynności (np. rysowanie, poruszanie się) zgodnie z poleceniem,
- słuchanie opisu i przedstawianie jego treści w formie pantomimy,
- testy wielokrotnego wyboru:
 - wybór odpowiedzi na zadane pytanie,
 - wybór uzupełnienia usłyszanego zdania,
 - wybór zdania zgodnego z usłyszaną informacją.

Techniki następujące po słuchaniu:

- streszczanie i opowiadanie usłyszanego tekstu,
- wyrażenie własnej opinii na temat tekstu (w formie pisemnej lub ustnej),
- opis sytuacji,
- udzielanie odpowiedzi na pytania,
- formułowanie możliwego dokończenia usłyszanego tekstu,
- odgrywanie ról (przyjęcie ról bohaterów słuchanego tekstu).

2 • Echte Pelze – ja oder nein? Hör fünf Interviews. Wer hat was gesagt? Kreuze an.

		Stellungnahme				
		1	2	3	4	5
1.	... betrachtet Pelze vor allem als Waren.					
2.	... plädiert für mehr Respekt gegenüber Tieren.					
3.	... sieht einen großen Unterschied zwischen dem Töten für Ernährungszwecke und dem Töten, um Profite zu haben.					
4.	... trägt nur Pelzimitationen, weil sie Tiere liebt.					
5.	... arbeitet in Modebranche und ist in einer Tierschutzorganisation aktiv.					
6.	... findet die Proteste gegen echte Pelze übertrieben.					
7.	Tierschutz bedeutet für ..., den Tieren optimale Lebensverhältnisse zu garantieren, bis sie getötet werden.					
8.	... arbeitet für eine internationale Tierschutzorganisation.					
9.	... meint, in Sportarten wie Skifahren und Bergsteigen seien Pelze ersetzbar.					
10.	... ist Tier- und Naturfreund, weil sie / er auf einem bayerischen Bauernhof aufgewachsen ist.					

10 • Hör das Interview und ordne die Fragen (A–J) den Antworten (1–8) zu. Achtung: Zwei Fragen passen nicht.

	Fragen	Antwort
A.	Wie reagieren die Tierbesitzer, wenn sie schon erwischt werden?	
B.	Die Zahl der ausgesetzten Tiere steigt. Wie kann man etwas gegen diesen Trend tun?	
C.	Warum wollen die Besitzer ihre Tiere loswerden?	
D.	Wie aber kommt es überhaupt dazu, dass so viele Tiere in der Sommerzeit ausgesetzt werden?	
E.	Wäre es nicht besser, wenn ein Tierbesitzer das Tier einfach ins Tierheim abgeben würde?	
F.	Stoßen ausländische Tierheime in der Ferienzeit auf ähnliche Probleme?	
G.	Spielt die Tierart eine Rolle?	
H.	Welche Lösung für diese Probleme sehen Sie?	
I.	Was wird gemacht, wenn ein ausgesetztes Tier gefunden wird?	
J.	Mit welchen Problemen werden Tierheime noch konfrontiert?	

6 • Zur Kontrolle: Hör zu und ergänze den Text.

Ich bin jetzt seit Oktober von Carola Ja, sie hat gemacht. Es war schwer, das zu Ich dachte, ich würde darüber nicht hinweg Aber man weiß, die Zeit heilt alle Wunden.
Jetzt schaue ich am Wochenende mal , auf die Seite Und was finde ich da?
Eine von meiner auf der Suche nach
Im Großen und Ganzen nicht so schlimm. Aber der Grund, warum sie sich von mir hatte, war, dass sie keine mehr haben und ihr Single-Leben genießen wollte.
Versteht das einer, bitte?

Czytanie ze zrozumieniem

Techniki poprzedzające czytanie:

- formułowanie hipotez dotyczących tekstu na podstawie ilustracji, tytułu, słów-kluczy itp.,
- rozmowa na temat związany z tekstem (np. nawiązanie do doświadczeń uczniów),
- wyrażanie skojarzeń z tematem (zapis ich w formie asocjogramu),
- wprowadzenie nowego materiału językowego występującego w tekście.

Techniki stosowane w trakcie czytania:

■ rozumienie ogólne

- nadawanie własnego tytułu,
- zaznaczanie słów-kluczy,
- przyporządkowywanie tytułu do tekstu, tekstu do obrazka,
- układanie fragmentów tekstu w całość.

■ rozumienie szczegółowe

- nadawanie tytułu fragmentom tekstu,
- wyszukiwanie określonych informacji:
 - podkreślanie w tekście,
 - zapisywanie w tabeli,
 - ustalanie prawidłowej kolejności zdarzeń,
 - korygowanie kolejności zdarzeń,
 - wybór prawdziwej informacji (tak/nie, prawda/fałsz),
- testy wielokrotnego wyboru:
 - wybór odpowiedzi na zadane pytanie,
 - wybór uzupełnienia zdania,
 - wybór zdania zgodnego z przeczytanym tekstem,
- robienie notatek, np. w formie mapy umysłu.

Techniki następujące po czytaniu:

- pisanie odpowiedzi na pytania,
- uzupełnianie luk w tekście,
- pisanie streszczenia,
- dopisywanie dalszego ciągu lub innego zakończenia,
- zmiana rodzaju tekstu,
- zmiana narratora,
- odgrywanie ról (przyjęcie ról bohaterów tekstu),
- wyrażanie własnej opinii na temat tekstu (w formie pisemnej lub ustnej).

LESEN

8 • Lies die Aussagen und fülle die Tabelle aus. Dann ergänze den Satz. Kreuze A, B oder C an.

A | Przeczytaj wypowiedzi i wypełnij tabelę. Następnie dokończ zdanie. Zakreśl A, B lub C.

**Marianne Berghoff, 27,
Angestellte**

Ich bin seit zwei Jahren Nicht-raucherin, und zwar seit meiner Schwangerschaft. Ich wollte natürlich ein gesundes Baby und hatte immer wieder von den vielen Gefahren gehört, denen Babys schon im Bauch einer rauchenden Mutter ausgesetzt sind. Der Anfang war hart, aber der Gedanke an mein Kind hat mir geholfen. Heute vermisse ich das Rauchen überhaupt nicht.

Frank Kleinert, 32, Reporter

Ich möchte eigentlich aufhören, aber als Reporter bin ich oft im Stress und greife also zur Zigarette. Das hilft mir, denn ohne Zigaretten kann ich einfach nicht schreiben. Ich habe einmal versucht, das Rauchen aufzugeben, und zwar mit Akupunktur, aber schon nach einer Woche habe ich wieder geraucht. Aber wer weiß, irgendwann werde ich das Rauchen aufgeben ...

Dirk Seiler, 25, Student

Ich verstehe die Leute nicht, die rauchen. Sie wissen, dass Rauchen der Gesundheit schadet. Die Folgen sind Husten, chronische Bronchitis, Atembeschwerden und Lungenkrebs. Vor einem Jahr hat ein Onkel von mir Lungenkrebs bekommen. Das hat mich in meiner Überzeugung gestärkt, nie im Leben eine Zigarette anzufassen. Ich finde es gut, dass es heute überall Rauchverbote gibt.

	Raucher/ Raucherin?	Seit wann?	Warum?
Marianne B.			
Frank K.			
Dirk S.			

Marianne, Frank und Dirk ...

- A. sind gegen das Rauchen.
- B. beschreiben ihre Erfahrungen als Raucher.
- C. äußern ihre Meinung zum Thema Rauchen.

LESEN

16 • Vier Möglichkeiten, seinen Urlaub zu gestalten. Lies die Texte und entscheide, wer was sagt.

A Przeczytaj teksty i zdecyduj, kto co powiedział.

Claudia Ertl

Ich finde Urlaub in einem Feriendorf einfach super! Und vor allem ideal für Familien mit Kindern. Es gibt viele Freizeitangebote, natürlich viel Sport wie z.B. Windsurfen, Segeln, Tennis, aber auch lateinamerikanische Tanzkurse, Karaoke ... und interessante Ausflüge. Nach einem stressigen Jahr haben mein Mann und ich endlich ein bisschen Zeit für uns beide. Was mir in einem Feriendorf gefällt, ist die lockere Atmosphäre. Und es ist immer etwas los, keine Zeit für Langeweile!

Franziska Lang

„Sprachen bringen die Leute zusammen“. Dieses Motto hat mich immer fasziniert. Das ist der Grund, warum ich letzten Sommer eine Sprachreise nach England gemacht habe. Ich finde das eine clevere Kombination von Schule und Urlaub. Natürlich besucht man einen Kurs. Schule ist jeden Tag von 9 bis 12.30 Uhr, aber mal anders eben: keine langweilige Grammatik, kein Vokabelbüffeln, sondern viel Konversation und Landeskunde. Und dazu der Kontakt mit einer netten Familie und die Möglichkeit, andere junge Leute aus verschiedenen Ländern kennen zu lernen.

Norbert Fischer

Urlaub bedeutet für mich Abenteuer, reisen, neue Städte besichtigen, Kultur und Atmosphäre der verschiedenen Orte kennen lernen. Mit einem Wort: Freiheit pur! Inter-Rail ist also für mich ideal. Es ist ein tolles und billiges Angebot für die Jugendlichen, durch ganz Europa zu reisen. Und dabei hat man die Möglichkeit, viele Leute kennen zu lernen, meistens andere Rucksack-Touristen. Ich bin letzten Sommer in den Süden Europas gereist, und zwar nach Frankreich, Spanien und Portugal. Ich war zwei Wochen mit drei anderen Freunden unterwegs. Toll! Und die nächste Inter-Rail-Reise ist schon geplant: Ich fahre nach Skandinavien.

Guido Krüger

Es gibt Menschen, die immer etwas unternehmen müssen. Auch im Urlaub. Ich gehöre nicht zu dieser Sorte Menschen! Ich bin ein fauler Typ und Urlaub bedeutet für mich in erster Linie Relaxen, Entspannung und Faulenzen. Deshalb mache ich seit drei Jahren Urlaub in Spanien, an der Costa del Sol. Schlafen, in der Sonne liegen, baden, gutes Essen, ab und zu auch Disko, tolle Mädchen ... Und wenn ich am Meer bin, will ich gar nichts von Ausflügen oder Besichtigungen wissen. Letztes Jahr sind Freunde von mir nach Barcelona gefahren, weil sie das Gaudi-Haus besichtigen wollten. Nein, danke, das ist nichts für mich.

- ☒ 1. Ich will meine Ferien sinnvoll verbringen und etwas lernen. Einen Englischkurs finde ich ideal für mich.
- ☐ 2. Im Urlaub will ich nur faulenzten und relaxen. Das kann man am besten am Meer.
- ☐ 3. Mir gefällt die Möglichkeit, mit anderen jungen Leuten aus anderen Ländern in Kontakt zu kommen.
- ☐ 4. Ich will neue Länder kennen lernen, neue Städte besichtigen, und nicht viel Geld ausgeben.
- ☐ 5. Ich mag Fremdsprachen und deswegen war ich schon mal in England. Dazu gehört natürlich auch ein Sprachkurs.
- ☐ 6. Es ist immer etwas los, keine Langeweile!
- ☐ 7. Ich finde, Kultur und Urlaub passen einfach nicht zusammen. Der Sommer ist dazu da, um am Strand in der Sonne zu liegen und zu faulenzten.

SPRECHEN

16 • Welche von den vier Möglichkeiten passt am besten zu dir? Warum? Antworte.

B Odpowiedz, która z możliwości wypoczynku najbardziej ci odpowiada. Uzasadnij swój wybór.

Mir passt am besten ..., weil ...

Genau das Richtige für mich ..., denn ...

4.1.3. Techniki pracy nad sprawnościami produktywnymi

Mówienie:

- powtarzanie dialogów,
- tworzenie dialogów na podstawie schematu,
- opis ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności, sytuacji,
- opisywanie ilustracji, zdjęć itp.,
- interpretacja i komentowanie faktów lub sytuacji fikcyjnych,
- wyrażanie przypuszczeń na temat tekstu, ilustracji, sytuacji,
- opowiadanie/relacjonowanie wydarzeń,
- wypowiedź/wygłaszanie referatu na podany temat,
- wywiad (budowanie pytań i odpowiedzi),
- odgrywanie ról,
- streszczanie tekstu (czytanego/słuchanego),
- dyskusja: przedstawianie własnej opinii, argumentowanie, wyjaśnianie/precyzowanie, obrona własnych poglądów (negocjowanie),
- omawianie i interpretacja statystyk, schematów, tabel, ankiet,
- przedstawianie opinii innych osób,
- werbalizacja skojarzeń,
- gry i zabawy językowe.

SPRECHEN

5 • Sebastian der Superstar: Ich frage, du antwortest ... Bilde Dialoge wie im Beispiel.

berühmt sein ● Gitarre spielen können
Erfolg haben ● gut singen können
viele Fans haben ● ein Popidol sein ...

Nein, aber er tut so, als ob er ein Superstar wäre!

Was meinst du?
Ist Sebastian ein
Superstar?

TEAMARBEIT

11 • Kettenübung. Übt zusammen.

Wenn Carola nicht Schluss gemacht hätte, wäre sie mit Michael glücklich geworden.
→ Wenn Carola mit Michael glücklich geworden wäre, hätte sie ihn geheiratet.
→ Wenn Carola und Michael geheiratet hätten, ...

TEAMARBEIT

1 • Wovon träumen die Leute? Diskutiere in der Klasse.

Anke Schneider
41
Managerin

Claudia Zimmer
27
Bibliothekarin

Christian
22
Student

Sebastian
17
Schüler

viel Geld verdienen ● wieder laufen können ● berühmt werden ● Erfolg haben
 Karriere machen ● eine Familie gründen ● ein Instrument spielen können
 drei Kinder haben ● eine große Reise machen ● den Mount Everest besteigen
 mit Freunden spazieren gehen ● ein Popidol persönlich kennen lernen

Pisanie:

- uzupełnianie luk w tekście,
- wypełnianie formularzy, ankiet, kwestionariuszy, tabel,
- wpisywanie tekstów w dymki (np. do komiksu),
- podpisywanie, opatrywanie komentarzem zdjęć, ilustracji itp.,
- tworzenie tekstu na podstawie historyjki obrazkowej,
- sporządzanie notatek (także w formie asocjogramów),
- pisanie krótkich tekstów użytkowych: wiadomości, ogłoszeń, e-maili, zaproszeń, kartek okolicznościowych,
- pisanie dłuższych form wypowiedzi: listu (formalnego i prywatnego), opisu, opowiadania, rozprawki, recenzji i sprawozdania,
- formułowanie haseł reklamowych, wyborczych itp.,
- pisanie podania, życiorysu, biografii,
- pisanie rymowanek, wierszy,
- pisanie początku lub zakończenia tekstu,
- odtwarzanie tekstu na podstawie słów-kluczy,
- pisanie tekstu (o określonej formie lub bez jej podania) na podstawie słów-kluczy lub ilustracji.

3 | • Stell dir vor, du möchtest eine Tierschutzorganisation gründen. Beschreibe deine Vorstellung anhand der Punkte.

Name	
Logo	
Gründer	
Sitz	
Vorsitzende(r)	
Mitglieder	
Aktionsraum	
Ziele	
Methoden	
Finanzierung	

- 13 | • Stell dir vor, du hast an einer Wattwanderung teilgenommen. Beschreibe ein Abenteuer, das du erlebt hast. Gebrauche die Wendungen aus der Übung 12.

Barfuß im Watt

Voriges Jahr wollte ich ...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 19 | • Deine besten Lerntipps. Ergänze die Sprechblasen.

4.2. Aktywizowanie uczniów

Wartym rozważenia uzupełnieniem tradycyjnych metod nauczania stosowanych na lekcjach są metody aktywizujące. Służą one realizacji celów zawartych w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego*, a zwłaszcza pomagają uczniom przyswoić nową wiedzę oraz zdobyć umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości w praktyce, w trakcie wykonywania zadań. Pracując metodami aktywizującymi, **uczniowie** zdobywają umiejętności:

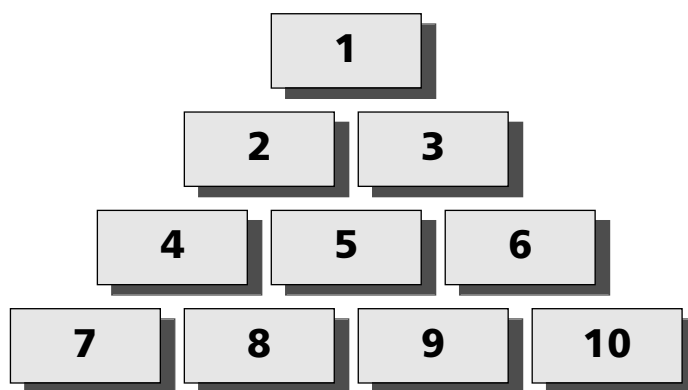
- skutecznego komunikowania się w różnych sytuacjach, m.in. prezentacji własnego punktu widzenia, także w wystąpieniach publicznych,
- sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi,
- wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji pochodzących z różnych źródeł,
- efektywnego współdziałania w zespole, budowania więzi międzyludzkich,
- podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji,
- kreatywnego myślenia,
- rozwiązywania problemów w sposób twórczy,
- planowania, organizowania i oceniania własnej nauki.

Stosowanie na lekcji metod aktywizujących pomaga nie tylko uczniom, lecz także ułatwia pracę nauczycielowi. Początkowo metody te wydają się czasochłonne, gdyż nauczyciel musi przygotować wcześniej materiały i zaaranżować miejsce nauki. Ponadto wymagają od nauczyciela stałego doskonalenia swoich umiejętności metodyczno-dydaktycznych, a także pracy nad rozwojem kompetencji psychologicznych (np. pracy nad swoją postawą, pokonania własnej niepewności przed eksperymentowaniem na lekcji). Jednak zdecydowanie pozytywne efekty trudu włożonego we wprowadzenie i częste stosowanie metod aktywizujących widoczne są nie tylko na lekcjach języka obcego.

4.2.1. Przykłady metod aktywizujących

Spośród całej gamy metod aktywizujących, proponowanych w poradnikach metodycznych szczególnie godne polecenia są:

- **Piramida priorytetów** – przydatna np. podczas powtórki, kiedy zebrane zagadnienia zostają ułożone w piramidę tak, aby te szczególnie trudne, wymagające dodatkowego powtórzenia znalazły się bliżej wierzchołka piramidy. Można ją stosować w trakcie zbierania i oceniania argumentów na dany temat. Wówczas wyżej znajdują się argumenty uważane przez uczniów za ważniejsze. Metoda ta uczy zwłaszcza planowania, organizowania i oceniania własnej nauki oraz podejmowania decyzji.

- **Karuzela** – doskonale nadaje się do kształtowania umiejętności mówienia, uczy aktywnego słuchania, pokonywania zahamowań w mówieniu. Uczniowie stojący lub siedzący twarzą do siebie tworzą dwa kręgi. Pracują ze sobą, np. streszczając przeczytany fragment tekstu lub wypowiadając się na podany temat. Karuzela kręci się w ten sposób, że uczniowie jednego z kręgów przesuwają się np. o dwa miejsca w prawo. Tak powstają nowe pary rozmówców, które po kilku minutach pracy w wyniku przesunięcia kręgu znowu zostają zmienione.
- **Metoda puzzli** – uczy pracy zespołowej, stosowana jest najczęściej do pracy z tekstem, robienia wspólnych notatek, opracowania kilku aspektów jednego tematu itp. Po podziale klasy na np. trzy grupy pięcioosobowe każda zajmuje się innym zadaniem. Po wykonaniu zadania formowanych jest pięć nowych grup. Każda składa się z trzech osób, po jednej z grup poprzednio tworzonych. W no-

wych grupach uczniowie przedstawiają kolegom efekty swojej pracy w poprzedniej grupie, słuchający robią notatki. W ten sposób każdy uczeń jak puzzle składa sobie w całość zagadnienia realizowane przez swoją i inne grupy.

- **Odgrywanie ról i symulacje** – te metody wspierają rozwój empatii, a w przypadku symulacji przygotowują ucznia również do rozwiązywania rzeczywistych problemów, uczą swobodnego mówienia, dyskusji, przedstawiania i obrony swojego zdania. Uczniowie pracują w parach lub grupach, każdy z nich otrzymuje swoją rolę. Istnieje także możliwość włączenia do gry obserwatorów, którzy nie są jednak biernymi widzami, ale aktywnymi uczestnikami, gdyż muszą np. wypełnić arkusze obserwacyjne.
- **Mapa myśli i mapa skojarzeń** – to metody wspierające myślenie twórcze, ale także nadające się do zapisywania notatek, np. z wykładu, przedstawiania szkicu referatu, zapisu streszczenia przeczytanego tekstu czy też zebrania słownictwa do podanego tematu. Obie metody opierają się na graficznym przedstawieniu zagadnienia, nawiązują do funkcjonowania mózgu, gdzie myśli nie układają się linearnie w struktury według logicznego porządku, lecz tworzą sieć powiązań.
- **Barometr nastroju i metoda smily** – to metody stosowane w ewaluacji, uczą oceniania własnej naki oraz prezentacji swojej opinii na jakiś temat. Uczniowie mogą ocenić lekcję np. pod względem atrakcyjności tematu, sposobu przekazania nowych treści czy też atmosfery podczas zajęć. Są szczególnie cenne dla tych uczniów, którym przychodzi z trudem mówienie wprost o swoich odczuciach.

Również gry i zabawy językowe, których dostarczają liczne publikacje, są doskonałym sposobem aktywizowania uczniów na lekcji. Mają zastosowanie w kształceniu wszystkich sprawności językowych, a także podsystemów języka: wymowy, słownictwa i gramatyki. Gry powinny być możliwie często wykorzystywane na lekcji, gdyż swoją atrakcyjną formą zachęcają ucznia do kontaktu niekiedy z mało atrakcyjnym materiałem językowym. H. Funk i M. Koenig podkreślają zalety gier: uczniowie doskonale dzięki nim umiejętność komunikowania się i pracy zespołowej. Te właśnie umiejętności wyszczególnia podstawa programowa jako umiejętności zdobywane przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego. Gry sprzyjają rozwojowi indywidualnemu oraz społecznemu ucznia, ponieważ redukują wewnętrzne zahamowania np. przed zabieraniem głosu, uczą rozwiązywania problemów, rozwijają empatię oraz kreatywność.

Szczególną formą aktywizującą uczniów są **projekty**.

4.2.2. Projekty

Prace projektowe to zadania najczęściej wykonywane w grupach, dzięki czemu doskonałą umiejętność współdziałania, wyrażania własnego zdania, obrony swojego stanowiska, ale także uczą odpowiedzialności za wynik wspólnej pracy. Sprawna komunikacja w języku ojczystym i obcym oraz posługiwanie się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi, wyszukiwanie i selekcjonowanie informacji to kolejne umiejętności zawarte w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego*, które uczeń nabywa również podczas pracy projektowej.

Ta forma pracy wzmacnia poczucie własnej wartości u uczniów słabszych językowo, ale kreatywnych, którzy w ten sposób mogą wykazać się swoimi umiejętnościami. Uczniowie uczą się od siebie, natomiast nauczyciel pełni rolę osoby wprowadzającej oraz obecnej przy prezentacji i ocenianiu.

O projektach trzeba informować uczniów odpowiednio wcześniej, przewidzieć czas potrzebny na ich realizację, zaproponować i przedyskutować formę prezentacji efektów pracy oraz sposób oceniania. Warto zachęcić uczniów do współdecydowania przy ocenianiu prac. Na podstawie klarownych kryteriów uczniowie nabywają umiejętność obiektywnego oceniania, przy czym często okazuje się, że ogólnie pojęta sprawiedliwość (bezwzględnie wymagana od nauczycieli) przychodzi uczniom z trudem, np. przy słabszej pracy osoby lubianej. Ocenianie prac kolegów kształtuje u uczniów postawę uczciwości i wyrabia umiejętność podejmowania decyzji.

W ramach projektów warto zainscenizować w klasie sytuacje autentyczne (z uwzględnieniem odpowiedniej scenerii, rekwizytów itp.), które stanowią doskonałe urozmaicenie tradycyjnych lekcji i dzięki temu na długo pozostaną w pamięci uczniów. Na przykład podsumowaniem rozdziału o podróżach może być przygotowanie na lekcji kilku stoisk targowych w ramach targów turystycznych *Internationale Tourismus-Börse*. Uczniowie przygotowują własną koncepcję stoiska, oferują usługi reprezentowanego biura podróży, odgrywają rolę klienta oraz pracownika biura podróży, doskonale utrwalają słownictwo związane z turystyką, urlopem, hotelem itp.

Z kolei przygotowując lekcję np. o zwyczajach żywieniowych lub przepisach kulinarnych, warto rozważyć przyniesienie przez uczniów na lekcję i zaprezentowanie oraz podanie do degustacji swojego ulubionego dania (projekt *Mein Leibgericht*). Walory smakowe, samodzielność i estetyka przygotowania dania w pewnym stopniu stanowią o ocenie, jednak znacznie ważniejsza jest językowa strona pracy: prezentacja składników, opis przebiegu przygotowania (np. w ramach utrwalenia gramatyki – w stronie biernej), opis sposobów serwowania, niekonwencjonalne propozycje podawania, umiejętność odpowiedzi na pytania degustujących itp. Oczywiście waga poszczególnych kryteriów ma swoje odbicie w punktach, jakie można maksymalnie otrzymać za wykonanie projektu.

4.2.3. Przykłady realizacji i oceniania projektów

Projekt 1

– podsumowujący rozdział 7 z tomu 1b *Jobs und Berufe*:

■ Temat: Mein Traumberuf

■ **Cele projektu:** uczeń potrafi zbudować dłuższą wypowiedź na temat swojego wymarzonego zawodu, zastanawia się nad swoimi mocnymi i słabymi stronami oraz priorytetami w życiu zawodowym, utrwalą materiał leksykalno-gramatyczny zawarty w rozdziale, doskonalą umiejętność autoprezentacji przed grupą, podejmuje próbę pokonania oporów czy zahamowań, przygotowując się do potencjalnych rozmów kwalifikacyjnych, wystąpień publicznych itp., ocenia prace innych, stosując przyjęte kryteria.

■ Przebieg realizacji projektu:

Etap	Czynności	Czas*	Forma socjalna	Materiały
Organizacja (na lekcji)	Nauczyciel omawia projekt: formę, termin realizacji, organizację pracy, potrzebne materiały, kryteria oceny itp.	5 min	Praca frontalna	Folia (+ projektor) ewentualnie tablica
Realizacja (w domu)	Uczniowie przygotowują plakat i wypowiedź ustną zawierającą odpowiedzi na podane pytania: 1. <i>Was sind deine Stärken?</i> 2. <i>Was sind deine Schwächen?</i> 3. <i>Was ist dein Traumberuf?</i> 4. <i>Was muss man können? (Fähigkeiten)</i> 5. <i>Was macht man in diesem Job? (Tätigkeiten)</i> 6. <i>Wo lernt man den Job?</i> 7. <i>Welche Vor- und Nachteile hat der Job?</i> 8. <i>Was ist dir im Berufsleben am wichtigsten? Warum?</i>	tydzień	Praca indywidualna	Wszelkie dostępne
Prezentacja (na lekcji)	Nauczyciel przypomina kryteria oceniania, dba o dyscyplinę czasową, aby wszyscy mieli możliwość przedstawienia swoich projektów. Uczniowie prezentują swoje plakaty, omawiając każdy z podanych punktów. Pozostali uważnie słuchają, notują spostrzeżenia, a bezpośrednio po każdej zakończonej prezentacji wspólnie z nauczycielem oceniają przedstawiony projekt. Nauczyciel jest najczęściej głównym oceniającym projekty w kryterium poprawności gramatycznej i leksykalnej.	40 min	Praca frontalna	Plakaty, pinezki, taśma klejąca itp. do zamocowania plakatów; kryteria oceny zapisane na tablicy lub plakacie (Zał.1); kartki i przybory biurowe do notowania uwag.

Ewaluacja (na lekcji)	Uczniowie wybierają najciekawszy projekt, przedstawiają własną opinię o plakatach, ich prezentacji, ocenianiu. Wymieniają najtrudniejsze elementy przygotowania lub przedstawienia projektu. Podają swoje pomysły udoskonalenia projektu lub jego prezentacji.	5 min	Praca frontalna	
----------------------------------	--	-------	-----------------	--

* Czas przewidziany na realizację poszczególnych etapów może się zmienić, gdyż uzależniony jest on od indywidualnych preferencji nauczyciela, rozkładu materiału, planu lekcji, a także od liczby uczniów. W licznych grupach być może potrzebne będą dwie lekcje na prezentacje wszystkich prac, dłużej potrwa również ewaluacja.

Załącznik 1

KRYTERIA OCENIANIA		
	Kryterium	Liczba punktów
1.	Przedstawione informacje (odpowiedzi na pytania): 1. <i>Was sind deine Stärken?</i> (0,5) 2. <i>Was sind deine Schwächen?</i> (0,5) 3. <i>Was ist dein Traumberuf?</i> (0,5) 4. <i>Was muss man können?</i> (<i>Fähigkeiten</i>) (0,5) 5. <i>Was macht man in diesem Job?</i> (<i>Tätigkeiten</i>) (0,5) 6. <i>Wo lernt man den Job?</i> (0,5) 7. <i>Welche Vor- und Nachteile hat der Job?</i> (0,5 x 2) 8. <i>Was ist dir im Berufsleben am wichtigsten? Warum?</i> (0,5 x 2)	5
2.	Płynność wypowiedzi (stopień pamięciowego opanowania przygotowanego tekstu)	3
3.	Poprawność gramatyczna i leksykalna	3
4.	Mowa ciała (umiejętność prezentacji przed grupą, np. kontakt wzrokowy, postawa)	2
5.	Prezentowane materiały (wkład pracy włożony w wykonanie plakatu)	3
razem		16

PROPONOWANA SKALA OCEN					
ndst	dop	dst	db	bdb	cel
0-7,5	8-10	10,5-12	12,5-14	14,5-15,5	16

Projekt 2– podsumowujący rozdział 20 z tomu 2b *Deutschland und die Deutschen*■ **Temat: Polen und die Polen – wir stellen uns(er Heimatland) vor.**

■ **Cele projektu:** uczeń potrafi pracować w grupie, zaplanować formę i prezentację projektu, organizować pracę, posługiwać się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi, wyszukiwać, porządkować i wyselekcjonować informacje, prezentować efekty pracy w grupie, posługiwać się słownictwem dotyczącym różnych aspektów tematu projektu, np. krajobrazu, klimatu, zwyczajów i atrakcji turystycznych, znanych osobistości, sztuki kulinarnej, polityki itp., oceniać prace innych, stosując przyjęte kryteria.

■ **Przebieg realizacji projektu:**

Etap	Czynności	Czas*	Forma socjalna	Materiały
Organizacja (na lekcji)	Nauczyciel omawia temat projektu, możliwe formy, termin realizacji, podział pracy. Uczniowie zostają podzieleni na kilka grup, z których każda opracowuje inny aspekt tematu np. <i>Landschaften in Polen, Klima und Kurorte, Sehenswertes, polnische Sitten und Bräuche, berühmte Persönlichkeiten, polnische Spezialitäten, Politik</i> itp. Forma prezentacji nie jest ściśle określona, jednakże zagadnienie należy przedstawić (plastycznie/wizualnie) i omówić, przy czym każdy z grupy musi aktywnie uczestniczyć w prezentacji. Nauczyciel może udostępnić posiadane materiały, np. prospekty i broszury promujące Polskę, przygotowane w języku niemieckim, wskazać na strony internetowe z potrzebnymi informacjami itp.	5 min	Praca frontalna	Tablica, prospekty, broszury o Polsce w języku niemieckim.
Realizacja (w domu)	Uczniowie w domu przygotowują prezentację i wypowiedź ustną, korzystając ze wszystkich źródeł informacji oraz posługując się wszelkimi dostępnymi materiałami.	2 tygodnie	Praca grupowa	Wszelkie dostępne, np. szary papier, ilustracje, pocztówki, artykuły biurowe, nagrania audio, filmy, produkty spożywcze itp.
Prezentacja (na lekcji)	Przed prezentacją nauczyciel przypomina krótko kryteria, według których oceniane będą prace, dba o przestrzeganie limitu czasu. Każda grupa prezentuje swój projekt na lekcji, a odbiorcy prezentacji (nauczyciel i pozostali uczniowie) notują swoje spostrzeżenia. Omówienie każdej pracy następuje bezpośrednio po jej prezentacji. Najpierw uczniowie komentują prace swoich kolegów, uwzględniając mocne i słabe strony projektu, a następnie nauczyciel przedstawia swoje uwagi.	40 min	Praca frontalna	Kryteria oceny zapisane na tablicy lub plakacie (Zał. 1). Taśma klejąca lub pinezki do zamocowania plakatów. Kartki i przybory biurowe do notowania uwag.

Ewaluacja (na lekcji)	Po obejrzeniu i ocenieniu wszystkich prac uczniowie wybierają tę prezentację, która zrobiła na nich największe wrażenie.	3 min	Praca frontalna.	
	Następnie każdy otrzymuje kartkę, na której może wypowiedzieć się na temat pracy nad projektem, prezentacji i oceny projektu, a także przedstawić swoje pomysły ulepszenia projektu.	2 min	Praca indywidualna.	Kartki z ewaluacją (Zał. 2)
	Nauczyciel zbiera wszystkie kartki i umieszcza je w widocznym miejscu w sali. Uczniowie w wolnej chwili przyglądają się wypowiedziom kolegów.			Taśma klejąca, pinezki itp.

* Czas przewidziany na realizację poszczególnych etapów może się zmienić, gdyż uzależniony jest on od indywidualnych preferencji nauczyciela, rozkładu materiału, planu lekcji, a także od liczby uczniów. W licznych grupach być może będzie potrzebnych kilka lekcji na prezentację wszystkich prac, dłużej potrwa również ewaluacja.

Załącznik 1

KRYTERIA OCENIANIA		
	Kryterium	Liczba punktów
1.	Przedstawione informacje	5
2.	Płynność wypowiedzi (stopień pamięciowego opanowania przygotowanego tekstu)	3
3.	Poprawność gramatyczna i leksykalna	3
4.	Mowa ciała (umiejętność prezentacji przed grupą, np. kontakt wzrokowy, postawa)	2
5.	Prezentowane materiały (wkład pracy włożony w wykonanie plakatu)	3
razem		16

PROPONOWANA SKALA OCEN					
ndst	dop	dst	db	bdb	cel
0-7,5	8-10	10,5-12	12,5-14	14,5-15,5	16

Załącznik 2

EWALUACJA			
Projektarbeit: Polen und die Polen			
	Vorbereitung/Gruppenarbeit	Präsentation	Beurteilen
+			
(das finde ich gut)			
-			
(das finde ich nicht gut)			
meine Ideen			
(das würde ich ändern)			

Inne przykłady prac projektowych zamieszczone w podręczniku *Direkt Deutsch hautnah neu 2a i 2b*

Projektarbeit

Event, das mich am meisten beeindruckt hat

Každy z was indywidualnie przygotowuje w wybranej formie (plakat, prospekt, kolaż) informację o wydarzeniu, które wywarło na nim największe wrażenie. W pracy uwzględnijcie takie informacje, jak: nazwa imprezy, jej termin, miejsce i uczestnicy. Uzasadnijcie też, dlaczego właśnie ta impreza pozostała w waszej pamięci. Zaprezentujcie prace na forum klasy i wybierzcie dwie imprezy: najciekawszą i najciekawiej przedstawioną.

Powodzenia!

Verarbeitung des Projektes

Name der Veranstaltung: _____

Termin: _____

Ort: _____

Teilnehmer: _____

Warum hat diese Veranstaltung so großen Eindruck auf dich gemacht?

1. _____
2. _____
3. _____

Anglizismen im Polnischen?

Projektarbeit

Zaplanujcie swój projekt już na dwa tygodnie przed jego realizacją w klasie. W tym czasie notujcie anglicyzmy, na które się natkniecie w tekstach i wypowiedziach.

W grupach porównajcie wyniki waszej pracy i sporządźcie listy anglicyzmów. Następnie poszukajcie ich polskich i niemieckich odpowiedników. Przedstawcie wasze listy na forum klasy. Wygrywa ta grupa, która zebrała jak największą liczbę wyrazów i ich odpowiedników.

Powodzenia!

Situation	Aussage von ...	Anglizismen (Beispiele)

Stimmungsbild meiner Generation

Projektarbeit

Napiszcie w grupach artykuł prasowy na temat: *Stimmungsbild meiner Generation*. W artykule uwzględnijcie charakterystyczne cechy waszego pokolenia, odpowiadając na pytania:

Jakie są wasze marzenia? Jak wyobrażacie sobie swoją przyszłość? Kto jest dla was autorytetem? Jakie są wasze relacje z dorosłymi? Jakimi wartościami kierujecie się w życiu? Jakim zagrożeniem są dla was uzależnienia? Od czego łatwo jest się uzależnić? Jak rozwiązujecie swoje problemy (w szkole, w domu, osobiste) i kto wam w tym pomaga? Jak traktujecie rady rodziców? Jakie są wasze ulubione filmy, książki, gatunki/zespoły muzyczne, dyscypliny sportowe? W co i jak się angażujecie? Bez czego nie wyobrażacie sobie życia? Co sprawia, że jesteście szczęśliwi? Przygotujcie ankietę z pytaniami. Do grona ankietowanych zaproście także młodych ludzi spoza waszej klasy: rodzeństwo, znajomych, sąsiadów... Wyniki ankiety przedstawcie również w formie diagramu. Artykuł warto zilustrować odpowiednimi fotografiami. Tak przygotowany materiał wydrukujcie w tylu egzemplarzach, ilu jest uczniów w waszej klasie, aby każdy mógł skompletować wszystkie artykuły.

Süchte und erfolgreiche Therapien

Samme Informationen

Erweitere dein Wissen über Süchte. Suche im Internet und in der Fachliteratur nach stoffgebundenen und nicht-stoffgebundenen Süchten. Wusstest du, dass fast jede Handlung zur Sucht werden kann? Und was ist mit erfolgreichen Therapien? Was sagen die Quellen dazu?

Projektarbeit

Meine Traumschule

Przygotujcie w parach projekt w formie plakatu lub prezentacji komputerowej/multimedialnej o tytule: *Meine Traumschule*. W swojej wizji szkoły marzeń zawrzyjcie odpowiedzi na podane pytania:

- Jakiego patrona wybralibyście dla szkoły i jak wyglądałoby jej logo?
- Jak wyglądałaby organizacja zajęć lekcyjnych (liczba lekcji, oferta zajęć pozalekcyjnych, system oceniania, formy nauczania)?
- Kto składałby się na społeczność szkolną (kierownictwo, nauczyciele, samorząd szkolny, uczniowie) i jakie miałby zadania/prawa?
- Jak wyglądałoby życie szkolne (imprezy wewnątrzszkolne, wycieczki, wymiana szkolna, konkursy)?
- Jakie byłyby wasze ulubione miejsca w szkole (obiekty sportowe, kawiarenka, klub dla uczniów, sala multimedialna, biblioteka)?

Zaprezentujcie swoje prace na forum klasy, pamiętając także o ich ustnym omówieniu. Po przedstawieniu wszystkich projektów wybierzcie waszym zdaniem najciekawszy.

Sammle Informationen

Schulsysteme in anderen Ländern

Suche im Internet nach Informationen über Schulsysteme in anderen Ländern. Beantworte die Fragen: Wann beginnt die Schulpflicht in diesem Land? Welche Schultypen gibt es? Wie sieht der Unterricht aus? Welche Fächer sind obligatorisch und welche fakultativ? Was ist ähnlich wie in Polen? Was ist anders als in unserem Land? Was gefällt dir und was würdest du gerne im polnischen Schulwesen einführen? Vielleicht gelingt es dir, die Homepage einer bestimmten Schule in einem anderen Land zu finden, dann erfahre zum Beispiel, was für AGs sie anbietet, mit was für einer Schule sie Austausch hat usw.

4.3. Przygotowanie ucznia do egzaminu maturalnego

Aby dobrze przygotować uczniów do egzaminu maturalnego, należy już od pierwszych lekcji zaznajamiać ich ze strukturą i formą egzaminu, wymaganiami egzaminacyjnymi oraz typami zadań sprawdzających poszczególne umiejętności. Uczniowie świadomi celu, jakim jest dla nich zdanie egzaminu maturalnego, i dokładnie poinformowani o stawianych im wymaganiach, potrafią dojrzałe spojrzeć na proces uczenia się i nauczania oraz aktywnie uczestniczyć w planowaniu efektywnego przygotowania się do tego egzaminu.

Nauczyciel, prezentując uczniom typy zadań, może wykorzystać materiały autentyczne (opublikowane arkusze egzaminacyjne), dostępne na rynku publikacje przygotowujące do matury oraz własne zdyktowane materiały. Uczniowie, wykonując zadania, nabywają stosownych nawyków czy technik rozwiązywania zadań, wyrabiają umiejętność skutecznego zarządzania czasem oraz planowania pracy z zadaniem (np. produkcją wypowiedzi pisemnej). Ocenianie zadań maturalnych należy przeprowadzać zgodnie z kryteriami, jakimi dysponuje egzaminator oceniający prace. Jest to ważny element motywujący uczniów do pracy, gdyż świadomość (nie)otrzymywania punktów za poszczególne elementy pracy podczas egzaminu podnosi poziom koncentracji na tych elementach (np. na wymaganych informacjach czy też formie wypowiedzi pisemnej określonej w zadaniu). Omawiając rozwiązania zadań, warto uświadamiać uczniom te błędy, które w trakcie trzyletniego przygotowania są w stanie zminimalizować. Każdy komentarz nauczyciela powinien zawierać wnioski do dalszej pracy dla ucznia, który przy wykonywaniu następnego zadania powinien te wskazówki uwzględnić.

Odpowiednie przygotowanie do egzaminu obejmuje również informację o radzeniu sobie ze stresem, który towarzyszy zdającym na każdym egzaminie. Warto zapoznać uczniów z wpływem stresu na procesy pamięciowe. Jeżeli jest to możliwe, wskazane byłoby przeprowadzenie w szkole także próbnego ustnego egzaminu maturalnego, gdyż szczególnie ta część przysparza zdającym największą trudność. Uwzględnienie zachowania wymaganej procedury, w tym losowania zestawów, przygotowanie ich odpowiedniej liczby, skład komisji (np. dwóch nauczycieli przedmiotu), przestrzeganie limitu czasowego, a nawet wymaganie odpowiedniego stroju egzaminowanego to tylko kilka elementów, które stanowią o wyjątkowości egzaminu i wprowadzają uczucie niepewności i zdenerwowania. Jak wynika z doświadczenia autorki, sytuacja egzaminu zainscenizowana w szkole na kilka miesięcy przed właściwym egzaminem pomaga uczniom uświadomić sobie czynniki, które przeszkadzają (np. krótki czas przygotowania, dyskomfort spowodowany zapisywaniem przyznawanych punktów przez egzaminatora, zachowanie osoby egzaminującej itp.) i uwzględnić je w przygotowaniu do właściwego egzaminu.

Dobry podręcznik przygotowujący ucznia do egzaminu maturalnego uwzględnia trening maturalny już od pierwszych lekcji. Graficznie wyodrębnione elementy pozwalają uczniom ukierunkować się np. na typ zadania, treści z zakresu tematycznego czy doskonalenie sprawności ocenianej podczas egzaminu maturalnego. Seria *Direkt Deutsch hautnah neu* daje przykład takiego właśnie podejścia. Elementy ABI pojawiające się w rozdziałach, trening sprawności maturalnych na końcu każdego tomu oraz portfolio maturalne pomagają uczniowi na bieżąco doskonalić wymagane umiejętności oraz skontrolować i udokumentować stopień przygotowania do egzaminu.

Także ćwiczenia poświęcone słowotwórstwu zebrane w części *Rund um die Wörter* przygotowują uczniów do egzaminu maturalnego. Zaproponowane zadania często typem przypominają zadania egzaminacyjne, a ich wykonanie wymaga skorzystania ze słowników jedno- i dwujęzycznych.

Przykładowe zadania przygotowujące do egzaminu maturalnego proponowane przez autorów podręcznika *Direkt Deutsch hautnah neu*:

■ Część ustna

Rozmowa wstępna

Odpowiedz na pytania dotyczące podróżowania.

ROZMOWA WSTĘPNA

- Womit reisen Sie gern?
- Was machen Sie vor der Reise?
- Wohin fährt man im Sommer?
- Was machen Sie im Zug?
- Steigen Sie gern um? Warum (nicht)?

Dein Wortschatz

- mit dem Zug, mit dem Auto, mit dem Bus, mit dem Flugzeug
- die Verbindung suchen, die Fahrkarte kaufen
- ins Gebirge, an die See, ins Ausland
- lesen, schlafen, simsen
- warten, Zeitverlust
- ...

Zadanie 1.

Rozmowa z odgrywaniem roli

- 1 • Jesteś u koleżanki w Niemczech. Rozmawiacie o zdrowym trybie życia i chcecie wprowadzić zmiany w waszym rozkładzie dnia. W rozmowie z nią uwzględnij następujące kwestie:

ABI SPRECHEN

26

Przeczytaj także opis roli twojej koleżanki / twojego kolegi, z którą / którym przeprowadzisz rozmowę. Po wykonaniu zadania zamieńcie się rolami.

odżywianie	gimnastyka poranna, jogging
pory snu	odpoczynek podczas weekendów

Twoja koleżanka / twój kolega proponuje ci różne zmiany. Nie zgódź się na jej / jego propozycję dotyczącą godzin snu i odpoczynku podczas weekendu. Uzasadnij swoje zdanie i podaj inne propozycje.

Zadanie 2.

Opis ilustracji i odpowiedzi na trzy pytania

- 2 • Przyjrzyj się fotografii i ją opisz.

ABI SPRECHEN

27

Odpowiedz na pytania:
Wer? Wo?
Was macht ...?

Zbierz i zanotuj informacje o wydarzeniu, o którym chcesz opowiedzieć, odpowiadając na pytanie 3.

Po opisanu fotografii odpowiedz na pytania.

1. Welche Informationen suchen die Mädchen?
2. Wo kann man Informationen über wichtige Ereignisse finden?
3. Hast du letztes über ein wichtiges Ereignis gehört oder gelesen? Erzähle davon.

Zadanie 3.

- Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na dwa pytania

S P R E C H E N

- 3 • Podczas pobytu na wymianie szkolnej organizujecie spotkanie na temat problemów polskiej i niemieckiej młodzieży. Twoja grupa przygotowuje plakat informacyjny o spotkaniu. Przyjrzyj się zdjęciom. Które z nich pasuje najbardziej na wasz plakat?

ABI
SPRECHEN

28

- Wybierz jedno z nich i uzasadnij swój wybór.
- Wyjaśnij, dlaczego odrzucasz pozostałe propozycje.

1

Żeby poinformować o swoim wyborze, wykorzystaj podane zdania.

*Ich finde, das Foto Nummer ... passt am besten.
Das Foto ... zeigt das Problem eindeutig.*

Żeby wyjaśnić, dlaczego odrzucasz pozostałe zdjęcia, wykorzystaj podane zdania.

*Andere Fotos sind nicht so klar.
Das Foto ... und ... finde ich nicht besonders interessant.*

W tym zadaniu powinnaś / powinieneś także odpowiedzieć na dwa pytania.

1. Welche Probleme haben junge Leute? Wie reagieren sie darauf?
2. Wie kann man am besten Probleme lösen? Gib Beispiele an.

2

W odpowiedzi na pytania możesz wykorzystać podane słownictwo.

- Liebeskummer • Schulstress • Streit mit den Eltern
- rauchen • an Depression leiden
- Alkohol trinken • keine Lust zum ... haben
- mit den Eltern sprechen • neue Freunde suchen • Sport treiben • sich entspannen

3

■ Część pisemna

● Stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych

LESEN/TEAMARBEIT

- 3 • Lies, was die Jugendlichen über die Deutschen sagen. Diskutiere dann in der Klasse.

Die üblichen Klischees?

Klischees enthalten immer ein gutes Stück Wahrheit. Es ist allgemein bekannt und unbestritten, dass die Deutschen über Organisationstalent verfügen, dafür die Polen die Improvisationskunst beherrschen. Die Gefahr ist aber, dass aus einer Tugend ein Handicap werden kann: Der Deutsche ist unflexibel, der Franzose geht dagegen unvorbereitet an die Sache heran.

(1) In einem wichtigen Punkt sind die Deutschen kaum zu übertreffen: Sie sind gründlich und pünktlich. Im Gegensatz zu den Deutschen zeichnen sich die Italiener durch ihre Lebenslust, Individualität und Fantasie aus. Sie sind sehr egozentrisch. Anders als die Deutschen, die wiederum dazu neigen, ihre Individualität der Gruppe zu opfern.

SCHREIBEN

- 4 • Formuliere die im Text markierten Sätze (1-4) um.

1. Niemand übertrifft
2. Die Höflichkeit und
3. Weit und breit war kein Auto zu sehen, trotzdem
4. Die Deutschen sind entfernt, eher kritisch dem Staat bzw. sich selbst gegenüber.

3 • Schreib die Sätze zu Ende. Gebrauche eine andere grammatische Struktur.

1. Obwohl das Wetter wie im Bilderbuch war, hat sich keiner gewagt, eine Radtour zu machen.
Trotz, hat sich keiner gewagt, eine Radtour zu machen.
2. Wegen der Bildstörung konnte ich mir einen meiner Lieblingskrimis nicht anschauen.
Da, konnte ich mir einen meiner Lieblingskrimis nicht anschauen.
3. Die bekannte Schauspielerin ist trotz ihrer Bilderbuchkarriere von der Bildfläche verschwunden.
Die bekannte Schauspielerin hat, trotzdem ist sie von der Bildfläche verschwunden.
4. Viele Eltern protestieren vor dem Kultusministerium, weil ihre Kinder infolge der Bildungsreform schon ab sechs in die Grundschule gehen sollen.
Infolge der Bildungsreform sollen die Kinder schon ab sechs in die Grundschule gehen, deshalb
5. Statt meines Vaters habe ich mir meinen Onkel zum Vorbild genommen, weil ich seinem Beispiel nachstreben will.
Statt mir zu nehmen, will ich dem Beispiel meines Onkels nachstreben.
6. Hoffentlich sind Sie im Bilde, worüber wir heute sprechen werden.
Hoffentlich sind Sie im Bilde über das

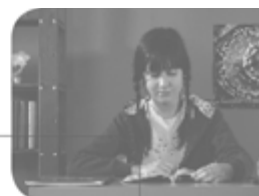
● Rozumienie ze słuchu

HÖREN CD7•18

18 • Erlebnisse. Hör zu und kreuze an. Wer war dabei?

			nimmt am Event aus beruflichen Gründen teil.
			wohnt seit 10 Jahren dort, wo das Event stattfindet.
			hat keine Lust mehr, am Event teilzunehmen.
			wünscht sich, ausländische Geschäftspartner zu finden.
			war von der schönen Landschaft begeistert.
			findet das Event attraktiv für Ausländer.
			hat viel Geld ausgegeben, um am Event teilzunehmen.
			möchte gern auch nächstes Jahr mitmachen.
			ist gut gelaunt, weil es zu einigen Gesprächen gekommen ist.
			war nicht sicher, ob sie/er beim Event mitmachen soll.

LESEVERSTEHEN

- 2 • Lies die Situationen und Anzeigen. Ordne zu: welche Anzeige passt zu welcher Situation? Wenn es keine passende Anzeige gibt, markiere es so: X. *Przeczytaj opisy sytuacji i ogłoszenia. Przyporządkuj ogłoszenia sytuacjom. Jeżeli nie ma pasującego ogłoszenia, wpisz znak X.*

Podkreśl w ogłoszeniach słowa kluczowe, które pomogą ci poprawnie przyporządkować ogłoszenia do sytuacji.

Situationen

1. Der Arzt hat dir gesagt, du sollst das Rauchen aufgeben.
2. Im Urlaub möchtest du dich entspannen und viel wandern.
3. Du fährst in einem Monat ans Meer und dein Bikini passt nicht mehr.
4. Du hast den Führerschein gemacht und suchst jetzt einen Job als Chauffeur.
5. Du möchtest mindestens 10 Kilo abnehmen, aber allein schaffst du es nicht.
6. Du magst Kinder und suchst jetzt einen Job im Ausland.

Anzeige

☐
☐
☐
☐
☐
☐

Fahrschule Müller

Schnell, sicher und preisgünstig zum Ziel!
Nach nur zwei Monaten fahren Sie sicher und ohne Ängste durch den dicken Verkehr.
Sonderpreise für alle 18-Jährigen!
Kantstraße 24 - 93063 Regensburg
Tel.: 2774630
www.fahrschule.mueller.de

A

Fastenwanderungen

Wandern, fasten und regenerieren!
Gut für die Seele und den Körper.
Gewichtsverlust garantiert.
Eine Woche lang in Spanien (und viele andere Reiseziele).
Natürlich mit medizinischer Betreuung.
Reisebüro Cook, 34560 Fritzlar
Tel.: 992650

B

Zu dick? Übergewicht?

Sie haben schon viele Schlankheitskuren gemacht, aber es hat nichts geholfen.
Geben Sie nicht auf! Die Wundermethode abzunehmen gibt es doch!
Nach einem 4-wöchigen Aufenthalt in unserer Klinik fühlen Sie sich wie neugeboren (und mit 10-15 kg weniger!) Rufen Sie uns an für einen unverbindlichen Termin.
Klinik Schwarzwald, 78628 Rottweil
Tel.: 0741-7200916

C

Schluss mit der Sucht!

Sie haben beschlossen, nicht mehr zu rauchen. Allein schaffen Sie es aber nicht.
Kommen Sie also zu uns!
Sie bringen den Willen mit, den Rest schaffen wir gemeinsam.
Neuer Entwöhnungskurs ab 1. März.
Nicht-Raucher-Vere in, Rosenauerstr. 19
96450 Coburg, Tel.: 37665109

D

Wir suchen nette Frau (30) für Hausarbeiten und Kinderbetreuung.

Kein Sommerjob!
Familie Ranicki, Tel. 025-714265

E

Wir machen Sie fit für den Sommer!
Mit unserem Gymnastikprogramm für jung und alt.

Damit Sie Ihre schöne Figur oder Ihren muskulösen Körper wiederfinden.
Fitness-Zentrum TOP, 56154 Boppard
Rheinallee 165, Tel. 8824519

F

Französisch lernen und dabei auch ein bisschen Geld verdienen. Unmöglich? Nicht mehr!

Als Au-pair-Mädchen oder Kinderbetreuerin in Le Lavandou, an der Côte d'Azur.

Mindestalter: 17

Wann?: von Juli bis Mitte September.

Für weitere Informationen:

Zentrale Au-pair-Vermittlung, Heidelhoffplatz 5, 90478 Nürnberg

G

(ABI) FERTIGKEITSTRAINING

● Rozpoznawanie struktur leksykalno-gramatycznych

9 • Lies den Text. Welches Wort (A, B oder C) passt in die Lücken? Wähle aus und ergänze.

Ausländer in Deutschland

(Stand 31.12.2004, Statistisches Bundesamt Deutschland)

Mit rund 6,7 Millionen ist die Zahl der Ausländer in Deutschland in den letzten Jahren leicht 1) Immerhin liegt der Anteil der ausländischen Bevölkerung an der Gesamtbevölkerung 2) 8,1 %.

30

An der Rangfolge der Nationalitäten hat sich nichts geändert. Nach wie vor 3) die Türken, die 4) aus dem ehemaligen Jugoslawien (d. h. Kroaten, Serben, Bosnier ...), die Italiener und die Griechen die stärksten Gruppen. Unter den Osteuropäern sind die Polen 5) Gruppe.

Was die Statistik nicht sagt: Seit Änderung des Staatsbürgerschaftsrechts am 1.1.2000 6) erwachsene 7) bereits nach 8 statt nach 15 Jahren einen Anspruch 8) Einbürgerung, d. h. auf die deutsche Staatsangehörigkeit.

9) ist dieser Anspruch von ausreichenden Kenntnissen der deutschen 10) und einem Bekenntnis zum Grundgesetz.

ABI
LESEN UND
VERSTEHEN

	A	B	C
1.	zurückgegangen	zurückgekommen	zurückgelassen
2.	bei	gegen	auf
3.	bauen	erscheinen	bilden
4.	Wanderer	Einwanderer	Auswanderer
5.	die stärksten	am stärksten	die stärkste
6.	erhalten	halten	verhalten
7.	Deutsche	Ausländer	Bürger
8.	zum	auf	für
9.	Abhängig	Entfernt	Überzeugt
10.	Literatur	Geschichte	Sprache

Merk dir!

♀	♂
der Pole	die Polin
der Türke	die Türkin
der Italiener	die Italienerin
...	...
aber	...
der Deutsche	die Deutsche
ein Deutscher	eine Deutsche

● Wypowiedź pisemna

ABI
SCHREIBEN

22

Napisz pocztówkę z wakacji do koleżanki z Berlina.

A w niej:

- opoinformuj, gdzie spędzasz wakacje,
- opisz nowych znajomych,
- napisz, jak spędzasz czas,
- opisz pogodę.

ABI
SCHREIBEN

23

Chcesz podjąć naukę języka niemieckiego na kursie wakacyjnym dla młodzieży w Instytucie Goethego w Dreźnie.

W liście do organizatora:

- opisz swój poziom opanowania języka,
- zapytaj o terminy kursów,
- poproś o przesłanie programu kursu,
- zapytaj o możliwości zakwaterowania.

Diagram illustrating the structure of a letter with labels pointing to specific parts:

- nadawca** (Sender): Poznań, den 14.04.2012
- adresat** (Addressee): [Redacted]
- zwrot grzecznościowy rozpoczynający list** (Polite greeting): Sehr geehrte(r) _____,
- wprowadzenie** (Introduction): Ich habe Ihren Prospekt gelesen ...
- zakończenie listu** (Closing): Ich warte auf Ihre Antwort. Danko im Voraus!
- zwrot grzecznościowy kończący list** (Polite closing): Mit freundlichen Grüßen

Additional labels for the body of the letter:

- (1)
- (2)
- (3)
- (4)

4.4. Przygotowanie ucznia do samokształcenia

Umiejętność uczenia się zdefiniowana jest w *ESOKJ* jako „umiejętność wnikliwej obserwacji nowych zjawisk i uczestnictwa w nowych doświadczeniach, a także włączania nowej wiedzy do już posiadanej, która – jeśli trzeba – ulega wtedy modyfikacjom”. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego* nakłada na szkołę obowiązek kształtowania u uczniów umiejętności rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się. Szkoła zobowiązana jest także do wyrabiania u uczniów postaw sprzyjających ich dalszemu rozwojowi, w tym: ciekawości poznawczej, przedsiębiorczości, kreatywności, gotowości do podejmowania inicjatyw. Również lekcje języka obcego obfitują w sytuacje, w których uczeń kształtuje i doskonali wyżej wymienione postawy. W trakcie nauki dokonuje on samooceny oraz wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem.

Nauczyciel, przygotowując ucznia do samokształcenia i poszerzania wiedzy, powinien w swojej pracy uwzględnić kilka działań, które szczególnie pozytywnie wpływają na motywację uczniów. Świadomy swojej roli **nauczyciel**:

- wyraźnie określa cele i omawia z uczniami konkretne korzyści, jakie mogą odnieść z każdej lekcji,
- stosuje różne metody i techniki nauczania, dostosowane do typów i stylów uczenia się uczniów,
- stosuje rozmaite pomoce naukowe: środki audiowizualne itp.,
- odnosi treści nauczania do rzeczywistości tak, aby praktyka uzupełniała teorię,
- zaciekawia uczniów i rozwija ich zainteresowania,
- reaguje na zaistniałe potrzeby uczniów,
- uczy wytrwałego, systematycznego i odpowiedzialnego dążenia do celu (przez podkreślanie roli tych cech w osiągnięciu sukcesów życiowych, dokładne egzekwowanie wymagań, uczenie pokonywania trudności),
- uczy wyciągania pozytywnych wniosków z porażek,
- wspiera samodzielność uczniów,
- tworzy bezpieczną, swobodną i wesołą atmosferę na lekcji,
- pamięta o szczególnej roli pochwały w procesie uczenia i chętnie ją stosuje.

Aby wdrażanie ucznia do samokształcenia było efektywne, właściwą postawę nauczyciela muszą uzupełnić techniki uczenia się, jakie uczeń poznaje i szeroko stosuje w całym procesie uczenia się. Proces ten nie kończy się bynajmniej otrzymaniem świadectwa dojrzałości czy dyplomu ukończenia wyższej uczelni. **Uczeń** właściwie przygotowany do samokształcenia, pozytywnie nastawiony do ciągłego zdobywania i poszerzania wiedzy:

- ma świadomość swoich mocnych i słabych stron,
- rozpoznaje swój indywidualny styl uczenia się,
- określa swoje potrzeby i wyznacza sobie realne cele,
- zna techniki uczenia się i potrafi je stosować zgodnie z własnymi cechami indywidualnymi, aby osiągać założone cele,
- wykorzystuje dostępne materiały i źródła do samodzielnej nauki (np. korzysta z internetu, biblioteki, słowników, encyklopedii, leksykonów itp.),
- przygotowuje (i wykorzystuje) materiały do samodzielnej nauki,
- uczy się efektywnie na podstawie obserwacji oraz aktywnego uczestnictwa w zdarzeniach edukacyjnych,
- aktywnie współdziała w pracach grupowych i zadaniach wykonywanych w parach.

Na umiejętność uczenia się składają się według *ESOKJ* także umiejętności heurystyczne:

- a. umiejętność radzenia sobie z nowymi doświadczeniami (nowy język, nowi ludzie, nowe sposoby zachowania itp.),
- b. umiejętność wyszukiwania, rozumienia, a także przekazywania nowych informacji,
- c. umiejętność korzystania z nowych technologii.

Kształtowaniu pierwszej z wymienionych umiejętności sprzyjają m.in. międzynarodowa wymiana młodzieży, uczestnictwo w wycieczkach szkolnych, wszelkie kontakty z rodzimymi użytkownikami języka. Każda sytuacja dostarcza nowych doświadczeń, dalekich od sytuacji rozgrywających się w szkole, zainscenizowanych czy symulowanych na lekcji, a uczeń uczy się, obserwując, dostrzegając istotę obserwowanych zdarzeń, analizując, wnioskując, zapamiętując itp.

Uczniowie doskonają umiejętności heurystyczne, wykonując także zadania wymagające od nich sięgania do źródeł pozapodręcznikowych. W serii *Direkt Deutsch hautnah neu* opatrzone takie zadania tytułem *Sammle Informationen*. Wykonując zadanie, uczeń szuka informacji w bazach danych, zasobach sieciowych, wszystkich dostępnych źródłach informacji, poszerza swoją wiedzę, często dotyczącą także innego przedmiotu oraz przygotowuje się do przekazywania nowych informacji swoim kolegom.

Schulsysteme in anderen Ländern

Sammle Informationen

Suche im Internet nach Informationen über Schulsysteme in anderen Ländern. Beantworte die Fragen: Wann beginnt die Schulpflicht in diesem Land? Welche Schultypen gibt es? Wie sieht der Unterricht aus? Welche Fächer sind obligatorisch und welche fakultativ? Was ist ähnlich wie in Polen? Was ist anders als in unserem Land? Was gefällt dir und was würdest du gerne im polnischen Schulwesen einführen? Vielleicht gelingt es dir, die Homepage einer bestimmten Schule in einem anderen Land zu finden, dann erfahre zum Beispiel, was für AGs sie anbietet, mit was für einer Schule sie Austausch hat usw.

Ausländer in Polen

Sammle Informationen

Suche nach Informationen über Ausländer, die in Polen leben. Außer nach statistischen Angaben (Nationalitäten und Zahl der Einwanderer) versuche auch nach Ausländern zu suchen, die in deinem Ort leben. Welcher Nationalität sind sie? Seit wann leben sie hier? Warum sind sie nach Polen gekommen? Wie alt sind sie? Wo arbeiten sie hier? Welche Probleme haben sie? Was hat sie in unserem Land überrascht?

Tiernamen in Schimpfwörtern und als Kosewörter

Sammle Informationen

Weißt du, dass man Menschen auch mit Tiernamen benennen kann? Wie bezeichnet man jemanden, der sehr ängstlich ist oder jemanden, der ständig Pech hat oder gerne nascht? Suche in Wörterbüchern und Lexika nach solchen Bezeichnungen. Finde außerdem Tiernamen, mit denen man andere beschimpft und solche, die als Kosewörter gebraucht werden. Gibt es auch ähnliche Bezeichnungen im Polnischen? Sammle Beispiele.

Kosewörter	Beschimpfungen
Mäuschen	Du Schlange!
Teddybärchen	Du Hund!
...	...

Techniki pracy nad poszczególnymi sprawnościami oraz podsystemami języka zostały omówione w części 4.1. Znajdują się wśród nich również techniki samodzielnego uczenia się. Przetworzoną tam listę można uzupełnić o wybrane przykłady samodzielnego uczenia się:

- a. słownictwa
 - tworzenie zestawów tematycznych
 - tworzenie słowników obrazkowych,
 - tworzenie skojarzeń (np. w postaci asocjogramów, map umysłu),
 - łączenie słów według różnych kryteriów (np. znaczenia przeciwne, wyrazy bliskoznaczne, pary: przyczyna – skutek, pytanie – reakcja itp.),
 - prowadzenie kartoteki,
 - powtarzanie ustne,
 - zapisywanie nowych słów na kartkach i przyklejanie ich w miejscu nauki;
- b. gramatyki
 - tworzenie zdań według wzoru,
 - trenowanie trudnych struktur w odniesieniu do sytuacji z życia ucznia,
 - budowanie diagramów, tabel,
 - graficzne wyróżnianie szczególnie trudnych form.

Wśród polecanych technik uczenia się ułatwiających przyswajanie, przypominanie i porządkowanie informacji znajduje się liczna grupa metod aktywizujących. Wybrane przykłady tych metod opisano w części 4.2.1. Stosujący je na lekcji nauczyciel powinien za każdym razem wskazać na korzyści, jakie dana metoda daje uczniowi, oraz poddać uczniom pod rozagę inne możliwości skutecznego wykorzystania wypróbowanych metod.

4.5. Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dziennik Ustaw z 2012 r., nr 228, poz. 1487) oraz rozporządzeniem z tego samego dnia zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dziennik Ustaw z 2012 r., nr 228, poz. 1491) szkoła zobowiązana jest rozpoznawać i zaspakajać indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów oraz rozpoznawać indywidualne możliwości psychofizyczne ucznia. Wymienione potrzeby i możliwości uczniów mogą wynikać między innymi ze szczególnych uzdolnień lub też ze specyficznych trudności w uczeniu się.

Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb dziecka to głównie zadanie rodziców i nauczycieli. To oni przede wszystkim dają poczucie bezpieczeństwa, dbają o poprawne kontakty interpersonalne, zaspakajają emocjonalne i społeczne potrzeby dziecka. A właśnie w takich warunkach możliwe jest stymulowanie wyobraźni i twórczego myślenia dziecka, rozwój jego zainteresowań i uzdolnień.

4.5.1. Uczeń uzdolniony

W polskich szkołach nie brakuje uzdolnionych uczniów, którzy wyróżniają się w grupie rówieśników tempem rozwiązywania zadań, dociekliwością czy zaskakującą kreatywnością. Spośród cech ucznia uzdolnionego najczęściej wymieniane przez psychologów są:

- duża motywacja do nauki,
- szybkie tempo uczenia się,
- łatwość przyswajania wiedzy,
- umiejętność opanowania szerszego zakresu materiału,
- skłonność do strukturyzacji materiału,
- dostrzeganie związków i prawidłowości,
- niechęć do pamięciowego przyswajania wiadomości,
- potrzeba poznawania,
- zainteresowanie otoczeniem, nowymi zjawiskami i sytuacjami,
- ciekawość poznawcza wyrażana m. in. zadawaniem wielu pytań,
- oryginalność i twórcze podejście do problemów,
- wyszukiwanie problemów, aby móc rozwiązać je w sposób niekonwencjonalny,
- konsekwencja w poszukiwaniu sposobu rozwiązania problemu,
- dobra pamięć,
- bogate słownictwo,
- poprawność językowa,
- radzenie sobie z trudnościami.

Nauczyciel w pracy z uczniem uzdolnionym powinien koncentrować się zwłaszcza na rozwijaniu technik uczenia się (nakierowanych na samokształcenie), inspirować i motywować do dalszej pracy, rozwijać w uczniu umiejętności samooceny, uczyć wyciągania wniosków i planowania własnego rozwoju, informować o konkursach, olimpiadach i zachęcać do udziału w nich (w celu konfrontacji z innymi uczniami) oraz promować odnoszone przez ucznia sukcesy. Oprócz działań zmierzających do rozwoju talentu warto także skierować aktywność uczniów uzdolnionych na kolegów i koleżanki w klasie i np. zaangażować ich do wspierania tych, którzy mają trudności w uczeniu się.

4.5.2. Uczeń dyslektyczny

Specyficzne trudności ucznia w uczeniu się, potwierdzone stosowną opinią z poradni pedagogiczno-psychologicznej, zobowiązują nauczyciela do dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia. Wspomniane specyficzne trudności w uczeniu się dotyczą często uczniów ze stwierdzoną dysleksją. Opinia z odpowiedniej poradni informuje nauczyciela o deficytach i mocnych stronach ucznia, zawiera także zalecenia dotyczące nauczania. Warto podkreślić, że podstawą pracy z uczniem dyslektycznym jest indywidualizowanie wymagań edukacyjnych. Uniwersalny zbiór technik pracy nie istnieje, ponieważ dyslektycy nie stanowią jednorodnej grupy. Każdy uczeń wykazuje indywidualne i zróżnicowane trudności.

W pracy z uczniem dyslektycznym można korzystać z oferty wydawniczej proponującej do podręcznika kursowego odpowiednio dobrane ćwiczenia. Korzystając na lekcji z każdego podręcznika, nauczyciel może modyfikować wiele zaplanowanych ćwiczeń tak, żeby były one przyjazne dyslektykowi. I tak np. dzięki e-bookom czy zastosowaniu interaktywnej wersji podręcznika możliwe jest powiększenie czcionki w tekście, wydźwignienie fragmentu strony i skoncentrowanie uwagi ucznia na wybranym ćwiczeniu. Maksymalne wykorzystanie nagrań ewentualnie głośne czytanie przez nauczyciela ułatwi dyslektykowi rozumienie tekstu i wykształci poprawną wymowę. Różne sposoby wizualizacji nauczanych treści (np. przez ilustracje, filmy, rekwizyty) wspomagają procesy pamięciowe. Już samo wyróżnianie kolorem trudniejszych wyrazów czy konstrukcji pomaga w zapamiętywaniu. Urozmaicone formy ćwiczeń (wykonywanych w różnych formach socjalnych), zachowanie krótkich przerw, regularne powtarzanie materiału, porządkowanie przekazywanych treści przez zastosowanie punktów, wykresów i diagramów, szersze wykorzystanie map myśli, selekcja wiadomości wprowadzanych na jednej lekcji, a przede wszystkim atmosfera akceptacji, bezpieczeństwa i zaufania na lekcji sprzyja nauce.

Seria *Direkt Deutsch hautnah neu* jest podręcznikiem polecanym uczniom z dysleksją, ponieważ:

- motywuje do nauki, także dzięki atrakcyjnej szacie graficznej i ciekawym dla uczniów treściom,
- zawiera dużo ilustracji i diagramów, które pomagają zrozumieć tekst,
- nie jest przeładowany niepotrzebnymi informacjami,
- zawiera listę słów ze wszystkich rozdziałów wraz z tłumaczeniami (na końcu książki),
- posiada komentarz gramatyczny na końcu każdego rozdziału, który porządkuje wprowadzane wiadomości,
- zawiera strategie i rady dotyczące tego, jak się uczyć,
- ma przejrzysty układ.

W podręczniku Wydawnictwa LektorKlett nowy materiał wprowadzany jest na podstawie znanych uczniom zagadnień, a zawartość części ćwiczeniowej ściśle odpowiada zagadnieniom w części podręcznikowej. Uczeń ma zatem możliwość utrwalania i trenowania wprowadzanych wiadomości.

Oceniając pracę uczniów z dysleksją warto zgodnie z przekonaniem większości psychologów oceniać głównie wypowiedzi ustne. Często uczniowie preferują indywidualną rozmowę z nauczycielem. Natomiast w zadaniach pisemnych (na ich wykonanie należy przewidzieć więcej czasu lub zredukować liczbę zadań) nie należy obniżać oceny za popełnione błędy ortograficzne i interpunkcyjne, a pracę oceniać w kryteriach treści, kompozycji i bogactwa językowego (słownictwa i struktur). Wykonywanie wszystkich zadań należy oceniać przede wszystkim pod kątem włożonego przez ucznia wysiłku, gdyż przeciętny uczeń ze specyficznymi trudnościami w nauce musi pracować dwa razy więcej od pozostałych uczniów, aby osiągnąć te same rezultaty. (por. Bogdanowicz, 2011)

4.6. Integracja międzyprzedmiotowa

Nauczanie języka obcego ze względu na przekazywane treści wyjątkowo sprzyja integracji międzyprzedmiotowej. Realizuje się ona na lekcjach, w ramach pracy domowej czy też podczas wykonywania prac projektowych. Przenikanie treści nauczania innych przedmiotów do treści języka obcego daje możliwość wykazania się uczniom językowo słabszym, natomiast uzdolnionym w innych dziedzinach. Rozwijają oni wówczas w sobie poczucie własnej wartości, czują się docenieni i pośrednio nabywają większej motywacji do nauki języka obcego, za pomocą którego mogą w przyszłości podzielić się swoimi osiągnięciami w kontaktach międzynarodowych. Warto także przy tej okazji uświadomić uczniom fakt, że umiejętności językowe nierzadko stanowią rzeczywisty warunek kariery.

4.6.1. Przykłady zadań

Wybrane przykłady zadań realizowanych na podstawie podręcznika *Direkt Deutsch hautnah neu*, które integrują treści nauczania innych przedmiotów:

Zadanie	Przedmiot	Treści nauczania
Przygotowanie projektu o zagrożonych gatunkach zwierząt w Polsce (<i>Direkt 2b</i> , rozdział 19, <i>Tierwelt under Lupe</i>)	biologia	Sposoby ochrony różnorodności biologicznej.
Przygotowanie projektu <i>Wypoczynek w mojej okolicy</i> (<i>Direkt 2b</i> , rozdział 18, <i>Natur pur</i>).	biologia, geografia, wiedza o społeczeństwie, historia	Specyfika przyrodnicza, społeczna, ekonomiczna i kulturowa regionu.
Czytanie tekstów i wykonywanie ćwiczeń. Zebranie informacji na temat uzależnień i skutecznej terapii oraz przedstawienie ich na lekcji w wybranej formie (<i>Direkt 2b</i> , rozdział 16, <i>Jugendszene</i>).	biologia	Uwarunkowania podaży i popytu na substancje psychoaktywne. Rodzaje tych substancji i ich wpływ na organizm, psychikę oraz rozwój społeczny i duchowy człowieka. Przepisy prawa dotyczące używania substancji psychoaktywnych. Formy pomocy dla osób eksperymentujących i uzależnionych.
Opracowanie tematu <i>Czym jest dla Ciebie miłość?</i> w dowolnej formie (np. plakatu, obrazów, kompozycji muzycznych itp.). Zebranie informacji z podziałem na płeć. Podsumowanie wniosków na forum klasy (<i>Direkt 2a</i> , rozdział 11, <i>Gefühle und Emotionen</i>).	wychowanie do życia w rodzinie	Istota, rodzaje i etapy miłości. Różnice w przeżywaniu miłości.

4.7. Przykładowe scenariusze lekcji

4.7.1. Lekcja z wykorzystaniem aktywizujących metod pracy

■ Podręcznik: *Direkt 2a Deutsch hautnah neu*, rozdział 11

■ Temat: **Sollte man in jeder Situation die Wahrheit sagen? – Wir diskutieren.**

■ Cele lekcji: uczeń potrafi formułować zwięzłe wypowiedzi, argumentować, przekonywać, słuchać innych, zadawać pytania, podsumować dyskusję.

ETAP LEKCJI	CZAS /min/	FORMA PRACY	SPRAWNOŚĆ	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	ŚRODKI DYDAKTYCZNE
WSTĘP	3	Fr.	Mów.	Krótko przypominają historię związku Caroli i Michaela, sytuację opuszczonego bohatera.	Pyta: <i>Was haben wir von Carola und Michael erfahren? Was wissen wir von ihrer Beziehung?</i>	Tablica.
	2	Ind.		Zapisują temat do zeszytów.	Formułuje i zapisuje na tablicy temat, prezentuje cele lekcji.	
WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	2	Ind.	Czyt./ Słuch.	Zapoznają się z ćwiczeniem 16, słuchają nagrania, rozwiązują zadanie.	Wprowadza w ćwiczenie na rozumienie ze słuchu, które przedstawia spojrzenie Caroli na związek z Michaeliem i ich rozstanie. Prezentuje nagranie (CD7.2).	Podręcznik, ćw. 16, płyta CD 7 do podręcznika, odtwarzacz płyt.
	1	Fr.	Czyt.	Odczytują rozwiązanie zadania.	Kontroluje poprawność wykonania zadania.	
	2	Fr.	Mów.	Odpowiadają na pytania nauczyciela, np. <i>Sie wollte seine Gefühle nicht verletzen. Sie war nicht reif genug. Sie wollte ihm die Wahrheit nicht sagen.</i>	Zadaje pytanie wynikające z wysłuchanego wywiadu: <i>Warum hat Carola Michael verlassen, ohne mit ihm darüber zu sprechen?</i> Powtarzając zdanie <i>Sie wollte ihm die Wahrheit nicht sagen.</i> , wprowadza temat dyskusji <i>Sollte man in jeder Situation die Wahrheit sagen?</i>	
	2	Fr.	Czyt.	Przyglądają się zasadom, kolejno odczytują poszczególne punkty.	Przedstawia na tablicy zasady dyskusji (Spielregeln), w razie konieczności tłumaczy niezrozumiałe słowa.	
						Plansza z zasadami dyskusji (zał. 1), tablica.

WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	2	Ind.	Czyt.	Jeden z uczniów umieszcza w widocznym miejscu przygotowaną wcześniej i wykorzystywaną już na innych lekcjach listę środków językowych. Chętny uczeń odczytuje zebrane zwroty.	Wskazuje na zwroty niezbędne w dyskusji.	Plakat ze środkami językowymi (zał. 2).
	2	Gr.	Mów./Pis.	Siadają w dwóch grupach. Jedna zbiera argumenty broniące postawionej tezy, druga podważające ją. Obie popierają zebrane argumenty przykładami. W razie potrzeby szukają w słowniku słów/zwrotów.	Dzieli uczniów na dwie grupy. Określa czas i swoją rolę w dyskusji.	Słowniki.
	12	Gr	Mów.	Dyskutują.	Moderuje dyskusję, zadaje pomocnicze pytania, pomaga, czuwa nad prawidłowym przebiegiem ćwiczenia.	
	2	Ind.	Pis.	Zapisują nowe zwroty do zeszytów.	Zapisuje na tablicy nowe słowa/zwroty, które zostały użyte w dyskusji.	Tablica.
PODSUMOWANIE	2	Ind.	(Pis.)	Przygotowują się do krótkiego podsumowania dyskusji, wyrażenia własnego zdania.	Prosi o podsumowanie dyskusji.	
	3	Fr.	Mów.	Metodą łańcuskową prezentują swoje opinie.		
	1	Fr.			Podsumowuje przebieg ćwiczenia: przestrzeganie reguł, użycie zwrotów, aktywność itd.	
	1	Fr.			Ocenia udział uczniów w dyskusji.	
ZAKOŃCZENIE	2	Fr.	Mów.	Odpowiadają na pytanie nauczyciela, posługując się zdaniami z kartki.	Rozdaje kartki z ewaluacją lekcji. Wskazuje na temat lekcji i pyta uczniów, czego nauczyli się podczas zajęć.	Kartki z ewaluacją (zał. 3).
	1	Ind.		Zapisują zadanie domowe: pisemnie przedstawiają własną opinię, odpowiedź na pytanie zawarte w temacie.	Zadaje pracę domową.	

Załącznik 1**Zasady dyskusji/Spielregeln**

1. Sei aktiv. Jeder muss das Wort ergreifen.
2. Hab keine Angst vor den Fehlern.
3. Melde dich, wenn du dich äußern willst.
4. Unterbrich andere nicht, sondern lass sie ausreden.
5. Gebrauche die gesammelten Sprachmittel.
6. Hör den Gesprächspartnern gut zu.
7. Halte mit deinen Gesprächspartnern Blickkontakt.
8. Halte die bestimmte Sprechzeit ein.
9. Bleib beim Thema.
10. Sei tolerant und respektiere andere Meinungen.

Załącznik 2**Plakat ze środkami językowymi/Sprachmittel (Diskutieren)**

Ich denke/finde/glaube/meine (nämlich) ...

Ich bin der Meinung/Ansicht ...

Meiner Meinung/Ansicht nach ...

Ich stehe auf dem Standpunkt ...

Ja, das stimmt./das ist richtig./das ist wahr.

Du hast recht.

Genau!/Einverstanden!/Richtig!

Sicherlich hast du recht, aber ...

Sicher, aber ...

Das stimmt, aber ...

... zwar ..., aber ...

Nein, das stimmt nicht./ist falsch./ist nicht wahr.

Da bin ich anderer Meinung.

Das finde/glaube ich nicht.

Da bin ich nicht sicher.

Wie kannst du das wissen?

Weißt du das genau?

Bist du sicher?

Ich bin sicher/überzeugt, dass ...

Da bin ich ganz sicher.

Das kannst du mir glauben.

Das weiß ich genau.

Załącznik 3**Ewaluacja****NACH DEM UNTERRICHT ...**

bin ich **zufrieden/unzufrieden**, denn ich konnte ...

- meine Meinung (nicht) sagen.
- meine Meinung (nicht) begründen.
- meine Meinung (nicht) ändern.
- (k)eine schwierige Frage stellen.
- meinen Sprechpartner (nicht) überreden.
- meinen Sprechpartnern (nicht) zuhören.
- andere auf die Spielregeln (nicht) hinweisen.

4.7.2. Lekcja z wykorzystaniem internetu

Proponowana lekcja może być podsumowaniem rozdziału 15 *Welt, Umwelt, Umweltschutz* z podręcznika *Direkt 2a Deutsch hautnah neu*.

■ **Temat:** **Wir erfahren vom Wasserverbrauch und der Abwasserreinigung.**

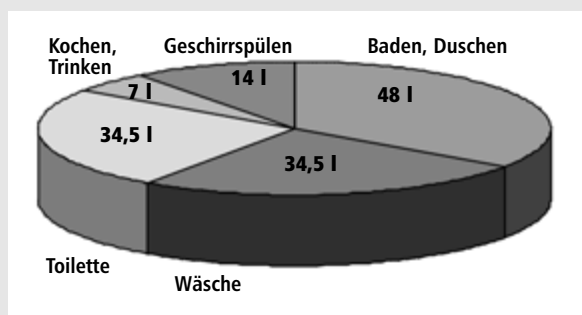
■ **Cele lekcji:** uczeń potrafi zastosować poznane słownictwo dotyczące obsługi komputera i korzystania z internetu, stosuje różne techniki czytania, szuka informacji na temat środowiska prezentowanych na podanej stronie internetowej, doskonali umiejętność pracy w grupie.

ETAP LEKCJI	CZAS /min/	FORMA PRACY	SPRAWNOŚĆ	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	ŚRODKI DYDAKTYCZNE
WSTĘP	3	Fr.	Ind.	Krótko przypominają słownictwo związane z obsługą komputera i korzystaniem z internetu. Odpowiadają: <i>Die Datei heißt „plik”. Man aktiviert sie durch Klicken auf die Steuersymbole.</i>	Zadaje pytania dotyczące leksyki: <i>Was heißt auf Polnisch „die Datei”? Wie aktiviert man die Funktionen?</i> itp.	Plansza lub przygotowana wcześniej lista słów dotyczących obsługi komputera i korzystania z internetu. (zał. 1)
	2	Ind.	Mów.	Zapisują temat do zeszytów.	Formułuje i zapisuje na tablicy temat, prezentuje cele lekcji.	Tablica.
WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	3	Gr.	Czyt.	Siadają przed komputerem z dostępem do internetu w trzech małych grupach. Otrzymują zadania na kartkach oraz słowniki.	Wprowadza w zadanie. Dzieli klasę na trzy grupy oraz wyjaśnia zadania dla poszczególnych grup: Każda grupa zajmuje się tym samym fragmentem tekstu, otrzymuje trzy zadania, jednak szuka informacji potrzebnych do rozwiązania tylko jednego. Aby rozwiązać pozostałe zadania, musi po zakończeniu pracy w swojej grupie skontaktować się z przedstawicielami pozostałych grup. Określa czas i swoją rolę.	Komputery z dostępem do internetu, przygotowane kartki z zadaniami (zał. 2), słowniki.
	2	Gr.	Czyt.	Otwierają stronę www.deutsches-museum.de oraz poszczególne zakładki.	Podaje adres strony oraz kolejne kroki dotarcia do tekstu. (<i>Ausstellungen – Energie – Umwelt – Wasser</i>)*	
	12	Gr.	Czyt./ Pis.	Odnajdują tekst, czytają go oraz wykonują zadanie. W razie potrzeby szukają nieznanych słówek w słowniku.	Kontroluje poprawność wykonania zadania, pomaga.	

WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	7	Pa.	Mów./Słuch./ Pis.	Zbierają brakujące informacje, kontaktując się z przedstawicielami pozostałych dwóch grup. Uzupełniają rozwiązania zadań. Dzieli się swoim rozwiązaniem z innymi.	Poleca uczniom wymianę informacji tak, aby każdy miał rozwiązane wszystkie trzy zadania.	Tablica.
	5	Fr.	Czyt./ Pis.	Chętni odczytują rozwiązania. Wszyscy zapisują nieznane słówka i zwroty do zeszytu.	Kontroluje poprawność rozwiązania zadań. Jeśli to konieczne, tłumaczy i zapisuje na tablicy nieznane słowa.	
PODSUMOWANIE	4	Fr.	Mów.	Powtarzają nowe słownictwo, budując zdania.	Wymienia kolejno hasła z tekstu (np. <i>Trinkwasser, Mangelware, Hauptsachen</i>). Prosi uczniów o budowanie zdań z tymi słowami lub też wyjaśnienie ich znaczenia po niemiecku.	
	2	Fr.	Mów.	Uczniowie spontanicznie odpowiadają na pytanie.	Podsumowując, nauczyciel zwraca się do uczniów z pytaniem: <i>Was haben wir heute erfahren/gelernt?</i>	
ZAKOŃCZENIE	2	Ind.	Czyt.	Wypełniają tabelę ewaluacyjną.	Rozdaje kartki z ewaluacją lekcji. Prosi o wypełnienie tabeli.	Kartki z ewaluacją (zał. 3).
	2	Fr.	Mów.	Odpowiadają na pytanie nauczyciela, posługując się zdaniami z kartki.	Wskazuje na temat lekcji, przypomina jej cele i pyta uczniów: <i>Haben wir unsere Ziele erreicht?</i>	
	1	Ind.		Zapisują zadanie domowe: pisemnie przygotowują siedem pytań wraz z odpowiedziami do quizu na temat podejmowany na lekcji.	Zadaje pracę domową: <i>Stell dir vor, du arbeitest im Deutschen Museum und sollst 7 Fragen (mit Antworten) für ein Quiz zum Thema Wasser, Wasserverbrauch, Abwasserreinigung vorbereiten.</i>	

* Praca w grupach opiera się na tekstach (skan ze strony www.deutschesmuseum.de):

Wasser Wasserverbrauch

Jeder Deutsche verbraucht im Haushalt durchschnittlich etwa 130 Liter Wasser am Tag, davon aber nur 7 Liter zum Kochen und Trinken.

Im Wasserkreislauf der Erde zirkulieren rund 1,4 Milliarden Kubikkilometer Wasser. Trotzdem ist Wasser Mangelware, denn 97% des Wassers sind Salzwasser und damit als Trinkwasser unbrauchbar. Die verbleibenden 3% würden für unseren Bedarf ausreichen.

Dennoch sehen sich heute zwei von fünf Erdbewohnern mit Wasserversorgungsschwierigkeiten konfrontiert. Nach Angaben der Weltgesundheitsorganisation WHO sterben in EU-Europa täglich 268 Kinder an Krankheiten, die durch verschmutztes Trinkwasser verursacht werden; weltweit sind es 6000 Kinder täglich. Die Hauptursachen für das

zunehmend existenziell bedrohende Problem des Wassermangels sind Bevölkerungswachstum, Umweltverschmutzung und Verschwendung.

Im Ausstellungsbereich Wasser geht es zum einen um das Trinkwasser als zunehmend knapper werdende Ressource, und zum anderen um das Abwasser und seine Klärung sowie die Gewässergüte unserer Flüsse. In einem Computerquiz kann man sein Wissen rund ums Wasser und im Umweltschutz testen.

Reinigung von Abwasser in der Kläranlage

Trinkwasser wird durch die Nutzung im Haushalt, z.B. beim Spülen oder Waschen zu Abwasser. Früher wurde es einfach in den Fluss geleitet, wo die vom Menschen zugefügten Schmutzstoffe von Kleinstlebewesen abgebaut wurden. Dadurch wurde das Wasser nach einigen Flusskilometern wieder sauber. Heute fallen besonders in den Großstädten und Ballungszentren so große Mengen an Abwasser an, dass die Selbstreinigungskraft der Flüsse nicht reicht, um das Wasser wieder zu säubern. Deshalb wird das Abwasser in Kläranlagen gereinigt, bevor es in die Flüsse eingeleitet wird.

Die Reinigung des Abwassers umfasst verschiedene, hintereinander geschaltete Schritte, die am Modell des Münchner Klärwerks Gut Marienhof erklärt werden.

www.deutschesmuseum.de

Załącznik 1

Wortschatz zum Thema Computer/Internet

- der Bildschirm/der Titelfeldschirm mit verschiedenen Bereichen
- die gewünschte Information per Knopfdruck/Mausklick aufrufen/einholen
- die Information erscheint auf dem Bildschirm
- die Datei/das Fenster (durch Doppelklick) öffnen/starten/schließen
- innerhalb einzelner Dateien nach Stichwörtern suchen
- die Funktionsleiste mit den Steuersymbolen
- die Funktionen aktivieren (durch Klicken auf die Steuersymbole)
- der Cursor/der Pfeil
- den Cursor mit der Maus bewegen
- mit dem Cursor ziehen = eine Textstelle markieren
- den Cursor auf einen Knopf schieben
- eine ausgewählte Textstelle markieren/kopieren/drucken/in andere Windows-Anwendungen abspeichern
- den Drucker einschalten
- das Schaubild öffnen
- die Bildlaufleiste = der Rollbalken = der Verschiebepalken (Klicken schiebt Fenster zeilen- oder seitenweise nach oben oder unten)
- an den Anfang des Dokuments zurückkehren
- das Programm in den Speicher einlesen
- das Programm beenden
- „ok“ anklicken
- die Taste drücken

Załącznik 2**Grupa 1****A. Beantworte die Fragen.**

1. Warum ist Wasser Mangelware?
2. Was sind die Gründe des zunehmenden Wassermangels?
3. Wie viel Wasser verbraucht jede Person im deutschen Haushalt pro Tag? Wofür wird es verbraucht?
4. Worauf hat früher die Selbstreinigung der Flüsse beruht?
5. Warum muss heute das Abwasser in den Kläranlagen gereinigt werden?

Grupa 2**B. Finde im Text Synonyme zu den angegebenen Wörtern.**

eine Ware, die geschätzt und gefragt ist	die
genügen	
hervorrufen	
immer mehr Menschen werden geboren	das
die wichtigsten Gründe	die
das Fehlen vom Wasser	der
über etwas frei verfügen	
sauber machen, säubern	
durch den Gebrauch verunreinigtes abfließendes Wasser	das
in dieser Anlage wird das Abwasser gereinigt	die

Grupa 3**C. Was passt zusammen? Verbinde. Achtung: drei Satzteile passen hier nicht.**

1. In EU-Europa sterben täglich fast 300 Kinder an Krankheiten, ...
 2. Trinkwasser wird ...
 3. Das Abwasser wurde früher ...
 4. Kleinstlebewesen haben die Schmutzstoffe im Fluss abgebaut und ...
 5. Heute reicht die Selbstreinigungskraft der Flüsse nicht, ...
-
- a. einfach in den Fluss eingeleitet.
 - b. die durch verschmutztes Trinkwasser verursacht werden.
 - c. denn 97 % des Wassers sind Salzwasser.
 - d. der u.a. durch Bevölkerungswachstum verursacht wird.
 - e. weil es zu große Mengen an Abwasser gibt.
 - f. durch die Nutzung im Haushalt zu Abwasser.
 - g. in den Kläranlagen gereinigt, bevor es in die Flüsse kommt.
 - h. damit das Wasser sauber gemacht.

Załącznik 3

Ewaluacja

	ja	nein
Ich konnte den Computerwortschatz gebrauchen und festigen.		
Ich konnte den Text auf der Homepage des Deutschen Museums lesen.		
Ich konnte nötige Informationen finden und die Übung machen.		
Ich konnte in der Kleingruppe arbeiten: Informationen finden, aufschreiben, gegen andere austauschen ...		

4.7.3. Scenariusz sekwencji lekcji

LEKCJA 1

■ Podręcznik: *Direkt 2a Deutsch hautnah neu*, rozdział 13 Events

■ Temat: **Weltbekannte Veranstaltungen – Wir lesen Texte.**

■ Cele lekcji: uczeń wymienia nazwy popularnych imprez masowych, czyta teksty informacyjne, stosując różne strategie czytania, szuka w tekście potrzebnych informacji.

ETAP LEKCJI	CZAS /min/	FORMA PRACY	SPRAWNOŚĆ	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	ŚRODKI DYDAKTYCZNE
WSTĘP	2	Ind.		Zapisują temat do zeszytów.	Formułuje i zapisuje na tablicy temat, prezentuje cele lekcji.	Tablica.
	1	Fr.	Mów.	Wymieniają nazwy znanych imprez masowych.	Prosi o podanie nazw znanych uczniom imprez masowych, pyta: <i>Welche Massenveranstaltungen kennt ihr? Vielleicht hat jemand von euch daran teilgenommen?</i>	
	3	Fr.	Pis.	Chętni zapisują nazwy imprez na tablicy.	Rysuje na tablicy asocjogram i prosi o naniesienie wymienionych nazw (na tablicy pojawiają się np. <i>Kulturveranstaltungen: Konzerte, Festspiele; Sportveranstaltungen: Olympiade, Marathons, Skispringen-Turniere, Meisterschaft, Rallyes, Mannschaftsspiele ...</i>)	Tablica.

WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	1	Ind.	Czyt.	Wykonują ćwiczenie 1A z podręcznika, przyporządkowują zdjęcia podanym imprezom.	Kontroluje poprawność wykonania ćwiczenia.	Podręcznik.
	2	Pa.	Czyt./Mów.	Wykonują ćwiczenie 1B, udzielają odpowiedzi na pytania do materiału ilustracyjnego. Każda osoba z pary ma możliwość wypowiedzenia się.	Dzieli uczniów na pary, kontroluje pracę uczniów, pomaga ćwiczącym.	Podręcznik.
	5	Ind.	Czyt.	Wykonują ćwiczenie 2A, czytają teksty, z których usunięto po jednym zdaniu, następnie uzupełniają luki podanymi zdaniami.	Dbą o prawidłowy przebieg ćwiczenia. Kontroluje poprawność rozwiązania zadań. Jeśli to konieczne, tłumaczy i zapisuje na tablicy nieznane słowa.	Podręcznik.
	1	Pa.	Czyt.	Porównują swoje rozwiązania z rozwiązaniami kolegi z ławki.	Prosi o porównanie rozwiązań.	
	7	Gr.	Czyt./Pis.	W grupach wykonują ćwiczenie 3, czytają jeden tekst, robią notatki według podanych w ćwiczeniu pytań, wypisują nowe słowa oraz wyjaśniają ich znaczenie, korzystając ze słownika.	Dzieli klasę na 5 grup, każda zajmuje się jednym tekstem. Rozdaje słowniki.	Podręcznik, słowniki.
	12	Fr.	Pis./Mów./Słuch.	Przedstawiciele grup (3 osoby) prezentują przed resztą klasy efekty swojej pracy. Jedna osoba zapisuje odpowiedzi na pytania z ćwiczenia w postaci haseł na tablicy. Druga opowiada krótko o wydarzeniu. Trzecia zapisuje na tablicy nowe słowa i wyjaśnia ich znaczenie. Pozostali uczniowie robią z każdej prezentacji notatki do zeszytu.	Prosi przedstawicieli grup (po 3 osoby z grupy) o zaprezentowanie wyników pracy grupowej, określa czas prezentacji (np. po ok. 2-3 minuty na grupę).	Tablica.
PODSUMOWANIE	2	Ind.	Mów.	Wybierają ich zdaniem najciekawszą imprezę oraz przygotowują uzasadnienie swojego wyboru.	Podsumowując, nauczyciel pyta uczniów: <i>Welche Veranstaltung findest du am interessantesten? Warum?</i>	
	2	Pa.	Mów.	W parach każdy przedstawia swój wybór i podaje jego uzasadnienie.	Dbą o prawidłowy przebieg ćwiczenia.	

ZAKOŃCZENIE	2	Fr.	Mów.	Przypominają sobie kolejne etapy lekcji, odpowiadają na pytanie nauczyciela.	Wskazuje na temat lekcji, przypomina jej cele i pyta uczniów: <i>Was haben wir heute gelernt?</i>	
	2	Ind.	Pis.	Oceniając lekcję, zapisują na zielonych kartkach to, co im się podobało, a na czerwonych – te elementy lekcji, które nie były dla nich interesujące.	Wręcza każdemu uczniowi dwie kartki: czerwoną i zieloną. Prosi o zapisanie na nich swoich uwag. Przykleja na ścianie arkusz szarego papieru podzielony na dwie części. Po jednej stronie znajduje się hasło: <i>Der Unterricht war interessant./Das hat mir gut gefallen</i> . Natomiast po drugiej stronie: <i>Der Unterricht war nicht interessant./Das hat mir nicht gefallen</i> .	Czerwone i zielone kartki, arkusz szarego papieru.
	1	Ind.	Czyt.	Przyklejają odpowiednio kartki do arkusza papieru.		Klej.
	1	Ind.		Chętni podchodzą do arkusza i czytają komentarze kolegów.	Komentuje krótko zapisy uczniów.	
	1	Ind.		Zapisują zadanie domowe: pisemne wykonanie ćwiczeń 1A–E z części ćwiczeniowej.	Zadaje pracę domową.	

LEKCJA 2

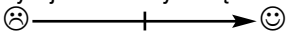
■ Podręcznik: *Direkt 2a Deutsch hautnah neu*, rozdział 13 Events

■ Temat: **Das Oktoberfest wird von vielen Touristen besucht. – Wir bauen Passivsätze.**

■ Cele lekcji: uczeń rozumie i potrafi tworzyć zdania w stronie biernej oraz zawrzeć w nich informacje o sprawcy czynności za pomocą przyimków *von* i *durch*.

ETAP LEKCJI	CZAS /min/	FORMA PRACY	SPRAWNOŚĆ	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	ŚRODKI DYDAKTYCZNE
WSTĘP	3	Fr.	Czyt.	Jeden uczeń odczytuje zadanie domowe.	Sprawdza wykonanie zadania domowego i ocenia je.	
	3	Fr.	Mów.	Pięciu uczniów krótko przypomina treść tekstów o znanych imprezach.	Zadaje pytanie dotyczące poprzedniej lekcji: <i>Von welchen Events/Veranstaltungen haben wir letzters gelesen? Was haben wir von ihnen erfahren?</i>	
	1	Ind.		Zapisują temat do zeszytów.	Formułuje i zapisuje na tablicy temat, prezentuje cele lekcji.	Tablica.

WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	2	Fr.	Czyt.	Odczytują głośno zdania i przyporządkowują je imprezom, przyklejając je obok nazw.	Umieszcza w różnych miejscach sali kartki z nazwami pięciu znanych już imprez. Na tablicy przykleja 10 zdań z ćw. 4.	Pięć kartek z nazwami imprez, dziesięć kartek: na każdej inne zdanie z ćw. 4, tablica.
	2	Fr.	Mów.	Próbują wyjaśnić strukturę pojawiającą się we wszystkich zdaniach.	Prosi uczniów o przyjrzenie się zdaniom i wskazanie podobieństwa między nimi.	
	2	Fr.	Słuch.		Wprowadza nazwę nowej struktury (strona bierna, <i>Passiv</i>) i podsumowując wyjaśnienie uczniów, schematycznie zapisuje budowę strony biernej na tablicy. werden + Partizip Perfekt	Tablica.
	2	Fr.	Słuch.		Krótko informuje o użyciu nowej struktury, odsyła do lektury komentarza gramatycznego w podręczniku	
	2	Pa.	Czyt.	Dzieli zdania na trzy grupy, przyklejają je odpowiednio do tablicy: Präsens, Präteritum, Perfekt.	Prosi o pogrupowanie zdań (1-10) w zależności od czasu, w jakim zostały napisane.	Tablica.
	4	Fr.	Mów./Pis.	Formułują zasadę tworzenia i zapisują na tablicy w formie schematu budowę strony biernej w czasie Präteritum i Perfekt. wurde + Partizip Perfekt sein + Partizip Perfekt + worden	Prosi uczniów o omówienie form czasów Präteritum i Perfekt. Zwraca uwagę uczniów na formę <i>worden</i> .	
ĆWICZENIA UTRWALAJĄCE	10	Pa.	Mów.	Wykonują ćwiczenia 6, 7, 8 w podręczniku, utrwalają poznaną strukturę. Każde ćwiczenie wykonują wspólnie z innym partnerem.	Dba o prawidłowy przebieg ćwiczenia, również o zmianę ćwiczących w parach.	Podręcznik.
	1	Fr.	Czyt.	Przyporządkowują frazy do zdań 5, 6, 9.	Zapisuje na tablicy trzy frazy: <i>von der Jury, von den Händlern, von den Besuchern</i> . Prosi uczniów o przyporządkowanie ich zdaniom (1-10) z początku lekcji.	

ĆWICZENIA UTRWALAJĄCE	2	Fr.	Mów.	Próbują wyjaśnić użycie przyimka <i>von</i> .	Uzupełnia wyjaśnienia uczniów. Zwraca uwagę na różnicę użycia <i>von</i> i <i>durch</i> . Odsyła uczniów do lektury komentarza gramatycznego.	
	4	Ind.	Pis.	Pisemnie wykonują ćwiczenie 5 z części ćwiczeniowej podręcznika.		
	2	Fr.	Czyt.	Sprawdzają poprawność wykonania zadania.		
PODSUMOWANIE I ZAKOŃCZENIE	1	Ind.	Słuch.	Zastanawiają się nad realizacją celów lekcji.	Podsumowując, nauczyciel zwraca się do uczniów z pytaniem: <i>Was haben wir heute gelernt? Haben wir unsere Ziele erreicht?</i>	
	2	Ind.		Każdy zaznacza kolorem swój punkt na skali w zależności od tego, jak ocenia stopień realizacji celów lekcji.	Rysuje na tablicy skalę: 	
	1	Fr.	Słuch.		Krótko komentuje zapis na skali.	
	1	Ind.		Zapisują zadanie domowe: pisemne wykonanie ćwiczeń 2, 3, 4, 7 z podręcznika.	Zadaje pracę domową.	

LEKCJA 3

■ Podręcznik: *Direkt 2a Deutsch hautnah neu*, rozdział 13, *Events*

■ Temat: **Wie wird Bier gebraut? – Wir festigen Passivsätze.**

■ Cele lekcji: uczeń utrwała tworzenie zdań w stronie biernej oraz potrafi zamienić zdania w stronie czynnej z zaimkiem nieokreślonym *man* na stronę bierną; poznaje i utrwała słownictwo dotyczące przepisów kulinarnych.

ETAP LEKCJI	CZAS /min/	FORMA PRACY	SPRAWNOŚĆ	CZYNNOŚCI UCZNIÓW	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA	ŚRODKI DYDAKTYCZNE
WSTĘP	3	Fr.	Czyt.	Wybrany uczeń odczytuje zadanie domowe.	Sprawdza wykonanie zadania domowego i ocenia je.	Tablica.
	1	Fr.	Mów.	Odpowiadają na pytania nauczyciela.	Nawiązując do poprzednich lekcji z rozdziału 13, pyta: <i>Welches Event findet in München statt? Wie heißt es? Was Besonderes passiert dort? Was wird da serviert/getrunken?</i>	
	1	Ind.		Zapisują temat do zeszytów.	Wprowadza w temat lekcji: <i>Heute erfahren wir unter anderem, wie man Bier macht.</i> Formuluje i zapisuje na tablicy temat, prezentuje cele lekcji.	

WPROWADZENIE NOWYCH WIADOMOŚCI	1	Fr.	Mów.	Podają nazwy składników.	Pyta uczniów: <i>Was braucht man, um Bier zu brauen? Was glaubt ihr? Welche Zutaten sind nötig?</i>	
	1	Ind.	Czyt.	Wykonują leksykalne ćwiczenie 9A (składniki piwa) w podręczniku.	Poleca uczniom wykonanie zadania.	Podręcznik.
	1	Pa.	Czyt.	W parach porównują swoje rozwiązania.	Dbą o prawidłowy przebieg pracy uczniów.	
	3	Pa.	Pis.	Wykonują pisemnie ćwiczenie 9B z podręcznika.	Poleca uczniom wykonanie zadania.	Podręcznik.
	1	Fr.	Czyt.	Chętni odczytują swoje zdania na forum klasy.	Kontroluje poprawność wykonania ćwiczenia.	
	1	Fr.	Mów.	Odpowiadają na pytanie: <i>Ich glaube, in Deutschland trinkt man am liebsten Wein/kalte Getränke/Bier...</i>	Zadaje uczniom pytanie: <i>Was trinkt man in Deutschland am liebsten?</i>	
	2	Fr.	Czyt.	Przeglądają się zapisywanym na tablicy zdaniom.	Zapisuje na tablicy jedno z usłyszanych zdań, np.: <i>Man trinkt viel Bier in Deutschland.</i> Pod nim zapisuje trzy inne: <i>Es wird viel Bier in Deutschland getrunken. In Deutschland wird viel Bier getrunken. Viel Bier wird in Deutschland getrunken.</i>	Tablica.
	2	Pa.	Mów.	Dyskutują ze sobą, wyrażają swoje przypuszczenia.	Prosi uczniów o wskazanie zdania w stronie biernej, które w ich opinii oddaje treść zdania w stronie czynnej.	
	3	Fr.	Mów.	Chętni wypowiadają się na temat zastosowanej struktury.	Uzupełnia uwagi uczniów dotyczące zdania z zaimkiem nieokreślonym <i>man</i> i zamienianiem go na stronę bierną, odsyła do lektury komentarza gramatycznego w podręczniku.	
	3	Pa.	Pis.	W parach wykonują zadanie: układają 7 pytań w stronie biernej i zapisują je do zeszytu.	Rozdaje uczniom kartki z zadaniem. Wyjaśnia polecenie. Sprawdza poprawność wykonania zadania, ewentualnie pomaga pracującym uczniom.	Kartki z zadaniem. Zał. 1.
	3	Pa.	Mów.	W nowych parach ustnie odpowiadają na zapisane pytania, np.: <i>Ich glaube, in Deutschland wird Wurst gegessen.</i>	Dzieli klasę na nowe pary. Poleca uczniom odpowiadać w stronie biernej na pytania z zadania.	
	3	Ind.	Pis.	Wykonują pisemnie ćwiczenie z podręcznika.	Zachęca do odniesienia treści zadania do polskich realiów, poleca uczniom wykonać ćw. 6 z części ćwiczeniowej podręcznika.	Podręcznik.
	1	Fr.	Czyt.	Chętni odczytują poszczególne zdania.	Słucha rozwiązań, ewentualnie poprawia błędy.	

ĆWICZENIA UTRWALAJĄCE	2	Fr.	Mów.	Odpowiadają na pytania nauczyciela.	Wprowadza w tematykę następnego ćwiczenia, pytając: <i>Mögt ihr kochen? Benutzt ihr Kochrezepte? Kennt ihr welche deutschen Gerichte?</i>	
	5	Ga.	Czyt./ Pis.	Pisemnie wykonują ćwiczenie 8 z części ćwiczeniowej w podręczniku. Każda grupa zajmuje się jednym przepisem.	Dzieli klasę na trzy grupy.	Podręcznik.
	3	Fr.	Czyt.	Sprawdzają poprawność wykonania zadania: przedstawiciel każdej grupy odczytuje rozwiązanie.	Słucha rozwiązania, ewentualnie poprawia błędy.	
PODSUMOWANIE I ZAKOŃCZENIE	1	Ind.	Słuch.	Zastanawiają się nad realizacją celów lekcji.	Podsumowując, nauczyciel zwraca się do uczniów z pytaniem: <i>Was haben wir heute gelernt? Haben wir unsere Ziele erreicht?</i>	
	2	Ind.		Każdy zaznacza swój punkt w tabeli w zależności od tego, jak ocenia stopień realizacji celów lekcji.	Umieszcza (lub rysuje) na tablicy tabelę. Prosi o jej wypełnienie.	Tabela z ewaluacją (zał. 2)
	1	Fr.		Przyglądają się tabeli.	Krótko komentuje zapisy uczniów.	
	1	Ind.		Zapisują zadanie domowe: przygotowanie projektu <i>Mein Leibgericht</i> .*	Zadaje pracę domową.	

* Projekt *Mein Leibgericht* został opisany w rozdziale 4.2.2.

Załącznik 1

Schreibe Fragen im Passiv.

Was Welche öffentlichen Verkehrsmittel Welches Auto Welches Fest Wie lange Wie Welche Sprache	wird/ werden	in Deutschland	benutzt produziert gegessen gearbeitet gefrühstückt gesprochen gefeiert	?
---	-----------------	----------------	---	---

Załącznik 2

Ewaluacja

Im Unterricht haben wir	alle		Ziele erreicht.
	manche		
	wenige		

5. Standardy osiągnięć

Prezentowany program umożliwia/zakłada osiągnięcie celów dotyczących kształcenia poszczególnych sprawności językowych oraz podsystemów języka ujętych w pięciu zakresach w podstawie programowej. Cele te zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale 2.3. Jednocześnie program uwzględnia osiągnięcie poziomu B2 według *ESOKJ*. Ogólny opis umiejętności w ramach sprawności językowych i kompetencji lingwistycznych (leksykalnej, gramatycznej, fonologicznej i ortograficznej) dla tego poziomu przedstawia się następująco:

5.1. Sprawności językowe

SPRAWNOŚCI PRODUKTYWNE	
Wypowiedź ustna	Wypowiedź pisemna
(B2+) Uczący się potrafi przedstawiać klarowne, uporządkowane opisy i prezentacje, właściwie podkreślając znaczące kwestie i podając istotne szczegóły/przykłady. (B2) Potrafi przedstawiać klarowne, szczegółowe opisy i prezentacje zagadnień w szerokim zakresie tematów z dziedziny jego własnych zainteresowań, rozwijając je i wspierając niektóre wątki za pomocą stosownych komentarzy i przykładów.	Uczący się potrafi pisać klarowne, szczegółowe teksty na rozmaite tematy związane z własnymi zainteresowaniami, przytaczając i oceniając informacje i argumenty pochodzące z wielu źródeł.

SPRAWNOŚCI RECEPTYWNE	
Rozumienie ze słuchu	Czytanie ze zrozumieniem
(B2+) Uczący się potrafi zrozumieć wypowiedzi mówione w standardowej odmianie języka – na żywo lub w postaci nagrania – zarówno na tematy sobie znane, jak i nieznane, zazwyczaj spotykane w życiu osobistym, społecznym, akademickim lub zawodowym. Jedynie nadzwyczajny hałas w tle, niestandardowa struktura wypowiedzi lub częste użycie wyrażen idiomatycznych mogą wpłynąć negatywnie na jego zdolność rozumienia. (B2) Potrafi zrozumieć główne znaczenie wypowiedzi złożonych pod względem lingwistycznym i zawartej w nich treści, zarówno na tematy konkretne, jak i abstrakcyjne, wypowiedzianych w standardowej odmianie języka, włączając w to wypowiedzi o charakterze specjalistycznym z dziedziny nieobcej uczącemu się. Potrafi ze zrozumieniem śledzić dłuższą wypowiedź i skomplikowaną argumentację, pod warunkiem że temat jest mu względnie znany, a kierunek rozmowy wyraźnie sygnalizowany.	Uczący potrafi czytać z dużą dozą samodzielności, dostosowując styl i tempo czytania do różnych tekstów i celów, a także wykorzystując wybiórczo odpowiednie źródła. Dysponuje dużym zasobem słownictwa, lecz może mieć trudności ze zrozumieniem rzadko używanych wyrażen idiomatycznych.

INTERAKCJA	
Interakcja ustna	Interakcja pisemna
(B2+) Uczący się potrafi płynnie, poprawnie i skutecznie wypowiadać się na wiele tematów ogólnych, akademickich, zawodowych lub dotyczących czasu wolnego, wyraźnie zaznaczając relacje między poszczególnymi stwierdzeniami. Potrafi komunikować się spontanicznie, przestrzegając reguł gramatycznych, bez widocznej konieczności ograniczania tego, co chce powiedzieć, stosując stopień formalności odpowiedni do okoliczności. (B2) Potrafi brać udział w rozmowie, zachowując pewien stopień płynności i spontaniczności. Podtrzymywanie rozmowy z rodzimymi użytkownikami języka jest możliwe bez oznak napięcia u którejkolwiek ze stron. Potrafi podkreślić osobiste znaczenie pewnych wydarzeń i doświadczeń, a także wyrazić i uzasadnić własną opinię, dostarczając istotnych wyjaśnień i argumentów.	Uczący się potrafi skutecznie przekazywać wiadomości i poglądy na piśmie, ustosunkowując się do poglądów innych.

5.2. Kompetencje lingwistyczne

Kompetencja leksykalna	■ Zakres słownictwa Uczący się dysponuje odpowiednim zakresem słownictwa w sprawach związanych z jego specjalnością i z większością tematów ogólnych. Potrafi różnicować sformułowania, by unikać częstych powtórzeń, choć jego luki słownikowe mogą wciąż powodować występujące w wypowiedziach wahania i omówienia. ■ Poprawność leksykalna Poprawność leksykalna jest na ogół na wysokim poziomie, chociaż uczącemu się zdarzają się, niezakłócające jednak komunikacji, niezręczności i nieprawidłowy dobór słownictwa.
Kompetencja gramatyczna	■ Poprawność gramatyczna Uczący się ma dobrą kontrolę gramatyczną wypowiedzi – chwilowe „potknięcia” lub nieregularnie pojawiające się błędy w strukturze zdania mogą się zdarzyć, lecz są rzadkie i można je poprawić później. Uczący się wykazuje stosunkowo wysoki stopień poprawności gramatycznej. Zdarzające mu się błędy nie powodują nieporozumień.
Kompetencja fonologiczna	■ Poprawność fonologiczna Uczący się posługuje się wyraźną, naturalną wymową i intonacją.
Kompetencja ortograficzna	■ Poprawność ortograficzna Uczący się potrafi komponować klarowne i zrozumiałe teksty ciągłe, zachowujące standardowy układ i konwencję podziału na akapity. Pisownia i interpunkcja są dość poprawne, chociaż mogą się pojawiać oznaki wpływu języka ojczystego uczącego się.

6. Sposoby kontroli i oceny osiągnięć ucznia

Systematyczna kontrola i ocena pracy to niezbędne elementy procesu nauczania i uczenia się. Uświadomienie uczniom procesów pamięciowych, wyjaśnienie im wpływu systematyczności w pracy oraz częstego powtarzania nabytych wiadomości na efekty nauki działa na uczniów motywująco i wyrabia u nich postawę odpowiedzialności za proces uczenia się i osiągnięte wyniki. Chociaż systematyczne sprawdzanie umiejętności wymaga od nauczyciela dobrej organizacji pracy, elastyczności i nierzadko sporej samodyscypliny, to jednak konsekwencja w egzekwowaniu wiedzy przynosi dobre efekty.

Każdą lekcję warto rozpocząć od powtórzenia treści leksykalno-gramatycznych z ostatnich zajęć, np. przez krótką odpowiedź jednego z uczniów, powtórkę na forum klasy lub też tzw. kartkówkę w formie krótkiego testu. Jednak nie należy rezygnować z odpowiedzi ustnej na korzyść krótkich kartkówek, mając np. na uwadze zajęcie wszystkich uczniów w tym samym czasie, czy też traktując kartkówkę jako sposób szybkiej produkcji ocen częściowych potrzebnych do wystawienia oceny semestralnej. Odpowiedź ustna, chociaż bywa niewątpliwie stresująca dla ucznia, daje możliwość indywidualnego skontrolowania wymowy, co na lekcjach licznych grup jest bardzo utrudnione. Poza tym bezpośrednia rozmowa z nauczycielem jest także elementem przygotowania do rozmowy z egzaminatorem podczas egzaminu maturalnego.

Autorka polecałaby angażować uczniów do oceniania prac kolegów. Jasne i klarowne kryteria, dokładne wskazówki nauczyciela pozwalają uczniom systematycznie przyzwyczajać się do oceniania prac. Jednak należy podkreślić, że wystawianie ocen jest zarezerwowane dla nauczyciela. Uczniowie mogą przyznawać punkty, komentować prace kolegów, jednak tę ostateczną ocenę wystawia nauczyciel.

Wśród ocenianych elementów oprócz odpowiedzi ustnej, krótkich kartkówek sprawdzających opanowanie materiału z kilku lekcji, autorka wymieniłaby wszystkie formy zadania domowego (ich systematyczna kontrola mobilizuje uczniów do pracy w domu), pracę na lekcji (np. przygotowanie i odgrywanie dialogów), prace grupowe (np. projekty), sprawdziany i testy obejmujące większy materiał gramatyczno-leksykalny oraz diagnozy semestralne.

Oczywiście waga wystawianych ocen jest różna. Inaczej traktuje się ocenę z zadania domowego, wystawioną za odegranie dialogu, kartkówkę, a inaczej sprawdzian obejmujący materiał z całego rozdziału. Przy ocenianiu krótkich kartkówek, autorka proponowałaby przyjąć następującą skalę:

OCENA	NIEDOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY	DOSTATECZNY	DOBRY	BARDZO DOBRY	CELUJĄCY
% MAKSYMALNEJ LICZBY PUNKTÓW	0-49	50-64	65-79	80-89	90-97	98-100

Przykład:

Krótką (piętnastominutową) kartkówkę z rozdziału 15 tomu *Direkt 2a Deutsch hautnah neu*, materiału obejmującego ćwiczenia 9-15.

I. Übersetze ins Deutsche. Schreibe Passivsätze.	
1. Czy u ciebie w domu sortuje się śmieci?	(1,5)
2. Czy u ciebie w domu zbiera się makulaturę?	(1,5)
II. Schreibe die Sätze zu Ende.	
1. Man spart im Haushalt Energie, indem ...	(1)
2. Ich Sorge für die Umwelt, indem ...	(1)
III. Beantworte die Frage. Schreibe 5 Sätze.	
Sind polnische Jugendliche umweltbewusst? Begründe. (5)	

Przy 10 punktach, jakie maksymalnie może otrzymać uczeń za poprawne wykonanie wszystkich zadań, wspomniana wyżej skala ocen przedstawiałaby się następująco:

OCENA	ndst	dop	dst	db	bdb	cel
LICZBA PUNKTÓW	0,0 - 4,5	5,0 - 6,0	6,5 - 7,5	8,0 - 8,5	9,0 - 9,5	10,0

Warto tak zorganizować sobie pracę, aby przed każdym sprawdzianem podsumować dany dział lekcją powtórzeniową. Autorka zachęcałaby do zapisywania treści realizowanych w danym rozdziale, np. z przyporządkowaniem ich do tabeli.

Przykład:

Zestawienie dla rozdziału 15 z tomu *Direkt 2a Deutsch hautnah neu:*

Rozdział 15, Welt, Umwelt, Umweltschutz	
Leksyka	Gramatyka
■ Problemy środowiska naturalnego: • przyczyny • przykłady • sposoby ratowania środowiska – teksty ■ Huragan „Katrina” a zmiany klimatu – tekst ■ Organizacje zajmujące się ochroną środowiska i ich działalność – teksty ■ Formy/metody pracy na rzecz środowiska ■ Co każdy z nas może zrobić dla środowiska? – wywiad z rodziną Meierów ■ Nasze zachowania proekologiczne – statystyka klasowa ■ Jak oszczędzać w domu energię? – wskazówki sprzedawcy artykułów AGD ■ Świadomość ekologiczna Niemców – statystyka ■ Partia <i>Die Grünen</i> – tekst ■ Śmieci w moim domu – projekt ■ Organizacje ekologiczne w moim regionie – szukanie informacji ■ Rodzina wyrazowa części -welt-	Reczowniki i przymiotniki złożone Strona bierna (z czasownikiem modalnym) Zdanie okolicznikowe sposobu ze spójnikiem <i>indem</i> Rekcja rzeczownika i przymiotnika

Tabela ilustruje zakres materiału gramatyczno-leksykalnego realizowanego w całym rozdziale. Oczywiście można ją jeszcze poszerzyć, np. o poszczególne funkcje komunikacyjne zawarte w rozdziale. Jakkolwiek ta tabela by nie wyglądała, już samo jej istnienie stanowi punkt wyjścia do zebrania i powtórzenia potrzebnych treści. Na lekcję powtórzeniową warto przygotować typowe zadania sprawdzające poszczególne treści rozdziału i przećwiczyć z uczniami po kilka przykładów. Pisząc sprawdzian, uczniowie nie powinni być zaskoczeni typem zadania.

Przygotowując testy, warto redagować nie tylko testy wymagające kopiowania (Test A), w których uczniowie rozwiązują całą gamę zadań zamkniętych, półsterowanych, a z rzadka otwartych. W trosce o rozwój umiejętności także w języku ojczystym, np. poprawnej pisowni, jak również wykształcenie u uczniów tzw. sumienia ekologicznego należałoby także sięgać po testy dyktowane (Test B). Inny typ ćwiczeń, stopień trudności oraz ewentualnie mniejsza liczba zadań stanowią urozmaicenie dla uczniów, a jednocześnie umożliwiają nauczycielowi kształcenie umiejętności komunikowania się w języku ojczystym i wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów. Podstawa programowa nakłada ten obowiązek na każdego nauczyciela, również języka obcego.

Test A

maksymalna liczba punktów: 30

I. Was passt zusammen? Verbinde. (4)

1. sich nachteilig auf die Umwelt	A. stoppen
2. sich einen Luxus	B. verschmutzen
3. internationale Abkommen	C. ablehnen
4. die Luft	D. auswirken
5. Windenergie	E. zurückbekommen
6. den globalen Temperaturanstieg	F. gewinnen
7. das Pfandgeld	G. verbrauchen
8. den Strom umweltfreundlich	H. leisten

II. Was passt nicht? Markiere. (4)

1. Klima-:	-wandel / -erwärmung / -verbrennung
2. Standby-:	-fernseher / -funktion / -betrieb
3. Treibhaus-:	-gase / -sturm / -effekt
4. Sonnen-:	-kollektor / -strahlen / -müll
5. Müll-:	-verschmutzer / -eimer / -deponie
6. Wind-:	-rad / -behörde / -kraft
7. Naturschutz-:	-projekt / -maßnahmen / -verbraucher
8. Umwelt-:	-trennung / -schützer / -bewusstsein

III. Schreibe die Sätze im Passiv. (4)

- Man soll mit Wasser sparsam umgehen.
- Meine Familie verzichtet auf unnötige Verpackung.
- Du musst die Energie auch im Haushalt sparen.
- Altpapier darf man nicht in den Mülleimer werfen.

IV. Wie kannst du die Umwelt schützen? Schreibe 4 Sätze mit *indem*. (6)

V. Lies den Text und ergänze die Lücken. Achtung: zwei Wörter passen in keine Lücke. (4)

an • auf • daran • dazu • Einfluss • nach • Rücksicht • über • vor • zu

Die Frage 1) _____ dem Umweltschutz beschäftigt meine Klasse seit dem Tag, an dem wir unsere alltäglichen Aktivitäten analysiert haben. Der Schutz der Umwelt 2) _____ störenden Einflüssen beginnt nämlich schon bei uns. Jeder von uns ist schuld 3) _____, dass unsere Umwelt heute verschmutzt ist. So haben wir eindeutig festgestellt, dass wir auch einen 4) _____ auf die Umwelt haben können, und sogar einen positiven. Der Mangel 5) _____ Zeit, was viele betonen, ist eine reine Ausrede. 6) _____ unsere Überlegungen stolz sind wir nach Hause zurückgekommen und haben angefangen, mehr 7) _____ auf die Umwelt zu nehmen. Hoffentlich werden unsere Eltern auch 8) _____ bereit sein, mitzumachen.

VI. Was belastet unsere Umwelt? Schreibe 10 Sätze. (10 x 0,5 treść + 3 poprawność jęz.)

Test B

maksymalna liczba punktów: 30

I. Übersetze die Wendungen ins Deutsche. (5)

1. wpływać negatywnie na środowisko (1,5)
2. odzyskać zwrot zastawu (1)
3. zanieczyszczać powietrze (1)
4. uzyskiwać prąd w sposób przyjazny środowisku (1,5)

II. Umwelt. Schreibe die Komposita zu Ende. Ergänze auch die fehlenden Artikel. (4)

1. _____ deponie	5. _____ kollektoren
2. _____ sturm	6. _____ bewusstsein
3. _____ loch	7. _____ anstieg
4. _____ effekt	8. _____ wandel

III. Schreibe die Sätze im Passiv. (4)

1. Man soll mit Wasser sparsam umgehen.
2. Meine Familie verzichtet auf unnötige Verpackung.
3. Du musst die Energie auch im Haushalt sparen.
4. Altpapier darf man nicht in den Mülleimer werfen.

IV. Übersetze die Sätze ins Deutsche. Gebrauche die Konjunktion *indem*. (8)

1. Chronię środowisko, korzystając z publicznych środków transportu.
2. Oszczędzamy energię, stosując żarówki energooszczędne.
3. Wspieramy organizacje ekologiczne, uczestnicząc w akcjach ulicznych.
4. Oszczędzasz prąd, całkowicie wyłączając sprzęt elektryczny.

V. Bilde Sätze mit den Wendungen: (4)

die Frage nach • der Schutz vor • stolz auf • der Mangel an

VI. Was belastet unsere Umwelt? Schreibe 6 Sätze. (6 x 0,5 *treść* + 2 *poprawność jęz.*)

Ustalając skalę ocen dotyczącą prac testowych, sprawdzianów, diagnoz, warto uwzględnić obszerność materiału, jaki obejmują. Przy testach można rozważyć obniżenie progów procentowych uzyskiwania poszczególnych stopni.

OCENA	NIEDOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY	DOSTATECZNY	DOBRY	BARDZO DOBRY	CELUJĄCY
% MAKSYMALNEJ LICZBY PUNKTÓW	0-39	40-55	56-70	71-85	86-95	96-100

Przy 30 punktach, jakie maksymalnie może otrzymać uczeń za poprawne wykonanie wszystkich zadań w zamieszczonych testach, wspomniana wyżej skala ocen przedstawiałaby się następująco:

OCENA	ndst	dop	dst	db	bdb	cel
LICZBA PUNKTÓW	0,0 - 11,5	12,0 - 16,5	17,0 - 21,0	21,5 - 25,5	26,0 - 28,5	29,0 - 30,0

Oczywiście idealny byłby test zawierający zadania kontrolujące rozwój kilku sprawności językowych. Taki test diagnostyczny warto przeprowadzić przynajmniej raz w semestrze, np. podsumowując pracę semestralną. Diagnostowałby on wówczas poziom umiejętności językowych uczniów, a jego wyniki i właściwie wyciągnięte wnioski pozwalałyby odpowiednio zaplanować pracę w kolejnych miesiącach. Jeżeli z przyczyn organizacyjnych nie można sobie pozwolić na dwugodzinny test diagnostyczny, wówczas rozwiązaniem byłoby rozbięcie testu na poszczególne sprawności i sprawdzanie ich na kilku lekcjach. Wygospodarowanie 15 minut z każdej lekcji na inną sprawność (z wyjątkiem np. dłuższej wypowiedzi pisemnej, której sprawdzenie wymaga więcej czasu) nie powinno raczej przysporzyć większych trudności.

W podejściu komunikacyjnym, na którym oparty jest niniejszy program, większość technik, jakimi pracuje nauczyciel na lekcji, kształtując poszczególne umiejętności, może być również wykorzystana do testowania. Dlatego lista wybranych technik oraz przykłady je ilustrujące znajdują się w rozdziale 4.1.

6.1. Wdrażanie do samooceny

Przy każdej okazji, a zwłaszcza przy ocenianiu efektów pracy (np. podsumowując pracę projektową, zrealizowany rozdział z podręcznika czy kończąc pewien etap nauki), warto przypominać uczniom o ich odpowiedzialności za naukę i jej efekty. Oceniając, nauczyciel może zmotywować ucznia do dalszej pracy, umiejętnie przekazując uwagi. I tak po wspólnym zastanowieniu się nad zrealizowanym materiałem nauczyciel podkreśla umiejętności, które zostały dobrze opanowane, wskazuje te elementy, które jeszcze wymagają pracy oraz określa sposoby radzenia sobie z trudnościami. Przy okazji podsumowania wyników sprawdzianów, diagnoz semestralnych, matur próbnych itp. warto zachęcać uczniów do autorefleksji. Przygotowane przez nauczyciela zestawienia, porównania, statystyki klasowe, choć są pracochłonne, to jednak stanowią dobrą ilustrację do przemyśleń i działają na uczniów mobilizująco. Odgrywają one szczególnie ważną rolę w przygotowaniu do egzaminu maturalnego. Praca nad poszczególnymi sprawnościami czy wręcz konkretnymi typami zadań poddana uczniowskiej samoocenie, a wsparta konstruktywnym komentarzem nauczyciela i odpowiednio ukierunkowana przynosi pożądane rezultaty.

Doskonałym przykładem wdrażania do samooceny jest zamieszczone w serii *Direkt Deutsch hautnah neu* *Twoje portfolio maturalne*. Wypełniając je na bieżąco, uczniowie prowadzą dokumentację realizacji zadań maturalnych występujących w podręczniku oraz kontrolują stopień opanowania tych zadań. Jeśli uznają, że któreś z nich przysparza im jeszcze trudności, mogą wykonać je ponownie.

TWOJE PORTFOLIO MATURALNE

Numer zadania	Typ zadania	Strona w podręczniku	Data	
1	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 7		
2	Rozmowa wstępna: podróżowanie	str. 8		
3	Krótką formą użytkową: wiadomość	str. 8		
4	Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego	str. 9		
5	Opis ilustracji i odpowiedź na trzy pytania	str. 10		
6	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 11		
7	Opis ilustracji i odpowiedź na trzy pytania	str. 17		
8	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 20		
9	Rozmowa wstępna: wydarzenia przeszłe	str. 22		

10	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 27		
11	Krótką formą użytkową: ankieta	str. 30		
12	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 32		
13	Krótką formą użytkową: e-mail	str. 32		
14	Rozmowa wstępna: tryb życia	str. 32		
15	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 34		
16	Opis ilustracji i odpowiedź na trzy pytania	str. 40		
17	Krótką formą użytkową: e-mail	str. 45		
18	Rozmowa wstępna: środki lokomocji	str. 45		
19	Rozmowa na podstawie materiału stymulującego	str. 48		
20	Rozmowa wstępna: spędzanie wakacji	str. 49		
21	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 51		
22	Krótką formą użytkową: pocztówka	str. 52		
23	Dłuższą formą użytkową: list	str. 55		
24	Dłuższą formą użytkową: list prywatny	str. 52		
25	Opis ilustracji	str. 55		
26	Rozmowa z odgrywaniem roli	str. 55		
27	Opis ilustracji i odpowiedź na trzy pytania	str. 56		
28	Wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedź na trzy pytania	str. 57		

Twoje portfolio maturalne ma swój wzór w **Europejskim Portfolio Językowym**, którego jednym z celów jest wspomaganie uczenia autonomicznego oraz umiejętności samooceny. Już definicja portfolio jako zorganizowanego i nastawionego na konkretny cel dokumentowania własnej pracy zakłada reflektowanie umiejętności, wiedzy i postaw uczącego się. Dokumenty wybrane do portfolio z jednej strony są nośnikami informacji o umiejętnościach językowych i doświadczeniach interkulturowych (zebrane we wszystkich częściach portfolio: *paszporcie językowym*, *biografii językowej* oraz w *dossier*), a z drugiej strony służą samoocenie (*zawartość biografii językowej*), przez co pomagają w uczeniu się. Zestawiając korzyści, jakie uczący się wynosi z prowadzenia portfolio, wymienimy:

- opis i ocenę własnych umiejętności,
- porównanie własnych umiejętności z poziomami opracowanymi przez Radę Europy,
- refleksję nad swoimi doświadczeniami językowymi i interkulturowymi zebranymi w szkole i poza nią,
- dokumentowanie doświadczeń językowych i interkulturowych,
- stawianie sobie celów edukacyjnych i planowanie dalszej nauki,
- informację o własnych umiejętnościach językowych w sytuacji zmiany szkoły, podjęcia nauki na kursie językowym, wymiany młodzieży czy poszukiwania pracy.

7. Przykładowy wykaz materiałów nauczania dla grup uczących się w zakresie rozszerzonym

Podręcznik kursowy

seria *Direkt Deutsch hautnah neu*, zakres rozszerzony:

	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
Semestr 1	tom 1a	tom 2a	tom 3
Semestr 2	tom 1b	tom 2b	tom 3

Materiały uzupełniające

przygotowanie do matury

- B. Ćwikowska, B. Jaroszewicz, A. Wojdat-Niklewska, *Direkt Repetytorium maturalne, poziom rozszerzony* (z płytami CD audio), Wydawnictwo LektorKlett

gramatyka

- B. Ćwikowska, B. Jaroszewicz, *Repetytorium gramatyczne*, Wydawnictwo LektorKlett
- G. Motta, *Direkt Gramatyka języka niemieckiego z ćwiczeniami*, Wydawnictwo LektorKlett
- 66 *Grammatikspiele DaF*, Ernst Klett Verlag

wymowa

- 33 *Aussprachespiele DaF*, Ernst Klett Verlag

piosenki

- *Musik für Deutschlerner* (z płytą CD audio), Ernst Klett Verlag

gry językowe, ćwiczenia interaktywne, metody aktywizujące

- E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie*, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce 2000
- Funk Hermann, Koenig Michael, *Grammatik lehren und lernen*, Langenscheidt, München 1994
- 111 *Kurzrezepte für den Deutschunterricht*, Ernst Klett Verlag
- 88 *Unterrichtsrezepte DaF*, Ernst Klett Verlag
- 22 *Brettspiele DaF*, Ernst Klett Verlag

lektury

- G. Motta, *Lebensgeschichten direkt, Opowiadania z ćwiczeniami* (z płytami CD audio), Wydawnictwo LektorKlett

realioznawstwo

- 45 *Stunden Deutschland* (z płytą CD audio), Ernst Klett Verlag
- 30 *Stunden Deutschland*, Ernst Klett Verlag
- *Alltag in Deutschland*, Ernst Klett Verlag
- *Dreimal Deutsch* (z płytą CD audio), Ernst Klett Verlag
- *Generation E* (z płytami CD audio), Ernst Klett Verlag
- *Blick auf Deutschland*, Ernst Klett Verlag

słowniki

- słowniki dwujęzyczne serii PONS, Wydawnictwo LektorKlett
- słowniki jednojęzyczne DUDEN, np. obrazkowy (Bildwörterbuch), zwrotów idiomatycznych (Redewendungen) czy wyrazów bliskoznacznych (Die sinn- und sachverwandten Wörter)

Bibliografia

Bogdanowicz Katarzyna Maria, *Dysleksja a nauczanie języków obcych*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2011

Brudnik Edyta, Moszyńska Anna, Owczarska Beata, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie*, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce 2000

Engel Ulrich, *Deutsche Grammatik*, Julius Groos Verlag, Heidelberg 1988

Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, Wydawnictwa CODN, Warszawa 2003

Funk Hermann, Koenig Michael, *Grammatik lehren und lernen*, Langenscheidt, München 1994

Hamer Hanna, *Klucz do efektywności nauczania*, Veda, Warszawa 1994

Informator o egzaminie maturalnym z języka obcego nowożytnego od roku 2011/2012, CKE, Warszawa 2010

Karpeta-Peć Beata, *Otwarty, aktywny, samodzielny...*, *Alternatywne formy pracy*, *Przewodnik dla nauczycieli języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008

Komorowska Hanna, *Metodyka nauczania języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005

Komorowska Hanna, *Programy nauczania w kształceniu ogólnym i w kształceniu językowym*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2006

Komorowska Hanna, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego, Kontrola – Ocena – Testowanie*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007

Lüger Heinz-Helmut, *Routinen und Rituale in der Alltagskommunikation*, Langenscheidt, München 1993

Oppolzer Ursula, *Super lernen. Tipps und Tricks von A bis Z*, Humboldt, Hannover 2006

Podstawa programowa z komentarzem. Tom 3: Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum. www.men.gov.pl

Werbińska Dorota, *Skuteczny nauczyciel języka obcego*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2006

Żylińska Marzena, *Postkomunikatywna dydaktyka języków obcych w dobie technologii informacyjnych, Teoria i praktyka*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/UE)